

Bibliotéka poučná,

wydáwaná

Dědictwim sw. Cyrilla a Methodia.

Číslo X. na rok 1873.

Cesta do Francouz a do Špañhel.

Sepjal

Dr. Josef Chmelíček.

Wylet do Solnohradu.

Náčrtky cestopisné od

Jana Soukopa.

W Brně 1873.

W kmitji u Ant. Mltšche w Brně, Bedřicha Groše
w Olomouci a Karla Nivnáče w Praze.

Lískem akciowé morawské knihtiskárny w Brně.

Cesta

do Francouz a do Španěl,

již vykonal a sepsal

Josef Chmellek,

doktor filosofie a svobodných umění, profesor pastoralky na theologickém ústavu diocesy Brněnské, skutečný rádce Brněnské biskupské konsistoře, rada knížete biskupa Sekovského, člen výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, Vídeňského spolku pro zvelebení a rozšíření přesné hudby kostelné, císař. král. mor. slez. společnosti pro zvelebení hospodářství a rozmnožení znalosti přírody a vlasti, hist. stat. sekce atd.

~~~~~  
Díl III.  
~~~~~

Wylet do Solnohradu.

Náčrtky cestopisné

Jana Soukopa,

konsistorního rady, člena výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methodia i Matice Velehradské,
faráře Doubravického.

Nákladem dědictví sv. Cyrilla a Methodia na rok 1873.

Cena 50 fr.

W Brně 1873.

W komisi u Ant. Mitsche w Brně, Bedřicha Große w Olomouci a Karla Rilmáče w Praze.

Tiskem akciové morawské tiskárny w Brně.

XLIX.

Další popisování města Paříže. Hřbitovy Père Lachaise (vysl. Pér Lašéz), Mont Martre a Mont Parnasse. Giaromé. Versailles (vysl. Versail). Zahrady. Zetohrádky: grand Triano a petit Triano. Wojáci. Zámek. Rozmanitosti z Paříže.

Ve druhém dílu cestopisu tohoto wobil jsem čtenáře své již dosti dlouho po welikánském městě Paříži; ale nezawedl jsem jich posud ještě na ono místo, kam se konečně wšickni bez rozdílu dostaneme; na místo, kde wesktera sláva swětská konec bere, kde boháčové i žebráci, přátelé i nepřátelé tise a po=ložně sworně jeden wedle druhého odpočívají; nezawedl jsem totiž čtenářů swých posud ještě na hřbitow.

Welký a libnatý Paříž má mnoho hřbitowů; nejwětší ale a nejznamenitější mezi nimi jsou hřbitow: Père Lachaise (vysl. Pér Lašéz), Mont Martre a Mont Parnasse. Prohlédněmež sobě napřed hřbitow „Père Lachaise“ žwaný: Pozemek, na němž hřbitow tento r. 1804 wzdělán byl, náležel druhdy jesuitowi Lachaiseowi, jenž byl zpowěbníkem krále Ludwíka XIV.; za tou příčinou se nazývá hřbitow „Père Lachaise.“ — Ulice „rue de la Roquette,“ kterou se k němu chodí, jest prawou ulicí umrlců; neboť w ní widěti sklady a budowy, we kterých se

z wětšší částí jenom umrlčí truhly, kříže, hrobní pomníky, wěnce a podobné věci prodávají. Wšedě tedy w ulici té připomíná smrt. Jest tam i kavárna s nápisem: Café au Père Lachaise (kavárna k otci Lachaisovi); suad proto, aby nawštírowatelé její také jobě připomínali, že čas žiwota rychle ubíhá.

Tu mne máš, milý čtenáři, zase tam, kam jsem tě w myšlenkách již často zawedl t. j. u smrti. Zlý slowůtuš německý spisowatel psal o mně w jedné knize, že prý co welký asketa (člowěk, jenž se zapírá a umrtwuje) šňupu z tabacenty rakwi se podobající; a ačkoli prý během tím tak často na smrt upamatován býwám, že přece dobře wypadám a wejelé myslím; z čehož prý patrně wíděti, že mne tyto myšlenky na smrt příliš nezarmucují.

Nechme wšak pomlouvání, které od jiných snášeti musím, a odeberme se na hřbitow Père Lachaise. —

Nad branou jeho stojí biblická slowa: Spes illorum immortalitate plena est (naděje jejich jest plná nesmrtnosti). Ř. Moud. 3, 4 a: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit vivet (kdo měří me mne, byť také umřel, žito bude). Jan 11, 25. Hřbitow Père Lachaise leží na východní straně města, na stráni hory a podobá se velké zahradě (parku); wíděti na něm vysoké stromy, stromořadí a široké dlažběné cesty.

Ješto na hřbitowě tom odpočívá velké množství slawných a znamenitých mužů Francie, wíděti na něm také welmi mnoho pomníků, mezi nimiž nalezájí se také mnohá díla umělecká.

Pomník Abelarda a Heloisy podobá se gotické kapele, ve které Abelard představen jest co mnich s

obholenou hlavou a Helotša co jeptiška; oba jsou vytesáni z kamene a leží s rukami sepleťnými, jakoby se modlili. Z nápisu pomníku toho bylo mi lze jenom tato slova uhodnouti: Les restes d' Heloise et d' Abelard sont reunis dans ce tombeau (ostatky Helotšy a Abelarda nacházejí se společně v tomto hrobě).

Abelard zemřel r. 1142 v klášteře sv. Marcela blíže města Chalons sur Saone, a Helotše dokonala život svůj r. 1164.

Velmi krásné hrobové pomníky mají maršalové z času Napoleona I.: Massena, Souchet, Goubert, Gouvion, Saint-Eyr, pak general Fox a kněžna Stroganoffová. Kamenný pomník manželský lékaře Paškala představuje paní tuto, ona rousškou zcela zastřena stojí, vystřkujíc ruku oknem žaláře.

Mnohé pomníky nemají na sobě ani kříže, tohoto křesťanského znamení, a nápisy jejich jsou zcela krátkého znění. Tak má n. př. Molière, slavný francouzský spisovatel veseloher, na svém pomníku jenom jméno: „Molière.“

Proslulý bájeplšec Lafontaine († 1695) má na svém pomníku z kamene vytesaného psa a pod ním jméno „Lafontaine.“ Na jiném pomníku vidět dvě z kamene vytesané a společně spojené ruky a pod nimi slova:

Dieu nous a separés,
Dieu nous reunira.

t. j. Bůh náš rozloučil, Bůh náš opět spojí. Zcela na vrchu hřbitova stojí hrobní pomník, který snad podobného sobě ve světě nemá. Jestli to dvacet řáhů vysoká, je čtverhraný kámen vystavená pyramída,

mající uvnitř schodů; dole jest tak široká, že jsem, chtěje ji obejít, 52 kroků udělati musel. Nápis tohoto v pravdě pohanského pomníku, který připomíná pyramidu egyptských králů, zní do slova takto: „Felix de Beaujour nè à Callay en Provence le 28. dec. 1765 mort à Paris 1. Jouillet 1836 (Felix z Bóžúru narodil se v Kallay v Provincii dne 28. pros. 1765, zemřel v Paříži 1. júlí 1836). Bylo nám praveno, že muž ten dal sobě proto tak vysoký hrobní pomník postaviti, aby z celého Paříže viděn býti mohl. Od pomníku toho lze také v skutku takřka celý Paříž přehlédnouti; jisto ale jest, že již dávno zhnitý Felix de Beaujour žádného užítku z toho nemá, byl se také Pařížané z daleka na jeho pohanský pomník dívali. Poněvadž tento ve světě snad nepatrný muž chtěl, aby se alespoň po jeho smrti o něm mluvilo, popsal jsem i já k jeho radosti pohanskou pyramidu, již sobě dal nad hrobem vystavěti. —

Zvláštní hrob na mždy (concession à perpétuité) na hřbitově Père Lachaise stojí 5000 franků. Pro chudý lid ustanoveny jsou společné hroby, do kterých se 5—6 mrtvol dává. Na hřbitově tomto pochovává se každodenně asi 40 lidí. Zdouce ze hřbitovu toho potkali jsme čtyry pohřeby najednou. —

Se severu od Paříže nachází se hřbitov Montmartre, ležící na výštině téhož jména (mons martyr, hora mučenníků). Výšina ta nabyla zname- nitosti i tím, že tam vzal takřka počátek svůj řád jezuitský. Roku 1534 učinili tam totiž sv. Ignác z Loyoly, sv. František Xaverský a jiní zbožní a horliví mužové společně slib, že se světa a jeho marnosti odřeknou a že co kazatelové jediné pro čest a

slávu Boží pracovati budou. Klád Jesuitův, právě toto kládmo na protestanty, povstal tedy, což pamětihodno, v témž roce, v němž Luther vydal svůj výklad písmá svatého.

Třetí hřbitov pařížský leží na jižní straně města a nazývá se: Mont Parnasse. Ješto hřbitov tento mnoho znamenitého do sebe nemá, budeme o jiných věcech vypravovati. Čím mám ale začátek učiniti?

Menší snadnou úlohou, sepsati knihu, obzvláštně má-li spisovatel tak velké množství rozličné látky před sebou, že není, kdeby měl započítí. Nebyloby divu, kdyby v myšlenkách časem i zabloudil a dostal se do soutky čili do slepé ulice, ze které člověk není, kudy kam. Podívám-li se do denníků svých, do kterých jsem pilně zaznamenával, cožli jsem na cestách pamětihodného viděl neb zkusil, zastupuje jedna myšlenka místo druhé, bručí mně v hlavě a není, co bych měl napřed vypravovati. Webe se mně jako bloudícímu v lese, který pro množství stromů lesa nevidí; i zapívá si:

Když jsem šel háječkem, lesem,
Anť jsem neměděl, kde jsem.

Co mám tedy nyní vypravovati? Začnu s fiakrem. Právě co tyto řádky píšu, prohání mladý fiakr koně svého před mým oknem a mrská se v pravdě nemilosrdně; tím mně uvádí v paměť fiakry pařížské. Pravil jsem svrchu, že Paříž jest nebem pro panáčky a peklem pro koně. S Bruno jest pro mnohého koně pravým peklem, obzvláštně ale pro koně mnohého fiakra. Domnívá-li se lafťavý čtenář, že jsme v Paříži ustavičně pěšky chodili, jest na omylu; jezdili jsme s fiakry; a že těchto jest tam na zbyt,

již z toho souditi lze, že jsem tam jednoho viděl, který měl číslo 9811. Kdyby tito fiakrové také tak nemilosrdní byli, žeby každému, který jim ulc vydělati nedá, nohy ufali, dohodli by Pařížané na chůdách. Zůstanme však s učenými sv. Fiakra v přátelství a odeberme se do Versailu.

Toto město a vedle něho se nacházející proslulý císařský zámek leží západně od Paříže. Poněvadž tento zámek od Pařížanů a od cizích často navštěvován bývá, jede v každou hodinu vlak z Paříže do Versailu a nápodobně i nazpět; v letě v den nedělní a sváteční jezdívají vlaky v každé půl hodině semotam. Wagony, jež bývají obvykle přeplněny, jsou tak uspořádány, že i na jejich střechách cestující na sedadlech sedávají.

Bylo 9^{1/2} hodin ráno, když jsme z Paříže vyjeli; sotva jsme nádraží opustili, bylo nám třemi tuneli čili průtoky jeti. Jízda na této železnici, jež nádraží se v městě na boulevardě de Rennes nedaleko paláce de Luxembourg nachází, jest velmi krásná; viděti z ní velikou část města Paříže, mnoho letohrádků, zahrad, císařský zámek Saint-Cloud (wysl. SÉN-klú) a veliké pole Champ de Mars aneb také place de revue zvané, kde se konává přehlídka a cvičení vojska.

Okolo půl jedenácté hodin dojeli jsme do Versailu. Najavše sobě fiakra, jenž koňům svých nemučil, jeli jsme do zahrady u zámku se nacházející, která tak nesmírně velká jest, že chce-li ji obejít, cestu mnoha hodin vykonati musíš. Tam máš silnice, na nichžto se jezdívá, pěšinky, po kterých se množství lidí procházívá, veliké rybníky, sochy, švýcarské domečky, letohrádky: Grand Triano

a petit Triano (velké a malé Triano) zvané, wodomety, stavení, podobající se pohanským božnicím atd., slowem zahrada we Versailles jest veliký les w krásný park proměněný. Že nadzminěné letohrádky malické nejsou, z toho souditi lze, že petit Triano má 25 velikých světlc. Wypravuje se, že nešťastná králowá Maria Antoinetta w tomto letohrádku obzwláště sobě libowala, a že většší část osob, jenž s ní w zahradě té mestrávaly, za času rewoluce newinně gilotowány (sťaty) byly.

W letohrádku toni přebýwali před ní již mnozí francouzští králowé, z nichžto tu někteří se swými soudruhý páchávali mrzkostí a neřestí, o nichžto by starý wice než 100letý topol na blízku stojící mnoho wyprawowati mohl. Z císař Napoleon III. rád prý se zdržowal w tomto zámečku, na jehož rybníku labutě a jiní wodní ptáci semotam wesele se pohybují; w letě prý tam obhyčejně snidával a obědňával. Versailles jest owšem místčko, kde bych i já si troufal pokojně přebýwati a šťastně žiti; wywedl by to jistě jedenkaždý pod těmito wýmlukami: kdyby wždy mladého wěku požiwati mohl, kdyby wždy w bohatství oplýwal a žádných starostí neměl, ušby uemocným nebyl a umřiti nemusel. Mluwím zde žertowně nemoudré wěci, ale proto mne žádný neměj za nemoudrého; neboť wím dobře, že prawé štěstí člověka nepozůstává w bohatství a w časných věcech, wím, že tyto pominou jako kouř a že tedy prawé ceny do sebe nemají. —

Nyni bych rád čtenáře své zawedl do velikého zámku Versailleského, bych mu zuanientostí jeho ukázal. Jakž to ale wywedu? Nesnadnáť to úloha.

Šli jsme ze zahrady na wrch po širokých scho-

dech k zámku, před kterým se nachází veliká kassna a krásné stromoradí. Tu na mne volal voják Buave: *descendez! descendez!* (sestupte, sestupte dolů), dokládaje, že na tyto schody vstoupiti přísně zakázáno jest. Tento Buave měl podivný oblek: červeno-bílý Turban s dlouhým žlutým třapcem na ostříhané hlavě, zelený kabátek se žlutými šňůrami, holý krk, velmi široké kalhoty, bílé gamaše, vousy a co zbraň jistý způsob meče aneb kordy, „hanšar“ zvaného. Vypadal jako turecký šašek, který by ti, milý čtenáři, kdybyš ho někdy náhodou potkal, snad nemálo strachu nahnal. Takový oblek mají všichni francouzští infanteristé Buavové zvaní.

A odkud pocházejí tyto Buavové? ku které národnosti přináležejí? Noviny „*Budweiser Anzeiger*“ uveřejnily r. 1865 list jistého Ruperta Ritta, rozeného v Budějovicích v Čechách, který v témž městě kupectví se přlučil, později francouzským vojákem se stal, v Alžíru, v Mexiku a jiných zemích bojoval a r. 1865 důstojníkem (officírem) Buavů v Paříži byl. Jsou tedy mezi Buavy nejenom lidé z Afriky pocházející, nýbrž i Francouzové a mužové jiných národností. Viděli jsme ještě jiný druh vojáků pěstích, Turkos zvaných, jejichžto oblek obleku Buavů se podobá, s tím však rozdílem, že mají modré kabátky, bílé punčochy, střevíce, hanšary a pussky. Pravil mi jeden pán v Paříži, že Buavové jsou z větší části Francouzové v africkém oděvu, Turkosové ale jsou Afrikané; mezi těmito viděl jsem i několik mourentinů. Velmi slícní, velcí a zvláštně vyhlédnutí mužové jsou vojáci ku císařské stráž (la garde) patřící. Každý z nich má nejméně 6 střeviců ztvýšší a jest štíhlý jako jedla. Oblek jejich podobá

se onomu nassich grauátuiků. Je cti wojáků francouzských musím říci, že jich není viděti na veřejných náměstích a ulicích s holkami je procházeti. Vědouce, že se to neschází, zachovávali chvalitebný způsob, který by i jinde následován býti měl.

Kdo se chce na těle i na duchu unavit, ať projde síně a muzea velikého zámku ve Versailu. Od chůze a divání bude ho zajisté wšedko boleti, nohy, krk a oči. Zámek má 11 velikých sálů, v kterých viděti obrazy představující bitvy, v nichžto Francouzové zvíťazili, a města, ježto dobyli. Pět sálů s obrazy, představujícími bitvy křížáků v Palestině; osm sálů s podobnými obrazy z doby novější; deset sálů s malovanými podobiznami slavných mužů Francie a jiných zemí: biskupů, polních vůdců, kazatelů, básníků atd. Podobizna Lutherova má tento podpis: Pestis eram vivus, moriens ero mors tua Papa (žltý jsem byl pro tebe, papeži, morem umírající budu tvoou smrtí). Smysl podpisu tohoto má bez pochyby býti, že Luther s protestantskou věrou víru katolickou zničí. Již přede 300 lety zemřel nešťastný Luther, a něhož sotva bude prášku k nalezení — a hle, víra katolická ještě žije a trvati bude až do skonání světa. Ani brány pekelné ji nepřemohou, tím méně víra protestantská. —

Jestli podobizna tyrolské kněžny Markety s přímím „Maultasche“ (hubisko) pravdivá, byla tato paní výstražným jedincem neobyčejné šerednosti.

Zámek Versailský má dále 11 sálů s obrazy představujícími bitvy za času Napoleona I. a ještě mnoho — mnoho jiných sálů se sochami rozličných císařů a králů. Má také zvláštní na tři poschodí vysoké divadlo, v němž jsem 67 korunných swiců

(lustres) načítal a které prý 7 milionů franků stálo. Kdo všechny tyto jály a musca projíti a prohlédnouti žádá, musí choditi přes hory a dolů t. j. se schodů do schodů a vykonati cestu mnoha hodin; divili se při tom na všechny znamenitosti, ješt' zajisté více unaven, než kdyby byl sám dříví posřípál. — Než navraťme se nyní opět do Paříže; chci ještě laškavým čtenářům některé rozmanitosti z města toho vypravovati.

Když jsem tam byl r. 1867 s mp. Dr. Františkem Klungerem, profesorem pastoralné bohovědy na vysokých školách Štyrsko=Hradeckých, ubytováli jsme se s počátku v hotelu de Samson v ulici rue Mezières číslo 10. Tamt' jsme přebývali v třetíu poschodí ve světnici číslo 21. Po obědě napsal si šklepnit osvědco co jsme byli jebli. Myslel jsem u sebe: Kniha bude pronesena, ve které osvědco napsáno jest. Byl tam s námi také kněz ze kteréš diocésy francouzské, který se byl právě z Říma navrátil a za 6 dní pobytu v hostinci „Samson“ 50 franků (25 zl.) platil. Zentráte jsme se seznámili s panem Kelsšem, bývalým vyšším úředníkem (inspecteur) při telegrafu; pán tento prokázal nám mnohé služby; nejednou jsme u něho i obědvali. Celá rodina jeho jest velmi spořádaná a nábožná. Ješto jest i s rodinou svojí velký milovník hudby, musel jsem takřka každý večer u nich na klavír hrát a také zpíwati. Barlace na českou píseň: „Ach není tu není, co by mne těšilo“ líbily se jím tak, že jsem jím je, navrátil se do otčiny své, poslati musel. Pan Kelsš naznal, žeby náš dlouhé pobytí v hostinci „Samson,“ ve kterém jsme za oběd a jednu noc 13½ franků platili, mnoho peněz stálo; proto nám obstaral byt

u hostinčí paní Sanglierové, ve kterém jsme zcela spokojeni byli. Zde jsme platili denně za světnici se dvěma postelami jenom 4 franky; považíme-li, že tenkrát v Paříži byla světová výstava, tu kteráž se scházelo nesmírné množství lidí, mohli jsme se za šťastné pokládati, že po nás více žádáno nebylo.

Procháze-li jsme se s tímto lastavým pánem semotam po Paříži a viděli a slyšeli jsme mnohé věci, ježžto popsaní čtenáři naše snad také zajímat bude.

U onom dílu města, který sluje Saint-Etienne du mond (vyslov Sen-Etlen di mond) přebývají z většiny částí jenom dělníci a pracovníci. Tento lid, jehož počet asi na 200.000 se páčí, bývá v čas revoluce velmi nebezpečný; jsou mezi nim i vysloužilí vojáci, kteří snadno armádou 40.000 mužů silnou sestaviti mohou. U Paříži leží posádkou (garnison) 40.000 vojáků; nad to jest ještě jiných 20.000 uytvářeno v městečkách a ve vesnicích okolo města, takže, když toho zapotřebí, ihned povoláni býti mohou. U Paříži může každého času snadno revoluce povstati; c'est bientôt fait ici (zde se brzo něco strhne) — pravil nám jeden fiakr, který nás vezl. Pro takové pády ovšem zapotřebí, aby vojsko vždy připraveno bylo.

Ve chrámě Saint-Etienne du monde slyšeli jsme o 8 hodinách na večer křesťanské cvičení. Mladý kněz stojící na kazatelnici, vykládal příkázání o lásce a pravil, že mezi třemi hlavními ctnostmi věrou nádeje a láskou — láska první místo zaujímá (major autem horum est charitas). Slova z písmá sv. (terty) uváděl vždy napřed v latinšké a pak ve

francouzské řeči. Křesťanskému cvičení tomuto ob-
covalo mnoho žen, ale velmi málo mužův. —

Za jedno jetí platí se v Paříži vozkovi s
jedním koněm (comfortable) půl druhého franku; za
celou hodinu 2 franky. Jsou tam také fiakrové,
kteří sluji: „fiacres de remise“; mají na vozích
červená čísla a žádají většího platu.

Kdo však velké město Paříž od jednoho konce
ke druhému projítí miní, může k tomu použít vozů
společných, tak zvaných „omnibus“ (wozy pro každého).
Za takovou příležitost platí se toliko několik sous *)
(vyslov: sú). Tu však musí vědět, na kterém ná-
městí aneb ve které ulici se tyto vozy potkávají.
Takových omnibusů, ve kterých ovce i voly vřechy,
nad to i zvěř polní, ptactvo nebeské a ryby mořské
(ž. 8, 8) t. j. lidé všechleho pohlaví, jakéhokoli
stavu a povolání semotam jezdívají, jest v Paříži
nesčíslně mnoho. Vozy tyto připomínaly mně dili-
genční španělskou, ve které se slabá kolena má a v
níž kosti mé poškoze neměly. Následkem ustavičného
semotam ježdění velikých a těžkých omnibusů, fiakrů,
comfortablů a jiných pomozů bývá na dobře bláždě-
ných náměstích, kde se ulice křížují, takový hluk a ta-
kové zmatení, žeby člověk snadno ohluchnouti a na
údech svých nějak raněn býti mohl.

Tak schází se k. p. na okrouhlém náměstí před
novým chrámem sv. Augustina deset ulic; ježdění
vozův a hemžení a běhání lidu jest tam tak hrozné

*) Jeden francouzský frank, stříbrný to peníz (asi 23—24
fr. stříbr.) má 20 sous aneb 100 centimů. Jeden zlatý
Napoleon'or má 20 franků. Jeden zlatý rakousk. čísla
platí asi 44 sous aneb 220 centimů.

a nebezpečné, žeby žádoucnó bylo, aby přes náměstí to se střech domůw provozu natáhli, na nichžto by pěšši co provozolezci semotam choditi mohli. Byla by to chůže ovšem trochu nebezpečná, ale dáti se od wozů přejeti a pohmožditi, není také věci příjemnou.

W ulici Saint-Sulpice prodávají i židé paramenty pro katolické chrámy: mešnuá roucha, balmatiky, pluviale, monstrance, kalichy a jiné ke službám Božím potřebné věci; mají ale w den nedělní a swáteční frámy své zatvorené, aby křesťanům pohoršení nedávali. Neznám žádného křesťana, který by věci k židovským službám Božím patřící w frámě prodával; wím ale, že mnohý křesťanský a mnohý židovský kupec na příkázání: „Pomni, abyš den swáteční swětil“ nic nedrží. W starém zákoně dal Bůh strze Mojžiše příkázání: „Šest dní budeš pracowati a dělati wšedka díla swá. Sedmého pak dne sobota Hospodina Boha twého jest. Nebudeš dělati žádného díla w něm, ty i syn twůj i dcera twá, služebníci twůj i důmka twá, howado twé i přichozí, kterýž jest we branách twých. Nebo w šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, i moře i wšedko, což w nich jest a odpočinul w den sedmý; protož požehnal Hospodin dne sobotního a posvětil ho“ (2 Mojš. 20, 9—11). Žid má swětiti sobotu, křesťan ale má na památku z mrtvých wstání Páně swětiti neděli, jejížto jméno od „nedělati, nedělej“ pochází, což křesťanu příkázané swěcení dne tohoto připomíná. Mají-li židé a křesťané w pokoji a swornosti žiti, musí jeden na druhého ohled bráti a w den zaswěcený takové práce nefonati, kterou by druhému pohoršení dáno býti mohlo. Prawil jsem swrchu, odkud slowo „neděle“ pochází, a hle, i slowo židovské „Sabbath“ (pokoj,

den pokoje) napomíná žlba, aby toho dne nepracoval, nýbrž se jivětil. Šest dní dává Pán Bůh člověku, aby pracoval a se staral o potřeby vezdejšího života a svého těla; poněmadž ale člověk nemá toliko tělo, nýbrž i nesmrtelnou duši, slušit zaslíbení, aby alespoň sedmý den Pánu Bohu, stvořiteli svému, zasvětil a také o svou duši se staral. Člověk, jenž dne svátečního nesvětí a o spasení své nesmrtelné duše nedbá, žije jako kůň a mezeň, v ničímžto není rozumu (Tob. 6, 17). —

Šli jsme v ulici „rue du pont neuf“ (nového mostu) vedle vysokého domu, který se právě stavěl. Na pravo a na levo portálu domu toho viděti kamenné sochy biskupa a kardinála v přitrožené velikosti. Právě se nám, že i zde kupecův sklad kostelních věcí založen býti má. Kupci a řemeslníci Pařížští mají častokrátě vývěsné štíty s podivnými nápisy. Jeden krejčí má k. p. nápis: au bon diable (k dobrému čertu); na jiném domě četl jsem: maison de mariage (dům ženění a vdávání; a opět na jiném: maison d'accouchements (dům porodu). Řekneme, proč se tyto domy tak jmenují; snad proto, že v prvním nějaký námluvčí (kuplíř) přebývá, který osoby po manželství toužící jako psy a kočky oddává, a že v druhém snad nemanželské matky skrytě slehnouti mohou, by se o tom někdo nedověděl. V Paříži, jako i všude jinde, nejsou sami svatí, jest tam také mnoho nesvatých.

Procházejíce se v jedné ulici, viděli jsme ženu mléko prodávající a sedící na voze, při kterém velmi bídný kůň, pravá to mrcha, zapřeven byl. Starý a vyžáblý kůň stál tak smutný a sklेश, jakoby již byl činil hluboké rozjímání o smrti, kterou mu brzo v

rasowni podstoupiti bude. Pan Melš, rozený to Štrasburčan, mluví také trochu německy; i pravil ke mně, narážaje při tom na ubohého koně: „Daß ist ein wahres Noß“ (to je pravá mrcha). Žena uslyševši to, pravila ve francouzské řeči: „Vane! Kdybych si mohla koupiti koně na místo této mrchy (si je pouvais m'acheter un cheval au lieu de ce Ross), nebyla bych mlékařkou; jsem ale chudá a musím být spokojena, že místo koně mám jenom mrchu.“ Šra ve slověch leží v tom, že francouzské slovo cheval (vyslov: šival) znamená zdravého, mladého a pěkného koně a německé slovo Noß, které ve francouzské řeči zobecnělo, starého, vyžáblého koně aneb mrchu. V Paříži viděti často krátké trženi zvířat. Potkali jsme tam vůz s obromným nákladem, který pět velmi silných v pravdě obromských konů nikterak utáhnouti nemohlo; ubohá zvířata byla tak ukrutně mrštěna, že jsme nad tím ustrnuli. Buď si nyní koněm aneb mrchou, člní vždy co může, a jestli to znamená nemilosrdného a ukrutného srdce, když člověk zvíře mrská a od něho více žádá, nežli síla jeho stačí. —

Podobné ukrutství viděti jsme v tržnici („les Halles“) t. j. v onom železném stavení, kde každodenně trh na věci do kuchyně potřebné se odbývá. Dva rybářové dráždili tu jednoho psa proti druhému. Bylo to nemilé podívání na psy tyto, jenž drželi v zubech kus dřeva každý na jednom konci, nechťce ho nikterak pustiti. Jak velice rozdrážděni byli, dokazovalo jejich ustavičné vrčení, jiskřící se oči a pěny, jakéž z tlam jejich kypěly. Nebylo by bývalo divu, kdyby se oba byli vztekli. A hle! rybáři měli nad tím radost a dráždili je čím dál více. Trh v nab-

zminěné budově trvá od časného rána až do 9. hodiny, načež sláma, rozselky neřád a zbytky zeleniny smeteny, na vozy naloženy a odvezeny bývají; aťi za půl hodiny jest opět všechno čisto. V Paříži jest snadno ulice čisto zachovati; neboť jsou tam podle trottoiru (vyslov: trotoár — stezka, chodník) v kamenné dláždě stroužky, do kterých lze snadno vody napustiti. Vymetací ulic jsou z většiny částí Němci z Württemberska.

V zahradě Tuilleriíské viděli jsme císaře Napoleona III. a císařovnu Eugénii; jest zcela wolně a aťi na tři kroky od nás v kočáře čtveropřežném. Napoleon byl muž postavy prostřední ba skoro malé, měl vysoké čelo, hrbovitý nos a pod ním a na bradě silné vousy. Barva tváře jeho byla plavá a beze větší červenosti. Císař seděl tehdyž v kočáře podepřen na svou hůl a díval se, jak to obvykle dělal, s očima na polo otevřenými. Císařová seděla na levici jeho; aťkoliv obličej závojem přikrytý měla, bylo přece viděti, že pleť její jest útlá a pěkná. Před kočárem, za ním, jakož i po boku jeho jelo šest jezdců na koních. V zahradě bylo nesmírné množství lidu naslouchajícího vojenské hudbě, kterou tam rákosští vojáci provozovali. Byla právě všeobecná výstava (l'exposition universelle), při které i vojenské hudební sbory rozličných zemí a království koncerty o závod vyhrávaly. Rakouská vojenská hudba byla od soudců k tomu zvláštně ustanovených uznána za nejvhodnější a byla proto vyžádána zlatou medailí. Větší lid naslouchal této hudbě s napnutou pozorností a dával radost svou po každém kuse na jeho jásáním a tleskáním pochvaly. Viděl jsem, že se i císařovi a císařové hudba

tato líbila; neboť zastavivše se, dávali i oni tváři a vzhledem svým radost a pochvalu svou na jemo. Slyšel jsem na cestách svých vyhrávati sbory italských, francouzských, španělských, anglických, pruských, švicarských a jiných vojáků; ale rakouská vojenská hudba jest zvláště nejvýbornější.

Byli jsme u pana Kelsa na besedě aneb jak Francouzové říkají „Soirée.“ Ukázal nám album s fotografickými obrazy, mezi nimiž jsem viděl i podobiznu slavného misionáře op. Papetarda, o kterém měl čtenářům něco vyprávěti. Papetard (vysl. Papetár) býval důstojníkem při jednom vojenském pluku v Paříži. Byl to muž ve svých mravech zcela počestný a neúhonný a proto ode všech, jenž ho znali, velmi milovaný; ale na náboženství mnoho nestržel; podobal se v ohledu tom mnohým lidem, kteří se zlého varují, ne proto, že Bůh zlé nenávidí, nýbrž proto, že toho také slusnost před světem žádá (pro honestate mundi). Matka Papetardova, žena to velmi bohabojná a nábožná, napomínala syna velmi často a s velkým důrazem, aby na Boha nezapomínal, a snažila se všemožně, aby jej pohnula k nábožnému životu; modlila se za něho často a vroucně, jako kdys činila i sv. Monika za syna svého Augustina. Bůh také v skutku modlitby její vyslyšel. Když byla vypukla válka mezi Francouzy a Alžírskem, musel i pluk, u kterého Papetard co důstojník sloužil, do Afriky se odebrati. V čas pokoje na vojáka si hráti jest snadno; když ale vypukne válka, tu se nezdá i mnohý sebe udatnější vojín se smutnými myšlenkami zabývá a říkává sám k sobě:

Tam zahynu jako jelen,
Nežví o mně bratr jeden,

Tam zahynu jako laňka,
 Nežví o mně má maměnka.

Tak bylo snad i Papetardovi, když měl do války táhnouti. Když se s ním byla nábožná matka jeho rozloučila a jemu mateřského požehnání na cestu udělila, pověšila mu okolo krku na řetízek mosaznou medaili s obrazem Panny Marie a prosila ho, aby obraz ten alespoň z lásky k matce své uctívacně na prsou nosil. Syn, jenž matku svou upřímně miloval, přijal medaili tu a myslil u sebe: nepomůže-li mně obraz ten, jistotně mně také neuškodí. Na to se vydal na cestu do Afriky. Dne 13. oktobru r. 1837 stál Papetard s plukem svým při obležení pevnosti „Konstantine“ v Alžírsku. Kulka z pušky vystřelená udeřila do prsou Papetardových. Zsklesnul, padnul k zemi a ostal jako bez života ležeti, lékaři mu ještě dali odnésti z místa, prohlíželi ránu jeho a hle! kulka ulehla do medailie, ohnula ji poněkud a Papetard nebyl nikterak raněn. Konec historie zname- nitého muže jest tento: Papetard opustil stav vojenský, vstoupil do semtnáře sv. Sulpicia v Paříži a byl po vykonaných studích posvěcen na kněžství, stál se misionářem v Africe, kde jej byla Panna Maria tak zážračným způsobem od smrti uchránila. Pan Kels, který mně tuto případnost vypravoval, zná wp. Papetarda osobně. Každý věrný ctitel Panny Marie může, stojí co voják v bitvě, s důvěrou říci:

Ten kdo je v boji, bezpečně stojí,
 Koho přitodíváš a štítem zakrýváš.

Mynější wp. farář u sv. Sulpicia, muž to velmi bohabojný a dobročinný, vystavil klášter pro sestry, ujímající se chudých lidí a založil mnohé jiné

dobročinné ústawy. Jednou měl 7000 franků zaplatiti a newěděl, kterač by peníze tyto sebrati mohl. W nejnázi této dostalo se mu neočekávané zážračné pomoci; obdržel jako z jaina ještě wětší sumu od dobrodincůw zcela neznámých s tím ustanowením, aby ji dle swého uznání k dobrým účelům vynaložil. Muž tento dobročinný přesvědčil se častokráte o pravdě křesťanského přísloví: „Kde jest nouze nejwětší, tam je pomoc Boží nejbližší.“

We chrámech welkých francouzských měst nena-
lezají se, jak jsem s wrchu prawil, stolice, do kterých
by se nábožní wěřící podle libosti posaditi mohli. Wý-
wají tam toliko malé jednotlivé stoličky, na kterých
seděti a i klečeti lze. Kdo takové stoličky použiti žádá,
musí za ni zaplatiti. W chrámě sw. Sulpicia platí
se při tiché mši sw. (messe basse) za stoličku 5 cen-
timů, při slawné mši sw. (messe solennelle) 10 cen-
timů. Koná-li se nějaká neobyčejná slawnost we
chrámě aneb káže-li nějaký ctý a slowný kazatel,
stojí taková stolička 40 až i 50 centimů, ba často-
kráte i 1 frank. Má-li Pařížan welkou ročinu a
nawšstěruje-li s ní pilně chrámy, musí, nechce-li w
nich státi, do roku za sedadla mnoho peněz wydati.
Připomenouti ale sluffno, že tamější chrámy wlast-
ního jmění nemají a že z peněz za takové stoličky
placených wše se kupuje a obstarává, čehož k důstoj-
nému konání služeb Božích potřebí jest. Powazuje
se za wěc nesluffnou, jestliže kdo při mši swaté aneb
při kázání proto ustawlně stojí, by za stoličku platiti
nemusel. Zistá bohatá paní z Německa, která to newě-
děla, stála we francouzském chrámě a poslouchala ka-
zatele. Z přistoupila k ní sprostá francouzská žena
a šeptala jí do ucha: „Paníčko! wídm, že jste z cizí

zemí a že newíte, co se u nás sluší. Tu máte pět centimů, zakupte sobě stoličku a posadte se na ní." Bohatá tato paníčka, kterou osobně znám, chtěla ženě peníz vrátiti; tato ale šla, vzala stoličku, zaplatila jí a přinesla k paní, která se na ní posadila.

Nawsttivilí jsme palác rady aneb senátu (palais du senat), v němž jest mnoho síní, mezi nimiž nejkrásnější jsou: trůnní síň (la sale du trône) a síň rady (la chambre du senat). Síň trůnní jest veliká, velmi krásná, pozlacená a krásnou kapelou ozdobena. Síň rady má sedadla jako v okrouhlci v půlkruhu vystupující. Na trůn, na němž sedával císař Napoleon I., ještě prý se nřádný z jeho nástupců neposadil. Výborné jsou sochy slavných deputovaných aneb senatorů, jenž se v tomto paláci nacházejí. Viděti tam také velké a krásné obrazy představující hlavní případy ze života císařů Napoleona I. a Napoleona III., t. p. jak onen smlouvu (konfordat) s papežem uzavřel a jak tento byl za císaře zvolen, slavný výjezd do Paříže, do Saint-Cloudu konal, jak se s císařovnou Eugenií zasnoubil atd. V paláci tomto jest také velmi krásná a dosti veliká kapla, ve kteréž se každodenně mše sv. sloužívá. Těm, jenžby palác tento nawsttívití hodlali, radíme, aby neopominuli podívatí se také do bývalých pokojů královny Marie Medicejské, ve kterých nádherné nářadí, výborné obrazy a jiné znamenitosti se nacházejí.

Portali jsme v Paříži tři Araby, kteří tam též ku všeobecné výstavě byli přišli. Zdáli se býti nějakými knížaty aneb vládcí; na každý způsob museli býti lidé bohatí a z rodu wzneseného. Jejich zcela bílý, dlouhý a široký oděv s kapucemi podoba l

se nemálo obletu muidhůw kartuziánských; jejich vysoké taftěz bílé čepice wypadaly škoro jako hruce, jimiž chřest obecný (Spargel) zakrýván bývá. Wtděti jsme také bohatého Persána jedoucího s Turkem w kočáře; tento měl na hlavě turban a onen vysokou, kořichovou čepici, ve které mu obzvláštně letního času žima býti nemůže.

Wtděti jsme pohřeb, který knězem doprovázen nebyl. Na rakvi nebylo wtděti ani kříže, ani ewangelia, ani jakéhokoliv křesťanského znamení. Mužové, jenž zemřelého ke hrobu doprovázeli, měli klobouky smeknutý a chovali se zcela slušně; i bylo mi, jakoby pochovávali nějakého pohana. Myšlel jsem u sebe, že tomu nebývá všudy tak. Ve mnohých městech bývají zvláštní společnosti, které se buď „Bletát“ aneb „Entreprise des pompes funèbres“ jmenují a jejichžto úlohou jest, zemřelých za drahé peníze co nejšlachetněji pochovávat. Mnohý zemřelý, který za času svého žitvobytí snad nikdy byl ve voze ujel, bývá w krásném kočáře čtyřmi koňmi ke hřbitovu wezen a mívá na této poslední cestě své čtyry aneb šest aneb ještě více premovaných laťajůw, kteří rakew jeho obstupují a jí i s ním do hrobu spouštějí. Podobá se takový pohřeb často královskému tažení, jaké římskí císařové, navrátně se z bojů, slawívali. Krásná hudba, množství mužůw, jenž klobouky na hlavách mívají, a veliký počet wyšperkovaných paní, slowen, mnoho doprovoditelů, s nichžto však sotwa který na mobiltnu pomyslí; — to vše mohlo by mnohemu činit laškovný na úmrtí.

Trudowu ženu na kerchow nesú,

A trud jí neměří.

Staň žento hore, srdenko moje,
Šať sa nie neboli.

(Bíseň z Blachowle.)

Stalo se skutečně, že jakas' malá dcerníška, jenž byla zcela zdráva, k matce své pravila: „Mamínko! já bych již ráda umřela. Co že povídáš zpozdlé děvče, což pak jsi nemocna? — tážala se zděšená matka. Ne — odpovědělo děvčátko; ale chci, aby i mne brzo v tak krásném kočáře vezli.“ Zestl to věc zcela slusná, zemřelého spolubratra aneb zemřelou spolusestru slavně ku hrobu doprovázeti; neboť toho od nás žádá křesťanská láska jakož i víra v budoucí z mrtvých vstání; máme ale za to, že mše svatá, modlitby kněze a lidu pohřeb doprovázejícího duffi zemřelého více pomohou, nežli taková zbytečná skromnost a nádhernost na podívanou. —

Pravilo se nám, že se jedná o to, aby jistě ob Paříže několik mil vzdálené prostranné polnosti zakoupeny byly, na nichžto by pak velkánský společný hřbitov založen býti mohl. Má prý se k nim i zvláštní železnice stavěti, na které by mrtvolý ve wagónech vyváženy býti mohly. Podivná to myšlenka! Bude-li v skutek uvedena, nebudou se muset zemřelí báti, žeby některak pohmožděni býti mohli, kdyby se snad wlať se železnice stvrhnouti měl. Dle našeho mínění jest pro zemřelé lépe, odpočívají-li na blízkých hřbitovech, poněwadž žijící rádi hroby zemřelých navštěvují a při té příležitosti přec někdy aspoň krátkou modlitbu za ně snad konávají.

Francouští wojáci mají nyní pušky zvané Chassepot (Čáspó) a meče, jichžto zároveň i co bajonetů užívatí lze. Za minutu vystřeli woják fran-

coustý osm jistých ran a ušodí jistě do terče 1200 střevců vzdáleného; neměří-li ale, vystřelí za minutu i 14 ran. Zestřel to v skutku což hrozného, pomážíme-li, že v bitvě 50.000 Francouzův takovými puškami ozbrojených za jednu minutu 3= až 400.000 nepřátelům usmrtiti neb alespoň poranit mohou. Nynějšího času jsou války hroznější nežli před časů bývaly; neboť vojáci padají jako obilná stébla pod kosami sečáckým. —

Nedaleko hotelu „des invalides“ stojí panenský klášter, který, nemím ž jako příčiny klášter ptáci (le couvent des oiseaux) sluje. Jmeno toto dal mu lid již za dávných časů; za jakou příčinou se to stalo, nemohl jsem se doměditi. Bývalá kartouza v Gerachu nedaleko města Ellly ve Slovinskú nazývá se až podnes „Klášter Jiřího“ (Georgs-Kloster) a proč se tak nazývá, také se nemí.

Ze zahrady Tullerijské šli jsme ulicí rue de Castiglione na náměstí, v jehožto středu stojí vysoký sloup colone de Vendôme (vysl. Kolon de Bandom, sloup Bandomský) zvaný. Sloup tento postaven byl na památku dvou slavných bratří mémodů Bandomských, Ludvíka († 1712), polního vůdce za času krále Ludvíka XIV. a Filipa († 1715) též udatného generála. Na sloupu tom, u něhož vždy stráž bývá, vyobrazeny jsou vypuklou práci bitvy, jenž od nabytí zmíněných bratří v Itálii, ve Španělsku, a v Nizozemsku šťastně svedeny byly. Zbělán jest ž děl, jenž v bitvách těch nepřátelům odňata byla.

Na den úmrtí císaře Napoleona I. (dne 15. května) bývá tu hudba, k níž přicházejí starí invalidé ž hotelu des invalides ve svých starožitných uni-

formách čili stejnozkrojných. Jest prý to pohled velmi smutný na tyto staré na údech rosslíkat zmrzačené vojáky stojící okolo tohoto pamětného sloupu. U téhož sloupu stojí jeden muž v každý jasný večer dalekohled (Teleskop) a nechá každého, kdo mu několik centimů zaplatí, na měsíc, hvězdy a nebe se podívat. Během tím může tedy každý Pařížan za několik krejcarů hvězdářství (astronomii) studovat a na nebi díla všemohoucnosti božské obdivovat; majitel dalekohledu dobře prý při tom pochodí. Čím pilněji lidé díla všemohoucnosti božské obdivují a stvořitele jich ulebí, tím větší radost z toho majitel dalekohledu má, poněvadž tím více peněz dostává. Kromě sloupu Vendomského má Paříž na náměstích svých ještě mnohé jiné památné sloupy, které bohužel také smutné události připomínají. Tak stojí k. p. tam, kde stávala baštilla (státní žalář) vysoký železný sloup, „colonne de Juillet“ zvaný, na němž napsána jsou jména všech nešťastníků, jenž za času revoluce (dne 27., 28. a 29. Julia 1830) usmrćeni byli. Nedaleko něho stojí malovaný dům, u něhož arcibiskup d'Affre, an revolucionáře k poškození napomínal, zastřelen byl.

Největší kavárna v Paříži, Café Parisien“ zvaná, nachází se na boulevardě Saint-Martin. Jest 100 křesíků dlouhá, má 20 biljardových stolů (Billardtische), kápně s prýstíci se vodou, velká zrcadla a osm korunových svícenů (lustres), z nichžto každý osmero lamp a 30 svíček má. Kavárna Bedochlo v Badově v Itálii jest slavná pro svou prostřanností a krásu; Pařížané ale tvrdí, že jejich „Café Parisien“ jest největším ve světě. Vidá mnoho pánů v této kavárně karty a biljard hrát, kávu pít,

vyšelijať se wytrájeti a nic nedělati, zpomenuť jsem si na píseň:

Komu je naslepsi, jako pánom w pekle,
Tam si přitpíjajú a sedíjú w teple.

(3 Brezomé.)

W Paříži stavěly se právě tehdaž zpěvárna (Opernhaus) a veliký hostinec (grand hôtel); zpěvárna prý stála 18 milionům franků; hostinec měl mít osm set světnic, několik set sklepníků, poštu, telegraf, kancelář atd. Bude tedy o pohodlnost cestujících w hostinci tomto dobře postaráno.

Uvěřili jsme při jednom stavení, jak zvláštním strojem, od jistého Venotra zhotoveným, ohromné kameny na stínách až do třetího poschodí vytahovali. Stroj ten podobá se malé lokomotivě čili parowozu. Zednický tovaryš dostává w Paříži denního platu 4 franky, řezbář 12 franků. Poněmadž se w posledních letech w Paříži velmi mnoho stavělo, měli řemeslníci také dost práce a výdětku. Císař Napoleon III. a pan Hausmann, prefekt (představený) departementu de la Seine, založili nové ulice, pokoupili a poborili staré domy a vystavěli nové; co bylo křivého, učinili rovným.

Za neweliký krám, w kterém se jistý způsob malých koláčů, žemlicek a podobných pečářských věcí prodává, platí se w Paříži ročně 14—15.000 franků a nájemník dobře při tom vychází. Z toho souditi lze, jak mnoho se tam platiti musí za veliký krám, obzvláštně za takový, jenž na nějakém náměstí se nachází. —

L.

Champs elysées (pole elisejské). Bois de Boulogne (les buloňský). Exougara Mnfoutaika. Rozmanitosti ze wšeobecné wýstawy (l'exposition universelle).

Afi we středu města Paříže stojí císařský palác Tuilleries, na jehožto západní straně zahrada Tuillertiská se nachází. Z této zahrady webe cesta na náměstí „Place de la concorde“ (wyslow: Pláš de la konford, t. j. náměstí smornosti) zwané, w jehožto středu stojí sloup. Zbouce k západu dále, přijdeme do tak zwaných „Champs elysées“ (elisejské, rozkošné aneb rajské pole) t. j. do velké weřejné zahrady, které jsou pro Pařížany tím, čím Prater Widenáfum. Nacházejí se tam krémy, tančírny, kroužkové a jiné hry; tam se scházíwá wýwrtel lidu Pařížského a odemzdává se rozličným rozkošem.

Jako starí pohané slowem Elysium rozuměli místo blaženosti aneb nebe, jsou Champs elysées pro obhyčejný lid Pařížský místem wšestké radosti a rozkoše. Kdyby pravá blaženost pozůstáwala w požiwání tělesných rozkoši a hříšných radostí, mohlo by se owšem říci, že „Les champs elysées,“ w nichžto lid Pařížský radostí a rozkoši plesá, jsou mu časným aneb wezdejším nebem. Žalmista Páně fice (žalm 88, 16)

pramí: „Blahoslavený lid, který zná plesání“; tím však nemíni takové plesání z rozkoši smyslných, nýbrž plesání Pánu; neboť pramí dále: „ve jmenu tvém (ó Pane!) plesati budu celý den.“ Sv. Apoštol Pavel také pomýšluje k radosti, praví ale, že křesťané v „Pánu“ se radovati mají (Žltp 4, 4).

Zdalíž se ale lůza Pařížská v elysejských polích v Pánu raduje a Zemu plesá, o tom pochybuje. Nachází se tam dům „chateau de fleurs“ (vysl. šató de flér — květný zámeček) zvaný, ve kterém každodenně plesy se odbyvají. Mužové platí vstupného 2 franky; pohlawí však ženské vstupného neplatí. Zdalíž aneb jak tanečníci a tanečnice mrzovopořestnost zachovávali — nemíme; slyšeli jsme ale, že dovolují-li sobě příliš mnoho, od přítomných policejních dozorců napomináni bývají: Páně a paníčky! již jest toho dosti! (Messieurs et mesdames! c'est assez!) volávají policejní dozorcové. Takového plesání a radování se, jakého v polích elysejských mlděti, vzdaluje se každý poctivý Pařížan.

Wysohou a krásnou branou, která sluje l'arc de la paix (vysl. lark de la pé — oblouk pokoje) aneb také arc de triomphe (oblouk vítězoslavy), došli jsme do wellkánské veřejné zahrady „Bois de Boulogne“ (vysl. boa de Bulon — les Bulonšty). Jest to pravý wellký les, který ale v zahradu aneb park proměněn byl. Tamť máš cesty pro jezdce v kočárech, jiné pro jezdce na koních a opět jiné pro pěšáky; nacházejí se tamtéž wellké rybníky, na nichžto husy, kachny a jiné modní ptactvo plavati mldí a po nichžto sám také v kočábce projížděti se můžeš; mlděti tam také skály, uměle udělané vodopády, slomem — tam nalezněš všecko, co patří do krásné

zahrady. Abo dyce bohatší a vzácnější Pařížany viděti, ať jde okolo čtvrté hodiny popolední do lesu buloňského. Tam jsme viděli jeti také císařovnu Eugeni s jejím komonstwem we krásných kočárech. Tam jsme viděli také knížete Tokougara Mufoutaku, bratra to císaře (Taikun) Japonského, *) který s komonstwem, dwacíti a čtyr osob, we krásných kočárech procházkou semotam jezdil. Sníže tento přišel do Paříže ku všeobecné výstavě, která se tam r. 1867 konala. —

Japoňané podobně vypadají; jsou pleti bledé a mají oči jenom trochu otevřené, tak jako by kůže okolo očí jejich rozřiznuta a na obě strany roztáhnuta byla. J Japoňanky jsem w Paříži viděl; měly podobné oči a byly také bledé. Snědé klobouky knížete a mužů z komonstwa jeho podobaly se nemálo záslonám, jakž míváme na lampách aneb příkrým a do spíce jdoucím střeskám. W lese Buloňském jezdil také procházkou jakýsi bohatý mouřenín, muž to pleti zcela černé; ale vlasy na hlavě jeho byly zcela bílé; na hlavě měl klobouk černý, tak zvaný cylinder. Kočár, w němž toto stráždlo sedělo, byl nádherný; koči, jenž jej wezl, byl přemovaný, podobně i sluha, který s ním jel; tito však měli oba bílé tváře. Wúbec lze w zahradě buloňské spatřiti krásné kočáry a koně. Tu viděti paníčku, kočující dwa malíčké černé koně (Ponies) a w kočárku sedí jest dvě děti. Tam zase probání slečinka, jako amazonka oblečená, po jíзде svého koně, a loňaj letí

*) Míste Japonská aneb Japone, ježímžto hlavním městem jest Jeddo, pozůstává z několika velkých a malých ostrowů a leží až na východním konci Asie.

Tam ji budež odpočiwat,
Dne soudného očekáwat.

Jako jinde páchává se i w Paříži samowražda rozličným způsobem; nebo chut samowražedníků není všude stejná. Zlý samowrah promrtal nejce, vyplil z něho žloutek a bílek, naplnil je prachem, wzal do úst a zapálil. Dvěsem že se hlava jeho rozpukla a roztrhala jako škála, ale bolestí zubůw byl na wždycky zbawen. Kdo se w Paříži utopiti chce, skočí do řeky Sekwany a z ní se tak mnoho vody napije, až se uduší. Kdo se tam ale míní oběšiti aneb zastřeliti, zajde do zahrady Bulonské, tam si přitváže snůrku na strom, dá si ji okolo krku, aneb střelí do sebe kulou a již ho také nic nebolí. Mechme žertů; wyprawováno nám bylo, že prý w této zahradě již muohá samowražda spáchána byla a že se tam obzvláštně soubojníci rádi potýkají. Neradil bych osamělému procházeči, aby se tam na místech od silnic a cest vzdálených procházel; neboť by tam snadno oloupen a snad i zavražděn býti mohl, než by se některého četníka ku pomoci domolal. —

Již jsem učinil častokráte zmínku o všeobecné wystawě (l'exposition universelle), která se r. 1867 w Paříži konala; ale ještě jsem nic o ní čtenářům nwyprawowal. Na západní straně města, nedaleko mostu Jenašského (Pont d'Jena), nachází se welikánské pole Champ de Mars (pole Maršowo) zwané, na kterém přehlídka wojska držána býwá. Na tomto poli wystawěli zvláštní welikánskou okrouhlou budowu, „palác průmyslowý“ (palais d'industrie) zwaný a mnoho jiných wětších a menších budow; palác ten byl ze železa, měl sklená okna a we středu swém dwůr; ostatní

budovy byly dílem z cihel, dílem ze dřeva vystavěny. Stavba těchto budov a vnitřní úprava, ježich ku všeobecné výstavě stála prý — jak nám pan Kels pravil — nejméně 25 milionů franků. V písmě sw. je čte: „Kdo, chtěje stavěti věž, nesedne prvé a nepočítá nákladů, kteříž potřebni jsou, bude-li mít dosti k dokonání, aby snad, kdyby položil základ a nemohl dokonati, vyjdou to vidoucí nepočali se mu posmívati, říkouce: Tento člověk počal stavěti a nemohl dokonati.“ (Luk. 14, 28—38). Pařížané počítali také napřed nákladů potřebných a myslili, že palác průmyslový bude stát jenom 18 milionů franků, udělali tedy malou chybu v účtech jenom o několik milionů. V takovém počtu ovšem snadno jest chybět. Jak veliký palác tento byl, z toho souditi lze, že měl mnoho vrat, zvláštní ulice, kteréž dle rozličných říší pojmenovány byly; t. p. ulice rakouská (rue d'Autriche), ulice pruská (rue de la Prusse), ulice indianská (rue des Indes) atd. Byla v něm také rozličná oddělení, ve kterých rozdílní národové celého světa: Francouzové, Angličané, Španělé, Poláci, Belgické, Prusáci, Rakusové, Rusové, Turci, Japonci, Peršané, Číňané, Američané atd. své průmyslové práce vystavené měli. Byla to výstava celého světa a všech národů. Kdo tento veliký palác a jeho přístavby ve všech ulicích a odděleních jich jenom prošel, při čemž se ale zastaviti a na vystavené věci dívat nesměl, vykonal cestu 18³/₄ hodin. Každodenně navštěvovalo palác ten 40—45.000 lidí rozličných národů, a v pondělí svatodůstní jich v něm bylo 158.000. Každý navštěvovatel platil 1 frank a mohl v paláci zůstat až do večera. Židličky, komfortablé a omítušy

měli dobré žně; každých pět minut jela jedna parolod na řece Sekwaně k palácu průmyslovému a druhá odtud, a přitvářely a odtvářely naučitelovatele. Za jednu jízdu se platilo za osobu 25 centimů.

Jať mám nyní lašťavým čtenářům popsatí výstavu samu? Nesnadná to úloha! Webe se mně přitom jako Jeremiášowi, který byw od Boha k úřadu prorockému powolán, odpowěděl: „A, a, a Pane Bože! ať neumím mluwti, nebo dítě jsem já“ (Jer. 1, 6), t. j. člověk mladý, newýřečný a k úřadu prorockému ještě wšellhář nezpůsobilý. Já sice mladým člověkem nejsem; neboť jsem již Abrahama wídel, ale tu popsaní weřejné wystawy Pařížské přece schopen nejsem. Každý ptáček zpívá jať mu zobák narostl, a já chci o wystawě wyprawowati, jať mi to přijde do péra. Co jsem tedy wídel we wystawě, kterou jsem často fráte nawštíwíl?

Wídel jsem pavillon imperial, t. j. pawilon císařský, besídka to aneb domeček zahradní; bylť w něm tři pokojíčky, w jejichžto náradí w pravdě orientální nádhernost se jewila. Bohowky aksamítem potáhnuté a pozlacené, sedadla, stoly s kwětinowými wázami, forunné swícny, zrcadla atd., slowem wšse hlásalo, že w takowém domečku dá se pohodlně žiti. Na jednom stole stála schowna s cigarami, na které, poněwadž zajisté dwoukrécarowé nebyly, cítil mnohý kuřlák lašťominy. Pawilon ten byl okrouhlý a měl na wšechny strany wysoká sklená okna, sřrže která bylo lze do něho nahlédnouti. Do něho wšak wštročiti nebylo nikomu dowoleno.

Wídel jsem i stroje, jímž se w každé wodou opatřené zahradě umělé wodopády (cascade) udělati mohou. Topený stroj žene wodu do jisté wysokosti

a tato pak padá po sestavených kamenech dolů. Viděl jsem stroje, ve kterých se obilí mele, mouka zadělává a chléb peče. Dále jsem spatřil rozličné vysoké a kulaté klobouky. Lokomotivy, pocestné kočáry, na kterých i s vozkou 12 osob jeti může, rozličné saně, mlýny, stroje, do kteréhož se z jedné strany dává kůže nějakého zvířete, a z druhé strany již vybělaná se vytahuje; figuru představující japonského vojáka úplně ozbrojeného a sedícího na koni. Mám za to, žeby se takový voják našim švarným a ulíceným vojákům nelíbil; vypadal jako pravý syn pouště a že svým oblekem byl ovšem s to, aby strachu nabíral. Konečně tam ještě bylo vidět velké poprsní ze soli zhotovený obraz císaře Napoleona III., drahocenné turecké látky na rozličné šaty, rozmanitá šedla a zbroje, velké zvonky z oceli, vypaného velblouda s košem na hřbetě atd.

U ruském oddělení jsme viděli rozličné druhy dřeva, železa, kožesitn, šití, kamenů, peněžní lis (presse monétaire) atd.; ve španělském: korby, šawle, děla (kanony), z nichžto každé šestí koňmi táhnuto býti musí; malé vypané koně, z nichžto každý dělo na hřbetě měl, klobouky, cigara atd. Nejssem s to, abych vypravoval, co každý národ pozoruhodného ku veřejné výstavě do Paříže poslal a co se v každém oddělení nacházelo; musel bych zkrátit celou knihu jenom o výstavě sepsati. Udám-li zde jenom ony věci, které jsem si do svého denníku zaznamenal, poznaší z toho čtenáři, že rozmanitost byla velká.

Drahocenné látky na messní roucha, dalmatky, alby atd., korunové švicny, wase, sklenice, flakíry; mezi těmito byl také jeden, který císařovně rakouské

přináležel. Z množství výborných klavírů z rozličných zemí sem poslaných byl za nejlepší uznán klavír od Gbikeringa a Sonsa w Bostoně w Americe zhotovený. Byl tam zvláštní hráč, Václav pan Bregkowič, jehož úlohou bylo, každodenně několikráte na rozličné klavíry hráti, aby navštívenovatelé vystavny také příležitost měli, tyto hudební nástroje slyšeti. Slyšel jsem pana Bregkowiče hráti: brál zajisté výborně, ale bylo také na něm viděti, že s celou mocí pozornost posluchačůw na se obrátiti usiloval. Kromě klavírů nacházely se tam také kytary, housle, basy, harmonia a jiné hudebné nástroje. Každý umělec, průmyslník a řemeslník, ba i rolník nalezal tam věci, které jej zajímati mohly. Výborné skelné zboží měl tam vystavené p. J. Pelikan z Ulrichsthalu w Čechách. Pozoruhodny byly astronomické hodiny, zhotovené od slavného jezuity B. Sechtho w Římě; stály pod sklennou schránkou, která nejméně půl druhého sáhu výšší měla. Dále se tam spatřovaly podoby, představující muže a ženy z rozličných krajů Švédsta w jejich krojích. Mezi nimi viděti bylo také ženu, ona na polí pracovala, majíc při tom dítě své w kšitě na zádech; podoby vyobrazující Rusy a Rozáky w jejich krojích. Výborných velikých a malých obrazů a uměle dělaných soch nacházelo se ve výstavě mnoho. Velmi se mi líbila gotická kazatelnice, která od jednoho Belgicana ze dřeva zhotovena byla; měla dvoje schody, mnoho soch svatých, útlé věžky výšše a výšše vystupující, a stála 25.000 franků. Byla by zajisté pravou ozdobou nějakého gotického chrámu. Byl tam také vystaven tučný vůl (boeuf gras) ob r. 1867. — Bařžané mají obyčej, dle něhož každoročně w masopustě vytráveného vola po ulicích vo-

dívají, kterýž pak zabít bývá; nazývají ho „le boeuf gras“ (vysl. bíf gra). Neobyčejně vyfimeného a tučného mola od r. 1867 vypalí a dali ho na ukázkou znamenitosti do výstavy. — Mezi jinými předměty obracely na se pozornost hráci hodiny s 25 velkými a malými zvonky, ježto hra velmi líbezněla. Velké hodiny, které vlastně na věž patřily, nacházely se v domečku a souvisely se zvony ve vysokém stojadlu visícími tak, že když zvony hodinu odbily, tyto v akordech nějaký kus hrály. Zhotovitelem těchto hodin byl jistý pan Le Mans. Kdo zná hráci hodiny na věži radního domu v Solnohradě, může sobě o hodinách, o kterých zde mluvíme, pojem učiniti. —

Pavillon de l'imperatrice (zahradní domeček aneb besídka císařovny), s podobnou nádherností vystaven a opatřen jako pavillon císařův, o kterém jsem švorchu mluvil. Pavillon Mauresque transportable t. j. domeček maurický, který je železa vystaven byl a od místa na místo se přenášeti dal. Zhotovitelem jeho byl jistý Dieblich. — Stroj „Machine à pâte de papier“ (vysl. mašín a pat de paplé) zvaný, kterým hadry a jiné věci, z nichžto se papír dělá, za velmi krátký čas rozdrceň bývají. Poněvadž se takové hadry v německé řeči také Lumpen nazývají, kteréžto slovo v naší řeči také ničemníka, baremníka, roztrhance aneb lumpa znamená, myslél jsem u sebe, žeby každá země svých lumpů brzo zbavena byla, kdyby na rozdrťení jich podobných strojů měla. — Dále bylo zde spatřiti malý velmi pěkný včelník (ruche) ze dřeva udělaný, ve kterém včely pilně šuměly a pracovaly. S radostí jsem se díval na tato malá zvířátka, která neuvávnou pilností

živou nedbalého a lenivého člověka zahánějí. Zpomněl jsem si na slova píjma jw. (Sir. 11, 3): „Malá mezi letadly jest včela, a však počátek sladkosti má ovoce její“ t. j. dílo její má přednost mezi sladkými věcmi. Včela jest rozjímajícímu křesťanu obrazem pilnosti a pracovitosti.

Jestě žoře nesvítá,
A již včela vylítá,
Vetí na to kvítí,
Co se v slasti svítí.

— — —

Kéž i můj duch oslává
Jako ta včel osada,
Láskou k Bohu plane,
Mozkož lidem kane! (Suffl.)

Wesnická začáteční škola pruská (prussienne école primaire de village) t. j. domeček ze dřeva vystavěný, v jehožto světnici se nacházely stoličky a na nich knížky, papíry, kalamáře, pravítko čili linealy, péra atd.; bylo tam všecko, co v takové škole bývá; jenom děti scházely. Spatřovalo se tam také zvláštní sedadlo pro učitele. Tato škola se podobala švédská škola začáteční (école primaire suédoise) jenom s tím rozdílem, že každé dítě má svůj vlastní pulpit a na něm věci k učení zapotřebné, jak to mají studující v senátnářech. — Na jiném místě stály opět velmi krásné kočáry, zhotovené od Jakuba Kohnera ze Wídně, a skvostné umrlčí truhly, WERTHEIMOWY skříně na schovávání peněz aneb jiných drahocenných věcí; při nich bylo oznámení (annonce), že kdo takovou skříní čili káju bez klíče otevře, obdrží

100.000 franků. Dále byly rozestaveny velikánské lokomotivy, zhotovené od Elzla ve Widenšském Novém Městě; španělské zátky korkové, rozličné druhy fasole, obilí, vína, tuky atd.; mlýn, na kterém se pšence a kukuřice mlely; vypaný bílý slon nesoucí na hřbetě svém malou věž; arabský vůz o dvou kolách; čínský dům, čínské vaře, čalouny a hudební nástroje. Kdo zubů již neměl, mohl si ve výstavě koupiti velmi uměle dělaná kousadla pružná (elastická). Mezi mnohými jinými předměty obracely také na se pozornost lev a tlgr, potýkající se o mrtvého jelena. Tato tři zvířata byla vypaná a nacházela se pod vysokou sklenou nádobou. Tlgr se zakousl lvovi do krku; ale i tlgr má na těle svém šklebící rány, které mu lev zasažil. V očích obou viděti zuřivost. Hrozoplný to pohled! Lev klesá; vítězítelem v tomto ukrutném boji jest tlgr; mrtvý jelen leží pod oběma. —

Pozoruhodny byly také velké varhany, zhotovené od Brycensona & Comp. v Londýně. Byl tam také zvláštní varhaník, který několikráte za den na varhany hrál, aby navštěvovatelé výstavy měli příležitost, tyto varhany slyšet. Poučevadž sám také na varhany hrával, zaslimaly mne výborné varhany ty nemálo, a musím oswědčiti, že i varhaník výborně hrál. Woodssed odtud, spatřil jsem dále stan Beduinův s celým vnitřním náradím, jakým stan ty opatřeny bývalí. Poznal jsem v něm starého známého; neboť jsem v Nši dosti stanů Bedulských viděl. — Medaleto stanu toho byla umístěna anglická elektrická světlárna (English electric Light) t. j. malá věž na dřevěném lesseni, které bylo tak náramně vysoké, že jsem závrat dostal, když jsem se

wzhůru na ní díval. Upamatoval jsem se na vysokou věž, kterou stavěli lidé po potopě světa, jejížto vrch dosahovati měl až k nebi. (1. Moř. 11, 4.) Světlárna tato může se postawiti na břehu mořském, aby plawící loď její světlo ze vzdálenosti několika mil widěti a ku břehu doplawiti se mohly. Anglická konírna, která tu na blízku stála, byla uvnitř zcela ustrojena a tak čistá, že se zvláštním nápisem žádalo, aby každý, jenžby do ní wešti minul, napřed obuw svou ob prachu očistil. Nemám nic proti čistotě anglické konírny, ano musím ji i schwalowati, poněwadž každému majiteli koní za wzor sloužiti může. Konírnu tu nawštěrowaly také wzácnější osoby, a i ob těch se žádalo, aby napřed obuw svou oprášily. Angličané rádi cestují a drží velmi mnoho na chování koní. Ale i mnohý Angličan z Komína u Brna rád sobě zazpívá:

Stupaj, stupaj, stupaj
 Můj koníčku wrané,
 Abych já se dostal
 Do cezího kraje.
 Do cezího kraje,
 Do cezí dědiny,
 Aby o mně lidé
 Dycky nemluwili.

(Píseň z Komína ob Brna.)

Odebral se od konírny, došel jsem k domu amerikánskému, jenž ze dřeva wystawen a na jedno poschodi vysoký byl. Měl kuchyni, tři světnice na vrchu a tolikéž dole. Domeček to pěkný a čistý, ztmavého času ale, jak se mi zdá, trochu chladný. W Amer-

rice jest ale i mnoho chrámů ze dřeva vystavených.*) Dále umístěny byly následující budovy: Turecká modlitebnice aneb mešita s věží (minaret), ve které bylo viděti kazatelnicí, koran (svatá kniha Turků) a ku straně východní vyklenet, aby Muhamedané věděli, kde Meka, město proroka Muhameda, leží a kam modlice se obličej obrácený miti mají. — Turecký dům s krásnými pohovkami (divan) okolo stěn a s drahocennými čalouny. — Indická modlitebnice Pagoda zvaná, před jejížto branou postaveno bylo pět šfing (Sphinx) t. j. kamenných nestvůr, majících těla zvířecí a hlavy lidské. V této pohanské pagodě, jejížto stěny obrazy slov a jltvých zvířat, jakož i tajnoplnými znameními pomalovány byly, nacházelo se mnoho velikých a malých soch rozličných bůžků a mezi nimi také jakási veliká nestvůra představující vola s hlavou lidskou. Ubozí pohanskí Indové jsou v pravdě poltovaní hodui, že takové štaredé a ohavné nestvůry co bohy své cti a jim se klanějí. S nemalou offektivostí díval jsem se na tyto modly, o nichžto se v pravdě říci mohlo: „Ústa mají, a nemohou mluвити; oči mají, a nemohou viděti; usť mají, a nemohou slyšeti; chřipě mají, a nemohou woněti; ruce mají, a nemohou makati; nohy mají, a nemohou choditi, nemohou křičeti hrdlem svým. Nechť jsou jim podobni ti, jenž dělají je a vsiickni, kteříž doufají v ně.“ (Žalm 115, 5—8.)

Dům Japonský, v jehož malých světnicích kromě stolků viděti bylo zrcadla, malované podobizny, knihy,

*) V městě Damianěville, stát Illinoiský v severní Americe, kde můj bratr Bedřich misionářem byl, mají také chrám ze dřeva vystavený.

zvonky a játěši hry. Dvě mladé Japonanky seděly na čalounech a vyššívaly aneb konaly jiné práce, a lidé přicházející dívali se na ně. Tyto dvě blede dívky měly oči jenom na polo otevřené a jako roztáhnuté. Jiný domeček představoval japonský tupecký frám, ve kterém Japonané rozličné šperky, hračky, pouzdra na cigarky atd. prodávali; bylo viděti, že ve vynalézání podobných věcí ještě mnoho způsobilosti nemají. — Zinde spatřovaly se opět jiné pomělnutí hodné předmětů, t. p. Canal de Suez t. j. panorama aneb všelkozor z Egypta, na němž bylo lze viděti, kterými krajinami Egypta táhne onen památný kanál, který nyní středozemní moře s červeným spojuje. — Dva morští potápěčové, kteří ve veliké, několik sáhů vysoké a vodou naplněné kádi jako ryby plouvali a se potápěli. Oblek jejich byl z kůže tak lehký, že voda jím proniknouti nemohla; přes obličej měli skla, aby viděli. Tito potápěčové jsou s to, 6 a 7 hodin v hlubokosti mořské pracovati; čerstvého vzduchu dostává se jim vzdušnou trubicí, která svrchu s lodí až k nim táhne a s oblekem jejich spojena jest. Takový potápěč vypadá jako pravé strážidlo; jeho obuv, kalhoty, kabátek, rukávy, rukávce a mosazová kufka, v nížto nadzminěná skla jsou zaběrána, — toto vše tvoří jeden celek. Spadne-li něco drahocenného s lodi do vody, spustí se potápěč dolů a naleznuv to, dá se opět vytáhnouti vzchůru. —

Vzdušné trubice pro pracovníky při hasících ústavech. Přijde-li takový pracovník při hasění ohně do nebezpečení, udusiti se, může sobě takovou trubicí čerstvého vzduchu nadýhati. — Vozů rozličných velikých a malých korábů, jak vojenských tak ku-

pečích. — Děla (kanony) 6 a i 8 kroků blouhá, s wellkánstými kulemi. — Stroje, jimiž se voda pumpowati a z nízkého místa na vysoké t. p. z údolí na kopec hnána býti může. Phare des Roches Douvres t. j. vysoká světlárna, podobná oné, o které jsme šwrdhu mluvíli. Od 12 až do 3 hodin bylo každému domoleno, bezplatně na ní wystoupiti a na celý Paříž a okolí jeho se podíwati; kdo kromě tohoto času na ní wystoupiti chtěl, musel za domolení platiti. Chappelle de Park (zahradní kapla) t. j. malý ze dřeva wystawený, ale uvnitř wším, čehož ke službám Božím zapotřebí jest, opatřený kostel w gotickém slohu. Byl tam oltář a na něm swíce, kalich, misál a paramenty; na ofnách byly krásné malby na skle, slowem — katolický kněz měl tu příležitost widěti, jak gotický chrám zevně a uvnitř uspořádán býti má. Kassawý čtenář může tedy posouditi, jaká to směsice při wšeobecné wystawě byla. Tam jsme widěli indickou pagodu, tam zase tureckou mešitu a zde widíme křesťansko-katolický chrám. Byl tam také dům, w kterém žid wšelijaké židowské starožitnosti: knihy a rukopisy z Talmuda a z jeho dílu: Mišny, Tosify, Gemary, Midbothu a Bůh wí co ještě ukazowal. Medaleto něho byly wystaweny malé a wellké, železné a kamenné kříže s figurami Ježíše Krista. Něterý z křížů těch měl zajiště až 4 sáhy zwýšší. Pohled na ně musel býti pro židy a pohany, jenž při wystawě se nacházeli, nelibý, dle slow sw. Pawla říkujícího: „My pak lážeme Krista ukřižowaného, židům zajiště pohoršení, národům (pohanům) pak bláznovství.“ (1 Kor. 1, 23.)

Arabský dům s třemi kupulami; jeho wnitřní nářadí: diwany, čalouny, wase s květinami, kassny s

prýstici se wodou, w nížto bylo widěti okouny (Goldfische), to wšse jewilo w pravdě orientální nádhernost. Nebaleto něho stála arabská kawárna, uwnitř právě tak uspořádaná, jak ji lze w Algiersku widěti. Seděl w ní Arabové, pítici káwu a wyhrávající na plštalý a jakési housle hudbu tak sstaredou, že jsem z ní bolení uší dostal. — Wzory (modele) rozličných strojů ku wybělávání rolí, jako: radla, koly, srpy atd. Veliká americká lokomotiva mající 6 kol; wůdce a topič sedí we zvláštním domečku, který okny opatřen jest. Jiná velikánská lokomotiva o šest velkých a čtyřech malých kolách, zhotowená r. 1866 od Juwassena w Lutichu. — Mourta, t. j. stan Kirgických Nomádů (Kirgisen), we kterém tento kočovník, z místa na místo se stěhující lid jak před deštěm tak před horkem chráněn býwá. Durasa, t. j. letní stan aneb domeček z kůry stromů wyštawený, w němžto jiní asiatsští kočovníci, Jakoutsé zwaní, přebýwají. Durasa wypadá jako velikánský hrnec, kterým zakrýváme w zahradách chřest obecný. Velikánský sud, od G. Freya w Diefenhofenu we Šwycarsku zhotowený; sud tento měl 18 železných obručí, obsahowal 500 hektolitrů*) a stal 3500 franků. — Malé lokomotivy mající 3 aneb 4 kola; lokomotiv těchto lze upotřebiti pro jezdení na obyčejné silnici. — Wypaný španělský býk, který w púťce usmrčen byl. Na hřbetě widěti bylo ještě rány, které mu Wandellirerové a Matador udělali; šípy ležely u nohou jeho. — Rozličné druhy španělských cigarek; na jednom se nacházela cedulka s nápisem, který osvědčowal, že tento druh od císaře Napoleona III.

*) Jeden francouzský hektoliter obnáší 70 mážů.

obzvláštně schválen byl. Měl jsem i já nemalé lafkominy na tyto cigarky; žádal jsem jich ofužití jenom proto, abych se přesvědčil, zdalíž chuť moje s chutí Napoleonovou se srovnává; ale majitel jejích myslil sobě, že chudobní lidé varívali polívku jenom z vody. Byly tam také cigarky „Magallanea“ zvané, nejméně 7, 8 palců dlouhé a na prst silného muže tlusté. Zel jsem kdysi s jedním pánem, který tvrdil, že kuřák tehdaž teprve poznává, co jest pravé požívání tabáku, kdýž míruje a zdoluhavě kouří. Pán ten kouřil v skutku velmi zdoluhavě a tvrdil, že jeda na železnici z Vídně do Prahy, kdýž ustavičně kouří, jenom tři obvykle velké cigarky spotřebuje. Pán ten by snad se třemi aneb čtyřmi Magallaneami, jako žebrák bez peněz, od jednoho konce světa až ke druhému cestovati mohl. —

Mezi jinými věcmi ve výstavě spatřil jsem také dvě umrlčí hlavy; na jedné se nalezal tento nápis: „Cranes de un Caribe de la isla de Cuba encontrado en una cueva“ (lebka Karibova*) z ostrova Kuby, nalezená v jedné jeskyni). Ubohý Karib také si za života nemyslel, že hlava jeho v Paříži vystavena bude a že tisícové lidé rozličných zemí a národů ji prohlédati budou. — Zinde byly opět umístěny stroje, jimiž se čistí obilí. — Tam opět španělské ovce, Merluos zvané, s dlouhou a krásnou vlnou; tam zase rozličné druhy slepic, křav, psův a jiných zvířat; dále stany pro cestující v Africe, zaopatřené vším, čehož pro tamější krajinu, kde ho-

*) Karib aneb Karibo znamená ufrutného krvožiznivého člověka. Zdá se, že divoci Karibové byli původní obywatele ostrova Kuby, který nyní patří Španělům. Byli pověstni svou divokostí a lbožestvím.

spod není, zapotřebí jest. -- Velký kulatý kámen na rozmilání rýže, zhotovený w Hildesheimu; stal 210 pruských tolarů. — Živé, krásné a jeleny se podobající zvíře, Elenthier zvané (jelen, ojel lesní); pocházelo z lesů východního Pruska. — Velikou a povšimnutí hodnou masinu měl ve výstavě pan Wolter z Maustadtu blíž Stuttgartu w Württembergu. Masina tato okrouhlice stavená, měla válce vždy vyšší a vyšší vystupující, pod kterými tekla voda. Na vrchu jejím stál mladík a házel do ní malé štípy lipového dřeva, které prostředkem valců w krátkém čase na kašu rozdrceň byly. Z kaše této dělá se papír. Parostroj 50 konů silný hnál celou tuto masinu. — Stude stály zase výborné varhany na sloupcích spočívající; a jiné od Merkлина Schulza w Bruggellu zhotovené. Tyto obdržely zlatou medaili a byly již pro chrám w Bergeracu koupeny. — Ve výstavě nalezala se také výborná vína z rozličných zemí a krajů; vína uherská tam měl p. Grant. A. Jallcs & Comp.; vína rakouská klášter Klosterneuburský. Dále jsem užírel wagony čili veliké vozy pro železnou dráhu na dvě poschodí vysoké, pro 1., 2. a 3. třídu; zcela uspořádané oltáře, sochy svatých, albumy, knihy w krásné vazbě, kartáče a zrcadla; mezi těmito bylo jedno nejméně 3 řády vysoké; malou zlatou gotickou monstranci, relikváře z pozlaceného stříbra velmi uměle dělané od Armanda Kaltata w Eugbunu čili Lyoně; velmi krásný hlavní oltář z pozlaceného bronzu (zpeč) pro katedrální chrám w Wimperu zhotovený; rozličné hračky pro děti, mezi nimiž byla také postava, která, když se na způsob hodin klicem natáhla, jako člověk nohama rychle utíkala. Dům, w kterém vystaveny byly různé, jichžto jsem

dle barvy, velikosti a rozmanitosti listů 300 rozličných druhů načítal. Velmi se mi líbily dva wodojemny čili akwaria. Jak mám ale wodojemny tyto popsati? Předstaw sobě, milý čtenáři, že stojíš ve skalnaté jeskyni, do které ale nějakými otvory trochu denního světla wniká. Její strop a stěny jsou sklenné a za nimi nachází se voda, ve které rozličné ryby, raci, želvy a jiná mořská zvířata semotam plavají. Byloby ti, jako bys stal v hlubokosti mořské a díval se na rozličná zvířata, která nad tebou, před tebou a po všech stranách plavají a lezou. Jak silné muselo býti sklo stropů a stěn, že tak velký tlak vody snést mohlo? Čerstvá voda zvířatům ustavičně přetékala, jinak by byli tvorové tito zahynuli. Powážíme-li, že jeden i druhý wodojemů těch asi 10 kroků dlouhý a snad i tolik široký byl, můžeme souditi, že zhotovení jich mnoho tisíc franků stálo.

Mohlbych čtenářům svým ještě mnoho a všeobecné výstavě wyprawowati; mám však za to, že jest toho již dosti. Poznalik alespoň poněkud, jak rozmanité věci ze všech dílů světa tam wystaweny byly a že se tam lidé rozličných národů sešli. Hluk a křik byl nesmírný. Barhany a flawíry hrály, masšiny wrčely, šuměly a bručely a tisícové lidí hlasitě k tomu mluvili. Mohl ještě člověk o sluch přijíti. Vaskawý čtenář mi jistě uwěří, pravím-li, že jsme pohledáním na tak rozličné věci a ustavičnou chůzí na duchu a na těle velmi unaveni byli. Kdo se unavil, žádá si odpočínouti, a kdo lační a žízní občerství a posílí se pokrmem a nápojem, má-li jich. Zsouce lační a žízniví, šli jsme do restaurace, kterou u paláce průmyslowého zařídil p. Dreher, majitel pivowaru Šwechatšského nedaleko Widně w Ra-

koufku. Měl tam zvláštně ze dřeva vystavenou budovu, „Etablissement de Dreher“ zvanou, ve kterém se každodenně 40 až 50 sudů výborného piva vynalévalo. Sedmdesát sklepníků (garçons) a mnoho sklepníků létalo semotam a obsluhovalo hosty, jenž seděli u malých kulatých stolů. Francouzové a Francouzky, páni a paníčky veselilých zemí a národností pili výborné pivo Dreherovo s velikým zalíbením; ale pili je s malíčkých skleniček jako nějaký lék. Posadili jsme se ke stolu, u kterého dva Francouzové seděli. Sklepník, který nás obsluhoval, poznal z našší řeči, že jsme z Vídně přijeli a pravil: Mení-li pravda pánové! vy pijete pivo, jak ho pijí ve Vídni — je džbánků? Dvsem, odpověděl jsem. Sklepník oběhl a přinesl nám pivo v nádobách asi půlmázkových. Oba Francouzové se usmáli a jeden z nich bývá se na naše skleněné džbánčky, pravil k nám: Pánové! zdá se mně, že pivo rádi pijete (messieurs! il me semble, que vous aimez à boire de la bière). Ukázav na naše sklenice, odpověděl jsem mu: Ve Vídni se pije pivo tak! a on ukázav na svou láhvičku na léky odseknul: a v Paříži tak! (et à Paris comme cela). Věděli však Francouzové ti, proč se usmívali a mysleli sobě: kdo v hospodě mnoho pije a mnoho jí, musí také mnoho platit. Vypili jsme 6 džbánků piva, snědli jsme 2 porce telecí pečeně s jablky zemními a tři skly chleba, což, jak se mi zdá, pro dva poctivé a vyhladovělé muže mnoho není, a platili jsme za toto snídání na vídlíčku 8½ franků (asi 4 zl. 25 fr. r. č.). Zjistěte drahé to snídání! Jedna velká sklenice piva stála asi 40 fr., maso se zemními jablky pro jednu osobu asi 75 fr.; cigárka, zvaná Virginia, která v Rakousku půl pata krejcarů stojí, prodávala

je tam asi po 40 frejcarích; kuba—cigarka, kterou jde za 5 fr. dostati lze, prodávala se tam za 20 frejcarů. Pivo bylo ovšem nejdražší; tu však dlužno podotknouti, že převážení piva z Vídně až do Paříže a ošetřování ho, aby na tak daleké cestě se nepokazilo, p. Dreherovi také náramně veliké výlohy dělalo. Jeho pivo bylo při výstavě za nejlepší uznáno a zlatou medailí vyznačeno. Mám za to, žeby mnohá žena, okusivši tohoto výborného piva, byla na svého manžela si zpomněla a jemu na pivo poslala, dle národní písně:

Kdybych já věděla,
 Co dělá Matěj,
 Já bych mu poslala
 Na pivo zlatej;
 Na pivo zlatej,
 Pěkněj kulatej,
 Aby se nabumbal
 Můj zlatej Matěj.

V ý l e t

do

SOLNOHRADU.

Náčrtky cestopisné

Jana Soukopa,

konsistorního rady, člena výboru Dědictví sv. Cyrilla
a Methodia i Matice Velehradské,
faráře Doubravického.

Druhdy lítávalo jenom pernactwo a wšše co z křidel se těšši, nyní pak litá i člověk, brzo po železnicí, brzo na parníku, ba i pěšky newychází se nyní, nýbrž litá se. Tu wylétají čermeno-fossilati Sokolowé, čtenářské, pěvecké, řemeslnické a rozličné jiné spolky, zde studenti, onde již také školsní mládež na wýlety se wodi, aby zwkfla tomu lítání; ba i ti staří wyloužilci či weteráni ještě nebají si pofoje a ženou se společně na wýlety. W staré nassí národních hře říkávalo se druhdy: „Wšše co má křidla, letí: husa letí, kohout letí atb.“; nyní naopak bez mála wšše co nemá křidel, tolikéž litá. „Proč bys i ty někam si newyletěl?“ — prawil jsem k sobě, w prázdninách r. 1872, ač nejsem ani Sokolem, ani řemeslníkem, ani studentem, ani weteránem. Jelikož pak na dalekých cestách neweselo býwá člověku samotnému, otázal jsem se napřed důwěrného, dáwného přítele swého, zdaž by se mnou nechtěl sdíleti slasti a strasti nějakého wýletu belšího. Ač mi ode dáwna cestování do nebe wychwalowal, kterak prý ono ducha powznáší, obzor jeho rozširuje, zwláště pak obrazotvornost oswěžuje a mladistwá křidla jí připíná: tu najednou na otázku šwrchu dotčenou wystoupil wážně na kazatelnu a jal se mluwti o nescíslných nesnázích, jež člověka na cestách potkávají; wyládal o trmácení na špatných wozech poštowských, o nudných často společnostech na dráze, o drahé a špatné obsluze w ho-

stincích, o nepohodlném často nocování, o unavujících procházkách po velkých městech atd. atd., až pak upozornil mne konečně, abych si zaopatřil průvodní list a zvláště abych napřed vyhotovil a do bezpečných rukou uložil svou — závěs, an prý newíme, zdaž se někde na železnici nezabijeme, nebo dokonce v mořt neutopíme. Než přes to vše neodpíral mému návrhu, ano musím to k jeho chvále poznamenati, že hotov byl doprovázeti mne, kamkoli bych si zamířil a byťby to bylo třeba na sám kraj světa.

Tak daleko to ovšem nedošlo; ba nezbytné překážky nedopřály mi ani moře spatřiti. Ač jsem opatřen byl průvodním listem do westkeré Evropy, sotwa nepatrné kolečko jsem procestoval, a kterézto cesty skromné tyto náčrtky ctěnými krajanům svým podávám, domnívaje se, žeby tomu onomu wděť přičítí mohly.

I.

T ř e b í č.

První město morawské, které mou pozornost poučalo, byla drahá kolébka moje: Třebíč, podél břehu Jihlavy v nepěkné úžlabině rozložená. Čítá 9600 obywatelů původu ryze slowanského mimo 1600 židů, kteří, jako všude jinde, také tady proti národním zájmům nastím na odpor se staví. Přes to vše, kdo Třebíč viděl před 24 léty, užasne nad mohutným pokrokem téhož města. Nemluví tu o výstav-
ných nových domech, o zvýšené krásné věži městského chrámu, o dlažbě a osvětlení náměstí, nemluví o nově upraveném hřbitově, který utěšené kvetoucí

zahradě se podobá, nýbrž mám na myšli pokrok duchovní, pokrok národní.

Nedýchám se tuším s pravdou řka, že před 24 lety za mého pobytu v Třebíči uvědomělé vlastence na prstech jedné ruky bys byl šítal; hlava jejich a patriarcha Dr. Haněl stál tu tehda jako lípa v štírem poli, do které blýsk ze všech koutů perou. „Chce prý náš ten Čech zaprodát Čechům,“ tak blbě i zlomyšlně dráždilo se nepřítelů proti němu tehdejší měšťanstvo; v praxi lékařské dáváno přednost odrodilcům, židům, ba nescházelo mnoho, žeby poctivého bratra Čecha bratr Moravan byl z města vystřadl. S vědrámu musilo se odrodilcům ve městě tehdaž vládnouti k vůli uprostřed ryze slowanského obyvatelstva v neděli při mši sv. o 9. hod. německy zpívat, ačkoli ponejvíce jen soufentliti mistri a tovaryši přítomni bývali, kteří ani slova německého nerozuměli. A nebylo to zajiště k smíchu, nýbrž k pláči, když při požehnání ubožt papoušci zpívali: Jesu s Kristu s ohue Händ atd. — — Ale jaká to změna za 24 let! Celé měšťanstvo, vyjma omšem židy a několi na duchu zakrnělých invalidů křesťanských, probudilo se a tvoří nyní přední hásu Slowanstva na Moravě. Obecní zastupitelstvo složeno wesměs z národowcůw statečných, v němžto sedí ctihodný Nestor Haněl a v čele obce rázný purkmistr B. . . Na žádost probuzených nastluců a za podporou wúbec oblíbeného p. děkana utveden zase s úchwalou slawné konsistoře zpěw slowanský při dotčené mši swaté. Zdejší české gymnasium, 29. října r. 1871 s welikou slawností otevřené, skvělých besední dům, záložna,*)

*) R. 1873 bohužel rozpustěna nátlakem židowsko-německých liberálů.

čtenářský spolek atd., toť věci, o kterých se před léty ani nezdálo rodití slavného prof. a spisovatele (S h m e l y.*). Nepochybujeme, že blahonosný tento strom sebewědomí národního přes vssecky uhyěšší bouře ještě pevněji se zakoření a utěšené ovoce do budoucna vydávati bude.

Kěžby také na Hrádku konečně zelené stromy brzo se rozvilily a zakryly holou tu horu, která jako pustá Arabie zrowna do oken krásného náměstí Třebíčského konfá.

Mimo městský jarní chrám sw. Martina wzornou péci dp. děkana Janouška uwitř wesměš ozdobený, připomenouti sluší též klášter kapucinský, kterýžto tatřka ze základu z nowa solidně wzdělal na slovo wzatý zdejší P. Edwardian Tadeáš ponejvíce na swůj vlastní groš. Celá wnitřní úprawa chrámu a nejnowěji též krásný obraz sw. Cyr. a Meth. w kůru — to wšje dílo obětivého toho muže, jenžto weškeré farské příjmy po dlouhou řadu let na ozdobu domu Božího vynakládá. W kapucinské zahradě nalezá se stará krypta, kdežto s několika jinými příbuznými pochován Smil Dowský z Doubrawice († 1613). Náhrobní kameny s českými nápisy we ždi zasazené hlásají netoliko řemeslnou domednost téhož wěku, nýbrž i lásku k mateřskému jazyku, kterou se tehdejší sledyta nasse wzgnačowala.

Nejznamenítejší wšak památkosti Třebíče sluší nazwati monumentální zámeký, býwalý benediktinský chrám sw. Prokopa, nejškwelejší to pozůstatek romanského slohu w celém

*) Doufáme, že rodný jeho domeček nezůstane dlouho bez pamětní desky.

mocnářství našemu, kterýžto jediný již stojí za cestu do Třebíče. Klášter benediktinský založen již r. 1109—1115 knížaty Oldřichem Brněnským a Vutolbem Znojenským*) Velkolepý portál chrámu se sloupovou předsíní r. 1757 vandalismem politování hodným nedůstojně zastavený a v přibytel farfky proměněný, wyzwevl z neblahého úkrytu 1862 tehdejší majitel panství Vincenz hrabě Waldstein, hlavně přičiněním nynějšího p. far. Šroce, kterýžto neunaveně podnes pracuje o zvelebení na mnoze posud zanedbané nádherné národní basiliky. Odkazující přátele starého umění stavitelského na zewrubný popis Třebíčské swatyně, který s wzácnými freskami proslulý archeolog p. M. Trapp w „Památkách archeologických“ r. 1857 str. 273 utweřejnll, dowolu= jeme si projewitl přání, aby nowá socha sw. Prokopa na hlavním oltáři zaměněna byla kolosálním křížem a dwěma sochama, tussím P. Marie a sw. Jana, jež na bočním lewém oltáři spatřujeme. Domníwáme se, žeby změna tato s celým welkolepým sľohem chrámo= wým wyborně souhlasila.

Rozhlouctiwše se s milou Třebicí, užížděli jsme polední dobou po poště k nádraží Třebíčskému, které na hodinu cesty ode města wzdáleno w šířém poli stojí, a za nedlouho octli jsme se we Wídeňském wlatu ku zlaté Praze uhánějícím. We woze welmi elegant= ním, do kterého jsme wstoupili, natrefili jsme ně= meckou rodinu s otolí Wídně tolikéž ku Praze putu= jící. Nemálo lichotilo dobromyslným těm Němcům, že konduktéři a úředníci na dráze téměř wyhradně kulturní řeči howorili, jako před branami samého

*) Wtz Brandlowu: Knihu pro kazdého Morawana, str. 253.

Frankfurtu. My ovšem poučili jsme se, že jedeme krajem ryze českým, třeba že zpráva železniční zvláštní ušetrnosti i obywatelstvou českému se wyznamenává. Německí spolucestovatelé, znamenajíce sympatie naše i Čechům, jali se pať melebiti český chmel, malínský křen, české bažanty, Mělnické a Bernosecké — a konečně světoslawnou českou kuchyni — což teprve, kdyby byli znali českou historii! Hornatým a dosti romantickým krajem uháněl wlať okolo Žihlawy, Golc—Geníkowa, wýbornou chmelowinou proslulého ke Kutné Hoře a úrodnými planinami dále ke Kolínu, Poděbradům, do Něm. Brodu, kdežto dwoje nádherné nádraží se wypíná, jedno přes Woleslaw a Uiberec do Berlína, druhé do zlaté Prahy zwoucí.

II.

P r a h a.

Byla již čirá tma, když jsme se octli we welltolepém nádraží Pražském a za nedlouho w hostinci „u modré hvězdy.“ Já bych raději hospodu tu nazwal „u města Frankfurtu,“ neboť w celém domě nebylo dusse, která by český mluwila — w Praze! Ptám se při wečeři na české nějaké nowiny — sklepník buď skutečný, buď dělaný Němec — neodpowi na českou otázku slowem, nýbrž mlčky podává listy německé, francouzské a anglické. Byl bych se wěru chutě sebral a wywandrowal, zatím byla noc a nezbywalo než wyčkat rána w ne domácké té pašti. Ne—třeba dokládati, že w takowémto nobl hotelu trudno porci na talíři nalézt bez — drobnohledu; za to wšak tim wětší wypadá wždy úhledný „Tagesrechnung“ hostinského p. Rotermundta, kterého wšsem

Angličanům, Francouzům a Němcům tímto co nejvřeleji doporučujeme. —

První naše cesta z rána byla na Hradčany. Jaký to čaromný pohled obtud na město po výtce královské, jemužto Alex. v. Humboldt, onen velikán německých učenců, co do krásné polohy čtvrté místo v celé Evropě (Carthrad, Neapol, Lisabon, Praha) vykázal. Ač od staletí zanedbaná Praha dle objemu a nádhery novověké Vídně rovnati se nemůže, přece daleko jí převyšuje netoliko slavnou historií svou, nýbrž i přirozeným půvabem královským, který podnes jako zlaté slunce temnými mraky proráží. Či nenesou-li Hradčany znaku královského na čele? — a ty nesčíslné chrámy a věže a starožitné paláce národní naší sledky — a Karlov monumentální most, jenžto již přes patero věků stříbropěnuou Vltavu objímá. . . .

Co by dala zpupná Vídeň za Vltavu, kdyby jí zaměnití mohla za smrdutou svou říčku Vídeňku; čím nádhernější ve Vídni mosty, tím ohavnější špinavý potůček, přes který se klenou.

Vltava, hlavní vodní žíla země české, která Čechy na dvě polovice dělí, rozděluje také Prahu na dva hlavní díly, které z břehů obou jako starý Řím po sedmi pahorcích se rozkládají. Na pravém břehu leží: Staré a Řídkovské město (Josefov), Nové město, Vyšehrad a předměstí Karlín; na levém: Malá strana, Hradčany a předměstí Smíchov. S předměstími čítá Praha na 200.000 obyvateľů (bez vojska) a mezi nimi přes 13.000 židů; je tedy co do lidnatosti druhým městem v říši Habsburské, an jediná Vídeň jí předstihuje. Kostelů katol. (nečítaje mnohé grussené) jest 57, protestantské 4, modlitebnic ži-

domů 10, věží kostelních 60 a 22 městských věží; obtud název stověžatá Praha. Dvě třetiny obyvatelstva jsou české, ostatní Němci. Užívání českého jazyka se v Praze denně zmáhá.

Staré město, jádro to Prahy, zachovalo po-
bnes ráz středověkých měst, ulice jsou křivé, neprá-
videlné, úzké, domy vysoké, starožitné, ač také no-
vějších budov tu neschází. V Židovském městě
jsou domy a ulice ještě stěšnanější. Nové město,
jež založil Karel IV., významává se již větší pro-
stranností i pravidelností ulic. Malá strana vy-
stupující od Staravy ku královskému Hradčanům, ho-
nosí se největším počtem šlechtických paláců a úřed-
ních budov, které jí pobnes rozhodný aristokratický
ráz dvorského podměstí zachovaly. Hradčany jsou
nejtěšší částí Pražskou, tklivý to obraz osiřelého trůnu
královského, kde druhdy hluchý ruch dvorského života
se rozléhal. Tolikéž Vyšehrad z knížecího sídla
v novověkou tvorbu proměněný, zádušně sní o své
veliké, slavné minulosti. Karlov a Smíchov
naproti tomu nesou již podobu novověkých měst,
kdežto místo věží chrámových učené komíny k bla-
hytu se pnou, prozrazující z daleka, že tam domov
průmyslu i proletářstva.

Hrad Pražský, původu jeho předhistorického,
býval jako Vyšehrad od nepamětných časů hlavním
sídlem panovníků českých. Elbuša totiž dle národ-
ního podání Prahu založila aš v druhé polovici
ojmého století. Dávny královský palác však pře-
stavěl a zvěštil Karel IV. dle vzoru starého Louvru,
bývalého to sídla králů francouzských. Rudolf II.
rozšířiv opět královskou tu budovu, založil zde
světoznámé sbírky starožitností a uměle-

ctých pokladůw, které w celé Evropě rovných neměly. Co wšak we třicetileté válce newybrančowáno, odvezlo se za Karla VI. do Wídně a konečně za Josefa II. veřejnou dražbou docela wyprodáno! Tých císař wložil i wojsko do královského paláce, zamýšleje opravdu w kasárnu jej proměnit, z čeho wšak později Bohu díky sešlo.

Wnitřek obsahuje 440 větších menších komnat a předčí co do rozsáhlosti daleko císařský hrad Wídeňský, co do čarokrásné polohy a wyhlídky na celou Prahu a okolí nemá wšak nikde sobě rovného.

Nejšednů ozdobou jednoho z náměstí zámeckých jest bronzová socha sw. Jiří na koni, nejznamenitější to křesť. dílo středověké, ježto Karel IV. uliti dal r. 1373 bratry Martinem a Jiřím z Klusenberka; wěrný to wzor rytířského ozbrojení ze XIV. století. Podobnou památkou nehonosí se žádná země za Alpami na sever.

Mezi wnitřními místnostmi královského paláce vyniká sál Německý, Španělský a Wladislawský, we kterém posledním se veřejné obřady královského majestátu konávaly; délka jeho obnáší 212, šířka 54, výška 42 stop.

Wtmožemskou jizbu, kde nejprvé nejvyšší zemský soud zasedával, později pak státní sněmy se držely, kdežto podnes spatřuje se trůn královský, obrazy mnoha českých králůw atd.; jmenujeme ještě kancelář královského místodržitelstwa, která má zvláštní historickou důležitost, an s průčelního okna protestantští státníci dne 23. května 1618 wyhodili královské místodržitele Martince a Slavatu s písařem Fabriciem Platerem a tak osudnou třicetiletou válku wyvolali, we které národ český bez mála

na celo vytrvácel, pak po dvě stě let se smrti zá-
pasil a podnes, ač závažně roztrápen, smrtelných ran
těch na dobro nezacelil. Na místě, kam řečení mu-
žové s výšce 28 loket dolů svrženi byli, stojí podnes
dva pomníky na památku podivuhodného jich zachrá-
nění, an porouchavše se, přece životu nepozbyli.

Korunou královského paláce nazývají slují ka-
tebrální chrám sv. Víta, matku všedních
chrámů českých, nejvýznamnější to odkaz Karla IV., nej-
úspěšnější to dílo gotické, se kterým se jen málo
jiných svatyní v Evropě měřit může. Na místě
prvotního chrámu sv. Václavem vzdělaného a okolo
r. 930 posvěceného, Epitfijněm II. a Vratislavem
II. pak přestavěného, založil Karel IV. nyníjší
chrám dle návrhu Matláše z Arrasu, rodilého
Francouze. Základní kámen položen 21. listop. 1344.
Nynější celý chrám jest vlastně jenom kůr. Dle pů-
vodního plánu měl být 500 stop dlouhý, 145 ši-
roký, o pěti lodích a dvou věžích 500 stop vysokých,
tak žeby byl svou krásou a úspěšitou formou všech
chrámů křesť. světa převyšil. Bohužel, že dílo tak
obrovské nebylo popráno velikému Karlu dokonati.
Již věž nyníjší, r. 1402 proti prvotnímu plánu
založená, nedosáhla původní své výšky. Délka celé
nynější smatyně obnáší jen 188', šířka 145'.

Husitská válka, pověstná boření památek umě-
leckých, ovšem chrámu nedostavěla. Vandalským
však mnohem horším, ba neslýchaným, zvláště wut-
terní poklady umělecké utrpěly za ničemného wetřelce
na trůnu českém, Němce Bedřicha Falckého, an
jeho dvorský kaplan kalvinista Skultetus, oltáře
a obrazy bořitl kázal a ničiti vše mentem, cokoliv
katolickým službám Božím se vztahovalo. V 17. a

18. století přilepeno ovšem na welebnou budovu mnoho nejapných kudeřinek a přístavků, kterými důstojnost její iwsat netoliko nezískala, nýbrž politování hodným způsobem se zohyzdila.

Nejkrutějšími pak štůdcem chrámu sw. Wítuského ojmědčil se pruský král Bedřich II., úhlavní to nepřítel Marie Teresie a jazyka slowanského zvlášť, který za času sedmileté války r. 1757 beze wšeho strategického účelu dwa a dwacet tisíc pům ohnivých a jiných kulí na chrám i do wnitřku jeho wmetal. Přelnu touto střelbou řitily se dolů s rachotem hromovým útlé, bohaté, gotické okrašy, ztepilé fiály, pyramidy, pawlače a oblouky; welké kameny z pilířůw, padající na klenbu celým chrámem do základu otrásaly. Ohnivé koule okny wmetané drtily pomníky wnitřní, oltáře, obrazy, zničily welké warhany a we třech dnech rozžehly wice než třicetkrát oheň na rozličných místech chrámových. Ženom s nesmírným namáháním a nasazením žiwota podobilo se obhájcům požáru uhasiti.

Tak řádil, tak zuřil tehdy litý Prussák již tehdá proti nejpřednější ozdobě země české. — — Wšak Bohu díky, Maria Teresia rychle dala oprawiti aspoň nejdůležitější části porouchané té swatyně a zachowawši takto drahocennou tuto památku Karla IV., postavila si tak sama nejkrásnější pomník w srdci národu českého. Teprwé r. 1859 sestoupila se hlawně přičiněním neunaweného + kanowníka Bešiny: Jednota pro dostawení chrámu sw. Wíta na hradě Pražském, která od té doby statečně pokračuje w obnowowání chrámu, odstraňujíc wšelké nevhodné přiwěšky, ježto formami s půwodným slohem souhlasnými se nahrazují. Ano posledního času po-

činá se již také swatyně rozšířowati a dostawowati dle prwotného plánu, jakož rozsáhla lesseni w chrámě i před ním dostwědčuji. Obrowská to úloha; než doufáme, že ji národ náš před wšeliké nesnáze s pomoci Boží dokoná.

Z bohatých památek wnitřní swatyně připomínáme na prvním místě královské mauzoleum r. 1589 wzdělané w hlavní lodi ze Salcburského bílého mramoru, nákladem Rudolfa II., Alex. Kolímem w Norimberku. Na wřchu hrobky té leží celé postawy císaře a krále Ferdinanda I., jeho choti Anny Jagelonky a cíj. Maximiliana II. Po stranách jsou w medallionech polowypuklé obrazy Karla IV., jeho čtyř manželek, Wáclawa IV., Ladislawa Pohrobka a Jiřího z Poděbrad.

Ostatky wšech těchto odpočívají w kryptě pod pomníkem okolo cínové rakwe císaře Rudolfa II.

Co platno wšem těmto císařům a králům, pomyslí jsem si, že za žtwa tak welikou úlohu hráli na swětě, paklže ten neb onen z nich zákona Božího sám neplnil, pakl co náměstek Krále králům nefonal dle wíle jeho sprawedlnost mezi národy swými? Gle, tu práchníwí oni pod těžkým mramorem, antžby žtwa duse si jich powšimla. Tisícové a tisícové, kteří druhdy před ulmi w prachu se kořiwali, tli již podobně dáwno w hrobě a dřimají již po mnohá sta let na rozličných hřbitowech a boššitích roztroušeni ssouce. Celý swět bez mála na ně zapomněl mimo — církew, která při oltáři nad hrobem jejich denně se modlhwá za spásu nebožtíků. Toť jediná útěcha u lebowých těch náhrobků královských bez kterěžto dech zoufalstwi na každém hřbitowě wane, byšby — královským. —

Ve pravé lodi nalézáme mnohem vzácnější --
• stříbrný náhrobek sw. Jana Nepomuckého
s dvěma oltáři pod škvostnými nebesy; dílo zhotoveno r. 1736 od vídeňského stříbrníka Wirtha ze 3700 liber ryžého stříbra v ceně 200.000 zlatých.

Ve zvláštní komoře nad sakristií uschován jest drahocenný poklad kostelní, starožitné vzácné relikváře, kalichy, monstrance a jiné kostelní nádoby, roucha atd. a nad jiné škvostný kódex s uměleckou drobnou malbou z doby Karla IV.

Ze 17 vnitřních kapel chrámových připomínáme jenom nejdůležitější a nejškvostnější: kapli sw. Václava, vystavenou též Karlem IV. Nejvzácnější klenot kaple této, totiž hrob sw. Václava ze samého stříbra, zlata, drahých kamenů a perel zbudovaný, zloupil nehodný Karlovův syn, císař Sigmund r. 1420, tak že nynější hrob nikterak se nesrovnává s přemělkou úctou, kterou národ náš ode věků k sw. patronu svému chová. Posud ištěť jsou stěny kaple té dílem drahokamy vykládány, dílem nejstaršími malbami na obmítce ozdobeny. Oltář s tumbou sw. Václava chová též železnou jeho přílbu a drátěnou kšiltu.

Ve kaple sw. Václavské volívali Čeští panové svého krále a tu také svobodně zvolen arcikníže Ferdinand Rakouský králem českým toho jména I., který dojáhuům koruny České i Uherské, stal se pak zakladatelem potomního císařství Rakouského.

Nad kaplí sw. Václava vedou tajné schody do korunní komory, kdežto na stole damasskem pokrytém leží ve zvláštních škrínkách královské klenoty, totiž: Swatováclavská koruna, Karlem IV.

r. 1345 zjednaná, pak říšské jablko a žezlo, prsten a celý korunovační ornat s mečem sv. Václava.

Nechť se rozvolácnějším poplýváním velepa-mátne svatyně této čtenáře přílišně unavit, dohlá-dáme ponze, že dle úsudku znatelů vyniká ona neo-byčejnou lehkostí a přeussledytlou formou celé stavi-telské soustavy i hojně ornamenty daleko nad kate-drály francouzské, ba že se jí v tom ohledu ani světoslavný chrám Kolínský nad Rhýnem nikterak ne-wyrovná. Nežby monumentálně to arcibílo Karlovo brzo dovršila vlastenecká obětivost katolického národu českého!

Uedle kláštera kapucinského na Hradčanech stojí tak zvaný svatý dům Loretański s věží, se kterého zaznívá ob čas zvonková hra, dílo to Pražského hodináře Petra Neumanna r. 1694 zhotovené. V přízemních pak komnatách tohoto sv. domu přechovává se kostelní poklad v Čechách nej-znameníťjší a co do ceny ková a drahokamů bohatší Svatowitského. Nejprědnější skvost klenot-nice této jest veliká monstrance v podobě slunce, na jehožto zlatých paprscích jest tisíc, pět set, osmdesát diamantůw září. Darovala jí Ludmila hraběnka z Kolowrat r. 1699.

Browna naproti Loretě vypíná se nejnádhernější někdy palác v Praze: palác Černínský (od r. 1852 kasárna Františka Josefa) s průčelím 456 stop dlouhým, s 5 portály a 32 polosloupů mezi okny.

Sestoupivše s Hradčan na Malou stranu ob-divovali jsme hlavní chrám sv. Mikuláše, nej-znameníťjší svatyni vlastního slohu v Praze. Nej-wýtečnější její části jest ohromná kupla, osmi velikými

ofny a na hoře krásnou lucernou osvětlená, s třemi polokruhovitými apsidami. Ve vnitřním chrámě mramorem a malbou bohatě ozdobeném poutají pozornost nad jiné kolosální, dřevěné sochy pod kuplou postavené, zvláště pak socha sw. Mikuláše na velkém oltáři z mědi ulitá a celá pozlacená.

Ze světských staveb mimo palác c. k. místodržitelstva, dům sněmovní na Větrkostelském náměstí a a přemnohé staroslechtské domy vyniká na Malé straně palác Waldsteinský, nejslavnější to panství budova v Praze, kterou Albrecht z Waldsteina, vévoda Friedlandský, s královským přepychem ozdobil r. 1621—1630.

Na Malostranském náměstí vypíná se pomník Jos. hraběte Radeckého, polního maršálka rakouského, rozeného Čecha, r. 1858 Pražskou uměleckou jednotou postavený. Socha jeho Em. Maxem modelovaná, 9 stop vysoká, stojí na velkém štítě, který nad hlavami nejsou rakouští vojínové: myslivec, pěšák, štyrský střelec, husar, námořní voják, ulán a Serežan, všeměs Josefem Maxem modelování byvše. Pomník ulit byl v Norimberce z broncu od Burgschmida.

Že Radecký r. 1848 rázností a bystrozrakostí svou zachoval císaři horní Itálii, že Karla Alberta u Custozy, Moriary a Novary na hlavu porazil, tak že tento donucen byl forunu složit, že celé toto polní tažení bylo ve 3 dnech ukončeno a že Radecký byl tenkrát již 82, pravím o padesát a dvě léta star, že byl tedy jedním z nejslavnějších vojvodců naší doby — to vše s důstatek známo jesti. Méně však známo bude, že byl on také dobrým a nábožným křesťanem, o čem následující událost

švédci. Prodávaje w městě Monze, povolil w dobrosrdečnosti své, aby wojínové w krásné jeho zahradě wolně se procházeli. Jednoho dne staříků reč sedě w zahradě na kamenné lavičce, upozoroval, že několik vojáků k místu tomu se blíží. Vstal a odebral se hned jít, aby jim na procházce nepřekážel. Na jedinou chvíli se ou na staré místo, kde prvé seděl a pozoruje, že vojáci coši si ukazují a při tom potupně se smějí. Užťevš se maršálka, staví se hned do řady, aby mu vzdali vojenskou počtu. „Časníci, čemu se tak smějete?“ tážal se Radecký. „Otče“ — jít mu vojáci neřikali — „otče, našli jsme tu na lavičce rúženec a rádi bychom znali toho vojáka, který rúženec se modlí!“ — „Dejte ho sem, nechť jsem ho tam ležet,“ řekl vážně maršálek a vojákům nebylo již do smíchu.

Uměl tedy Radecký se modliti i vítěziti, ano právě nábožnost a důvěra w Boha učinila jej neohroženým a udatným. Právě že byl dobrým křesťanem, netrýznil vojáka, nýbrž měl se otcovsky ku každému, krve vojště všude šetřil kde mohl. Málo generálů bude, kteří by od svých vojáků tak milovaní byli, jako Radecký. Kdykoli před bitvou k důvěře w Boha je podněcoval, kdykoli Čechy a Moravaný mateřským jich jazykem k udatnosti povzbuzoval, vrhali se bleskem kamkoli velel, nešetříce životů svých a — vítězili.

Kde není úcty k Bohu, ani lásky k vlasti, není ovšem ani udatnosti, ani vítězství!

3 Malé strany na Staré město vede monumentální most kamenný, založený Karlem IV. r. 1357. Stavbu tuto, ježto půl tisíc let již přetrvala, vedl Petr Parléř, druhý po Matlaši z Arrasu

stavitel chrámu Smatovitského. Zdoben jest most tento třiceti vesměs kamennými sochami Svatoých, vyjma broncový kříž a broncovou sochu sv. Jana Nep., která teprv r. 1683 v Norimberku ulita byla. Délka celého mostu obnáší přes 700 kroků. Na obou koncích mostu Karlova strní ozdobné gotické věže starožitné s branami. Menší z dvou věží Malostranských vystavena byla již okolo r. 1235 na obranu staršího mostu. Na cimbuří věže Staroměstské bylo r. 1621 na tyčkách vystřčeno 12 ušatých hlav předních pánů českých, jichžto celkem 27 osob po bitvě Bělohorské odpraveno bylo před radnicí Staroměstskou. Teprv r. 1631 pochovány byly lebky tyto v chrámě Týnském. Děsná to jistě upomínka z doby, nade kterou strážný duch vlasti podnes pláče.

Nad mostem Karlovým od Chotkovy ulice přes ostrov Střelecký ku třídě Ferdinandské spíná se Františkov řetězový most, r. 1841 otevřený. Mnohem imponantnější, ano pravou zdobou Prahy jest nový železný most Františka Josefa, který spojuje Nové dolní město s Větrnou. Teprv r. 1865 počal se stavěti dle nové soustavy Angličanův Dr. Bishpe a Veselra ze samých železných prutů, že dvěma železným vysokým věžím zavěšených. Věžmi těmi dutými vedou vnitřní točité schody až ku galerii, po které z jedné věže na druhou a opět dolů projíti lze. Celé toto velkolepé dílo vypadá tak ozdobně, jakoby z cukru utvořeno bylo. Mimo tyto mosty vede ještě jeden železniční od ústí Vltavy na Smíchov a pak řetězová lávka z rejdíště na břeh Malostranský.

Spod u samé mostní věže Staroměstské zvedá se velkolepý broncový pomník Otce Vlasti,

nesmrtelného Karla IV., který zakladateli svému postavila Pražská universita na památku pětistyletého založení svého r. 1348. Socha Karlova 12 stop vysoká drží v pravici základní listinu university, levici má o hrot meče opřenu. Mimo sochy allegorické čtyř fakult spatřují se na podstavci proslulí současníci císařovi: Arnolt z Pardubic, Jan Dčo z Blassimi, Beneš z Kolowrat a Matlaš z Arrasu.

Nejznamenitější budovou Starého města jest chrám P. Marie před Týnem, který na místě původního kostelíka již v 11. věku tu stávalšího, taktéž za Karla IV. založen byl, avšak teprv za Jiřího Poděbradského k nynější velikosti dospěl. Od r. 1419 do 1621 býval chrám tento hlavní svatyně utrakvistů Pražských. Má tři lodi, 12 gotickými pilíři rozdělené. Dvě krásné průčelní věže 253 stop vysoké nad celým Starým městem. Nitro svatyně honosí se mimo znamenité malby a řezby zvláště starožitnou gotickou kazatelnou, pomníkem slavného hvězdáře Tychoa de Brahe († 1601), náhrobní deskou Floriana Hammerschmida dějeplíce a faráře zdejšího († 1735), zvláště pak výtečným sousoším slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Metoděje, vlasteneckým umělcem Em. Maxem z karrarského mramoru r. 1845 zhotoveným a císařem Ferdinandem Dobrotivým sem darovaným.

Naproti Týnskému chrámu na západní straně Velkého náměstí vyniká Staroměstská radnice, bohatou gotickou ornamentikou a mnohými sochami panovníků českých ozdobená. Nejvýznamnější však památkou její jest arkýřová kaple sv. Vavřince, jedna z nejvývinutějších gotických staveb Pražských z doby

Báclawa IV. Nad bohatým arkýřem stával druhdy balkon, z kterého se r. 1621 dne 21. června šestupowalo na černé popravní lešení, na kterém hlavní osoby rozpory české nálezem císaře Ferdinanda svůj život skončily.

W dolejší části věže všeobecnou pozornost budí staročeské hodiny, r. 1490 zhotovené mistrm Hanušem, ježto od jednoho západu slunce k druhému 24 hodin bítí, znamení nebeská, hodinu východu a západu slunce a měsíce, též proměny měsíce a pohybivé svátky označují. Jsou tu též sošky dvanácti apostoľů, smrti, Turka, lašomce a náruživce, které při bítí hodin od východu slunce k západu se pohybují. Význačné toto dílo staročeského umění během času walně sešlo, důkladně obnovenó a zcela novým časoměrem zdokonaleno r. 1866 péčí purkmistra Vělského.

Sned vedle těch hodin stojí starý w gotickém slohu z doby Wladislawa II. bohatě ozdobený hlavní portál radnice. Nad ním w prvním patře nachází se stará radniční, skřovstem starožitným oplývající; pak přiléhá nová zasedací síň w slohu gotickém s podobiznami Staroměstských primátorů ze 16. století a pozdějších purkmistrů až do nynější doby. Znamentný archiv městský chová w téže radnici neocenitelné příjemné památky.

Uprostřed Staroměstského náměstí stojí sloup se sochou B. Marie a čtyř anjelů na podstavku, pomník to věnowaný cíj. Ferdinandem III. na památku osvobození Prahy od Švédů r. 1648.

Mezi nespočetnými důležitými stavbami Starého města připomenouti musíme též bývalou jezuitskou kolej Klementínskou, jednu z nejrozsáhlejších

svého bráhu na celém světě. R. 1773 při zrušení řádu jezuitského čítala 169 řeholníků. Univerzita její, Ferdinandskou zvaná, spojila se r. 1654 se starší Karlovou podle jménem Karlo-Ferdinandské university, která až podnes se nazývá. Po zrušení řádu umístěna tu po dnešní den fakulta bohoslovecká s arcibiskupským seminářem, fakulta filosofická, Staroměstské akademické gymnasium, univerzitní knihovna (10.000 rukopisů a na 150.000 svazků tiskotisků), hvězdárna, fyzikální i přírodní kabinet, umělecká akademie, arcibiskupská kněhstárna atd. Mimo tyto velerozsáhlé místnosti má Klementinum dva chrámy sv. Salvatora a sv. Klementa s kaplemi Blasskou a Brcalovou. Vedle chrámu sv. Salvatora spatříš sochu Pražského studenta co obránce Prahy proti Švédům r. 1648, zhotovenou vlasteneckým umělcem Maxem.

Mimochoodem dotýkáme, že má Praha krom university též polytechniku českou i německou, 3 gymnasia, 1 nižší reálné gymnasium, 1 vyšší reálku pro Čechy, 1 pro Němce, čtvero nižších reálek a 1 vyšší městskou dívčí školu českou. —

Pražskou branou, která rovněž k nejpěknějším památkám gotickým patří, vejdeš na nové město.

Ulice tamní s malou výjimkou jsou velmi širší, na mnoze novými domy, ano paláci a nejobhatšími krámy ozdobené. U sochy sv. Václava na fontě, která jsouc uprostřed 17. století od Bendla zhotovena, veliké náměstí Václavské tříšty, sloužila se r. 1848 pod stromem nebem mše sv. latinským i slovanským obřadem, při které příležitosti poltování hodná revoluce zlomyslných vyvolaná ubohou Prahu trvá a ohněm zachvátila.

Na rohu velikého Karlova náměstí stojí Novoměstská radnice na místě starého radního domu gotického, kdežto pochodně osudné války husitské zplála. V neděli, totiž dne 30. července 1419, uspořádal Jan ze Želiva okázalé procesí husitské ob Mlatky Boží Sněžné ku sv. Štěpánu a vraceje se přes Karlovo náměstí, žádal ve jménu zástupu před radním domem na purkmistra a konšelích, aby husité nedávno uvěznění ihned propuštěni byli. Když pak místo odpovědi počalo se kamení sypati z oken radního domu na lid dole shromážděný, vrazil zástup v čele maje Jana Žižku do zataražené radnice a smetal purkmistra Mikuláše z Podwiní a konšele z oken, celkem sedm osob na ulici. Padající schytáni na sušilce, ostřehy a meče, a kdož se tak neprokláli, dopadše země ubíti jsou. Takto počátek vzala válka husitská, která během 15 let (1419—1434) udatnost českou sice proslavila, avšak pozůstavila po sobě jen spálena města a dědiny, zbořené chrámy a kláštery, kdežto drahocenné památky umění českého, zvláště pak znamenité knihovny popelem lehly. Pomážíme-li jak velkou cenu pro nás mají šťastně od pohromy zachováni rukopisové Zelenohorský a Kralodvorský (kteří jistě nebyli svého druhu jedinými) musíme již tuto literární škodu, způsobenou pochodní husitskou, nazvatí zhola — nenahraditelnou. Menší-li to dále nestěží, když národ pro samé hádky o míru a řemeslo krmavé, zanedbává řemesla chlebovárná, pole nechá ležeti ladem a uprostřed požehnané vlasti třenouzi a bídu nemyslnou, až pak hotovým otrokem zbužnělé tehdejší šlechty se stává? A což teprve žalostná roztržka náboženská, která dítky jedné vlasti podnes na dva tábory dělí, původní jednotu pod-

kopavší! Než dosti budiž nemeselého toho rozjímání. Nežbu přátelé národu uškdy s oči nespouštěti rady starého Řimana, jenž dí: „Smotností sebe menší věci prospívají, nesmotností pak i nejšlachetnější podnikové hynou.“

Mezi znamenitostmi Romého města zajímalo mne nad jiné Museum království českého, jehožto tvůrcem a prvním předsedou byl spanilomyslný hrabě Kašpar ze Sternberka (1822), podporován jsa předními šlechtici i uenci českými; nynějším předsedou jest proslavený náš vlastním a státní hrabě Jaroslav Klamart Martinic, místopředsedou kníže Karel Schwarzenberg. Mimo bohaté sbírky přírodovědecké i umělecké zamlouvá se naučitelům nad jiné sbírka historická, utvořená hlavně radou a pilí otce Palackého. Knihovna musejní čítá (bez bibliotéky po Šafaříkově přikoupené) přes 100.000 swazků knih tištěných a ke 4000 swazků rukopisů. Také k této knihovně položil velkolepý základ dotčený hrabě Sternberg, an k účelu tomu celou svou drahocennou bibliotéku daroval. Mne ovšem v celém museu nejvíce vábily ředově ručopisy Zelenohorský a Královodorský, nejvácnější to památky a svědkové osvětý staročeské, na které oko vlastenecké s šlechtou hrdostí a posvátnou úctou patří.

Pro méně znalé čtenáře dokládáme, že jsou to nejstarší zbytkové (bohužel jen zlomky) národního básnictví českého. Rukopis Zelenohorský, zaslán museu (1818) od J. Komáre, opěvuje Ribussin soud, jenž se udál na počátku 8. století. Rukopis sám pochází asi z konce 9. století. Královodorský rukopis, Wáclavem Hantou r. 1817 pod křtelní věží v Krá-

lové Dvoře nalezený, psán jest až w první polo-
wtci 13. století, ač obsahem jestě do pohanské doby
zasahá. —

Zmíním o soudu Pibussině, co mám říci o bývalém zlatém jejímu sídle Vyšehradě? Staroslavou hrad její proměnil se po válce třicetileté v moderní tvorbu vojenskou, která vůči čarokrásného pohledu na stověžatou Prahu holými zděmi svými smutně dolů požívá k vůlnám Vltaviny. Huště, jižto vůbec v boření nej památějších staveb se vyměňovali, zřekli také r. 1420 středověký Vyšehrad, obrátivše ctihodné jeho budovy v žitce, které teprve během 17. století při stavbě citadely se oddělily, tak že nyní uvnitř hradeb děsná práznota na tebe zeje; pluh a motyka nyní půdu prorývá a na ní osení a travníky se zelenají, kde ještě před 450 lety mezi domy a chrámem hlučný život proudil. —

Kolegiátu a farský chrám sv. Petra a Pavla jest původně románská basilika, po bouři husitské dle vlastního slohu přestavěná. Korunou krásné té svatyně a ovšem i celého Vyšehradu byla by přiměřená věž, která bohužel jí schází. Někdy se brzo podařilo kapitole Vyšehradské položit základy věže, jako r. 1873 právě již položil probosť Štulc základní kámen k nové budově probosťské, ježto bude důstojnou okrasou Vyšehradu a celé čaromné panoramy Pražské.

Shlédnům staroslawný chrám Wysshehradský, neopomenul jsem též uatšiwiti hroby našich wýtečníkůw okolo swatyně odpočiwajících: Šanťu († 1861), Němcowé († 1862), Winařického, kterýžto poslední pojad pomníku nemá. Na uáhrobku Boženy

Němcomé w polowypuště práci spatruje se z mistrůvské její „Babičky“ utěšený obrazek, jak babička ze staré své truhlíce rozličné památky po svém dědečkovi vyndává a w noučatům jí obklopujícím s posvátnou úctou ukazuje.

We zvláštním oddílu hřbitova Wyšehradského za mříží obpočívají Alžbětky a Worslíky, dožnatosše nejkrásnější úkol křesťanské lásky na světě wyučováním mládeže a přísluhou ubohým churawcům. W kláštere obětivých Alžbětinek žije též známá vlastenka ctih. máteř Gabriela Prombergowa, která wedle spanilomyšlného pomolání svého také čtení českých spisů se zvláštní oblibou pěstuje, což zajiště jen chváliti sluší, považíme-li, že téměř wýhradně Český w nemocnici Alžbětinské se osvětluje.

Kolegiální kapitola Wyšehradská založená již kolem r. 1070 králem Bratislavem II., podřízena bývala přímo stolici papežské a teprw od r. 1763 arcibiskupům Pražským; skládá se z probossta, děkana a 6 kanovníků, kteří buď nahoře we hradě, nebo w podhradí na Wltavě we vlastních domech bydlí, mimo 6 kanovníků nesídelních. W uhnejší kapitole stíví se kwět českého spisowatelstwa kněžského: Štulc, Kulda, Ehrenberger, požehnanou činnost na poli literatury české rozvínujíce.

Měl bych omšsem o delším pobytu svém pod Wyšehradem mnoho, přemnoho psáti, kdyby spanilá stromnost drabého přítele a hostitele mého tomu dovolila. Takto ale obmeziti se musím na projevení nejwroucnějších díků, dokládaje, že hodiny w čarokrásném podhradí Wyšehradském strávené zůstanou mi wždy nezapomenutelnými. —

Wystawué a lidnaté předměstí Karlínské, na počest císařowny Karoliny Augusty takto nazvané,

kteřé počátkem tohoto století sotwa několik domků čítalo, nyní však pouze towáren aš 40 a na 300 domů s 20.000 obyvateli vyřazuje, nemělo do nedávna ani jediného chrámu. Nyní již honosí se novou welkolepou basilikou sw. Cyrilla a Methoběje, wtělenou to myšlenkou slowútneho probossta Štulce a žřetelníci spanilomyšlného pana kardinála-arcibiskupa Šwarzenberka.

Uprostřed zadní části welkého náměstí Karlušského vypíná se tato impozantní swatyně, otočena jsouc libezným parkem právě založeným. Welebná jednoduchost a souměrnost celku mocně dořímá w chrámu tomto, jenžto až úplně bude upraven, stane se bez odporu jednou z nejwzácnějších ozdob nowowěké Prahy. Přiwětliwou ochotou tamního p. faráře Mařka dostalo se mi toho potěšení, že jsem wstoupiti směl na bedněné lešení nad hlawním oltářem, kdežto právě na slowo wzatý umělec Trenkwald wysokou kuplu zdobil mistrwskými fresky Králowny nebes, apoštolů a proroků do kola obklopené.

Hlawní oltář stojí pod baldachyнем z opukowého kamene welmi uměle wytesaným; mimo něj má chrám pouze ještě dwa boční oltáře, mramorové to tumby a nad nimi wytečné malby na stěnách.

Kazatelna je mistrwské dílo českého řezbáře Wáclawa Žabky z Medjanic, které darowali hrabata Harrachové. Paramenty welestwořené tohoto chrámu nesou se wesměs stejným romanským slohem jako swatyně sama, wystawena jsouc wěrně dle wzoru starých romanských basilik třílodbých s užšími bočními lodmi, jež 10 mohútных pilířůw od hlawní lodi odděluje. Dvě štitlých věží 248' zwýšši, jichžto hodiny pohodlně w sakristii na zemi za sklem stojí, obtud rafi-

jemí ve výšce pohybující, zvedá se po obou stranách vysokého kůru čili presbyteria. Délka celého stavění obnáší 238', šířka 98', výška hlavní lodi 87'. Široké kamenné schody vedou na průčelní straně z venku ke třem portálům, za kterými se uvnitř prostora předstíh otvírá. Průčelní strana mimo to zdobena jest řadou výklenků pro sochy 12 apoštolů (jež ovšem ještě scházejí) a nad úlmí velkým kulatým oknem s bohatou kamennou rúží. Ornamentika jest vůbec hojná a krásnou kameničkou práci důsledně provedena.

Plány k monumentálnímu tomu dílu vyhotovil Rößner, profesor stavitelství ve Vídni, stavbu pak vedli pod správou Pražského architekta Ign. Ullmana stavitel Jan Bělský s kameničkým mistrem Švobdou.

Zlătina stavební sehnala se sbírkami po celých Čechách i Moravě konanými. Dne 9. března 1854 počaly se základy kopati a 10. června téhož roku položil se základní kámen slavnostným způsobem rukou J. J. A. A. Bellicenstew císaře a krále Františka Josefa I. a chotí jeho Alžběty. Vyšvěcení chrámu vykonal Bedřich kardinál-arcibiskup ze Švarcenberku dne 18. října 1863 na tisíciletou památku zavedení křesťanství mezi západními Slovany příchodem obou slowanských sv. apoštolů Cyrilla a Metoděje na Moravu.

Bude tedy basilika Karlínská výmluvně hlásati věčím budoucím, že národ český po strašných pohromách a žuštěnostech přece nezapomněl velikých těch mužů, kteří mu před tisící léty rozžehli pochodň vzdelanosti a osvěty křesťanské.

Pominu Smíchova, předměstí rovněž fabrického jako Karlin, musím též několik řádků věnovati českému divadlu Pražskému, pokud ovšem z jediné náležitosti vůbec něco povědět lze jest. Letní divadlo na hradbách, které jsem jednoho odpoledne navštívil, je krásná rotunda dřevěná, dle plánu prof. Miklafa r. 1869 vystavená, poskytující místa 4000 divákům. Mimo divadelní obdivují se tu ob čas též jezdci, akrobati a jiné produkce. Místnost byla jak se říká nabitá, nemyslím-li se hlavně proto, že se dávala oblíbená pry novinka: „Farář z Podlesí,“ obraz ze života dle Grubera. Nebude ti snad se štobou, pomyslí jsem si, podobá-li se také osobně na kuš, který kritika jedněch do nebe vynášela, úsudek druhých pak naprosto odsoudil. Co se mne dotýče, neshledal jsem pověstný kuš onen ventoucem tak špatným, jak jsem se předkem domníval, vyjma některé již dávno v novinách liberalních otřepané fráse proti kněžstvu a pohoršlivou scénu, ve které tak zvaná civilní smrtka s poutnickým průvodem se setkává. Ač tedy povšechný směr novinky této vůbec a vystupování kněze na divadle zvlášť z příčin samozřejmých nikterak schvalovati nelze, ač oltář s křížem v přístěnku bytu farářova na — divadle nelze nenauzati patrnou profanací, přece povaha faráře z Podlesí přes všecky náter liberalní nemlčí se mi býti zcela nedůstojnou. Nelze-li již pohříchu za naši želiberální doby bez kněze na prknech se obejítí (?), myslím, že farář z Podlesí stavu svému nikterak nezapadá, odcházející vítězem z tuhého boje mezi ctem a vznešenou povinností. Pan Štimanovský provedl nesnadnou úlohu svou co farář se vši důstojností i v takových situacích,

kde patrně škandálů se obávat bylo. Páně Polákův Žoza je prototyp zběsilého knězožrouta, jehožto demonický chechtot trefněji než jedovatý jazyl jeho odkrývá hlubinu pekelného záští proti kněžstvu; avšak mírná, spanilá povaha farářova domede i tohoto tigra spoutati velikomyšlností a šlechetností heroickou tak, že propukna v hlasitý pláč, odprossuje faráře a padá posléze k nohoun kněze, jehožto pověst po bábelsku byl podryl.

Souhra byla, jakož jsme v Praze očekávati museli, dobrá, až na některé komické výstupy, kdežto několič herců nedowedlo vlastního smíchu opanowati, cožby na divadlech jiných větších měst bez důtky bylo obecnístvo nenechalo. Tolik o moderní té nomince dramatické.

Mimo toto privátní divadlo letní na hradbách a druhé tolikéž soukromé se stálým ochotnickým personálem ve zrušeném klášteře u sw. Mikuláše na Starém městě, mino letní divadlo na Pětrovce, areny na Smíchově a Komotowce — má Praha dvě zemská divadla, výborem zemským řízená a sice jedno české, jedno německé; obě pak mají úplný personál pro hry deklamatorní i pro zpěvohru.

Od r. 1866 sestavil se teprv sbor ku zřízení velkého národního divadla, které sbírkami po Čechách a na Moravě zavedenými wzděláno býti má. Staví se dle plánu a pod dozorem prof. Zítka. Nádherná to bude stavba se skulpturami, jejíž náklad wypočten wyšše 700.000, ježto wšak dospěla do 15. května r. 1873 sotwa šestého patra, hlavně nedostatkem podpory, obtud by jí při sporádaných poměrech wším právem očekávati bylo. — Stěžby přísti toto národní divadlo bylo vezdy pamětlivo,

že naň přispíval národ, ohromnou městskou — katolickou!

Nejoblíbenější procházky a zábavy poskytují Pražanům dva nemalé, avšak rozkošnými zahradami zdobené ostrovy na Vltavě, v samém lůně města mezi Malou stranou a Starým i Novým městem položené. První z nich nazývá se ostrov Štřelecký, přes který řetězový most Františkův téměř prostředkem vede. Sbor ostroštřelecký, kterému patří, vystavěl na něm r. 1812 nový štřelecký dům se sálem a hostincem, kdežto se vyslíňá také slavnosti oddívají.

Druhý ostrov pro zábavy sluje Žofín čili Žofínský ostrov opodál předsílného na konci Františkova nábreží, s nímžto dřevěným mostem souvisí. Utvořil se v nynější rozsáhlosti teprve náplavem veliké povodně r. 1784, po které zdmi proti vlnám obehnan a věncem šitých topolů a jiného stromoví obsázen byl. Slouží z počátku jen průmyslovým účelům nazýval se prvotně „Barvičským ostrovem“; avšak brzo stal se nejpůvabnější procházkou popředně tak zvaného elegantního světa Pražského.

Když pak majetník jeho r. 1836 a 1837 nádherný hostinec tam vystavěl, který se největším veřejným sálem v Praze honosí, dostalo se r. 1838 ostrovu nynějšího jména na počest arcikněžny Žofie, manželky arciknížete Františka Karla. Naproti hostinci pohotově jsou oblíbené lázně a jiné domy.

Wyhlídka s obou ostrovů na Prahu po obou březích široké Vltavy melebně rozloženou, na krásné mosty, na Smíchov a Vyšehrad je čarovná, jako-

wou málo které město na světě w samém líně svém pochlubiti se může.

Druhé skupent ostrowů powltawských spatruje se u Starlina. Největší z nich nazývá se Štwanice, kteréžto jméno pochodí od welkého diwabla, we kterém již w 17. století rozličná drawá zvířata, zvláště medvědi a vlci smectou psů se štwáwali pro obweselení diwáků, jako druhdy w cirkusu Římském se bálo, s tím arci rozdílem, že pohan neznaje Krista a tudíž ani důstojnosti lidské, diwoké šselmy štwáwal na lidi, na ubohé otroky a zvláště křesťany. Křesťanstwí owšem položilo pať meze takowýmto zhomadilostem, ano netoliko otroka na důstojnost lidskou powýšilo, nýbrž také k útrpnosti se zvířaty člověka zawázalo, která wšak pohřchu po dneš wšude neopanowala, an u př. surowé pŭtky lidi s rozlacenými býty we Španělich do dnešního dne se promozují. Melidskou štwanicí zvířat na řečeném ostrowě, který dříve Welkým Benátkami se nazýwal, na wždy zakázal císař František I. r. 1802. Také na Štwanici je weliký hostinec se sálem a několk letních wil. Ostatní menší ostrůvky oživeny jsou rozličnými towárnami a mlýny.

Krom zahrad králowských a ne méně nádheruých mnoha parků šlechtických, kromě weřejných procházek na Marianských hradbách a w Chotkowých sadech, wesměš na lewém břehu Wltawině, má Praha ještě dvě od obce zřizené weřejné procházky na baštách od Poříčské až k Slepé bráně, pať weřejné utěšžené sady na Letné či Belwederu.

Na hradbách okolo Nowého města byly až do r. 1827 holé pastwiny, ze kterých snahou tehdejšího purkrabi hraběte Karla Chotka utwořena oblíbená

procházka, ježto nyní denně se zvelebujíc, pravou okrasou Prahy se stala. Mimo dvě skvostné kavárny pomstinnutí zvláštního zaslouhuje blíž Nové brány krásný pomník — odpočívající lew — r. 1852 Jos. Maxem zhotovený na památku českých synůw, kteří r. 1848 a 1849 w Uhřích a w Itálii za Austrii vytrváceli.

Letné pole, wálečnými příběhy a zvlášťě korunowací slawností Přemysla Otakara II. r. 1261 proslawené, táhne se od Maríanských hradeb až ke wsi Malým Bubenům na lewém břehu Wltawy a poskytuje unášející pohled na celou Prahu, která se pod horou we wšii své nádhěře prostírá; troš za troškem wždy jtnaký obraz rozwinuje se pod nohama twýma. Od r. 1859 založila tu obec Pražská rozsáhlý park, jenžto až náležitě wzrůste, stane se jednou z nejmalebnějších procházek Pražských.

Nezpominajíce mnoha jtných spanilých procházek w okolí Pražském připomenouti musíme ještě smutně proslulou Bílou Horu, která od temene Petřina na hodinu cesty k západu se táhne, kdežto nedaleko Swězdy, loweckého zámku králowského, dne 8. listopadu 1620 zhouření proti císaři Ferdinandowi II. Čechové i Morawané na hlavu poraženi byli wšstem císařským, an zatím jejich z Němec powolaný král Bedřich falcký na Hradčanech hodoval a hýřil. Osudnou porážkou touto pochowána byla politická samostatnost koruny Swatowáclawské a pak, jak jsme již připomenuli, 27 nepřednějších pánůw českých na hrdle trestáno. Mezi nimi byli bohužel nejedni mužové o literaturu českou wysoce zasloužili, jichžto osud tím wíce politowání zaslouhuje, jelikož stržení bywše proudem časowým, zapomněli se nad

wěrou po otci ch zděděnou i nad wěrností, se kterou druhdy k domu panowalckému Inull; u př. wysoce wyzdělaný i nábožný Kristof Harant z Polžic, jenžto se cestou do Swaté Země wykonanou a mistrowským jejím popisem woslawil; pak Záwěta, tolikž spisowatel český.

Wyšše polowice statků w Čechách a na Morawě obnáto obbojnému panstwu, kterž, nedytli se nawrátiti k wíře otcowské do ciziny se wystěhowati musilo. Panowalť tehda zásada: Či země, toho náboženství. — Také protestantská knížata netrpěla w zemích swých obywatelůw katolických.

Osudu wyhnancůw neunikl ani náš Karel ze Berotína, Morawan, přední swého času státník a wzor wěrnosti poddanské, kterému wšak, an k církwi katolické se nawrátiti nedytěl, přebýwání w cizině císařem Ferdinandem II. wšsemožně ulehčowáno bylo. Welká část silechť domácí zůstala přec wěrnou císaři i církwi katolické. Z obecního lidu wystěhowalo se do ciziny 36.000 rodin, tak že třicetiletou tou wálkou (1618—1648) počet obywatelstwa králowství českého z půl pata milionu na pouhých osmkrát sto tisíc klesl, na díle mečem, hladem a morem, na díle wystěhowáními. Takowé hle bylo owoce roztržek náboženských.

Rozumí se, že wedle wšseobecného znuzení země wálka tak dlouhá ani rozwoji písemnictwí českého níkterak nepřála, ba že množství spisůw českých z příčin náboženských za swé wzalo, hlavně pak Jesuity zabaweno a dílem spáleno bylo. Byli to wšak spísowé wětšinou beze wšší wědecké ceny, jalowé a wážnité to hádky náboženské. Welkou část dobrých starých spisů českých zatím nám zachowaly právě kni-

homny jezuitské; ba též knihy, jinak na oheň odsouzené, přece aspoň v jejich bibliotekách po wýtřsku se zachránily. Jesuité sami wšak za čas působení swého w Čechách a na Morawě sepsali ne méně než tisíc pět set sedmdesát tři knihy a pojednání a šice krom 765 bohosloweckých také přemnohé o vědách swětských proslulé spisy: 237 matematických, přírodovědeckých a cestopisů; 261 děje- a životopisných; 270 humanistických, řečnických a básnických; 73 filosofických a 27 jazykozpytných. (Wiz Hanušůw článek w Naučném Słowniku, díl IV., str. 261). Bohatá to zajiště náhrada vědecká za knihy neveliké ceny libu obnaté.

Po malém tonito odstoku historickém wrátme se na okamžik ještě jednou k nynější Bílé Hoře, kde spatříme kostelíček P. Marie Bítéžné, na místě památní kapličky hned po bitvě vystawené wzdělaný r. 1706, kam četná procesí z Prahy a okolí podnes se wedou. Na hlatním oltáři nachází se kope obrazu Panny Marie, za kterým wojsko císařské do bitwy krácelo a wítěžilo; kdežto národ, který se wíře sw. Cyrille a Methodějem wštipené zpronevěřil, do záhuby klesal, jako již dříve za bouře husitské se stalo. Řezby tato drahá zkusšenost byla wštrahou nám i budoucím. Dějepis jest učitelem života — tak se projádřil již mudřec pohanský; téžby také národové křesťanští konečně zmoudřeli neklamným učitelem tímto!

Nežbywá již, než abychom pobawliwše se w městě žitých, zůstali také na chvíli do města nebožtíků Pražských. Wzhledáme owšem toliko hroby některých nej- přednějších mužůw, kteří druhdy národ swůj třicetiletou wálkou pochovaný takřka zážračně z hrobu wzkřísili.

Na hřbitově Wolfsanském odpočívá Josef Jungmann († 1847), Wáclaw Mlicpera († 1859), Šebestian Hněvkovský († 1847), Fr. Lad. Čelakovský († 1852), Karel Sawlicek († 1856), Antonín Buchmajer († 1820), Šimon Macháček († 1846), Franta Šumavský († 1857), Jos. Chmelenický († 1839), Wáclaw Kramerius († 1808), Jan Mejstřík († 1835), Jan Swatopluk Přesl († 1850), Jan Štěpánek († 1844), Jgnác Třam († 1816) a j.

Na sw. poli Koštickém pochován skladatel hudební Wáclaw Tomášek († 1850), Ant. Strobach († 1857), Ferd. Mířowec atd.

Hroby některých těchto wýtečníků zdobí owšem šlechtěné pomníky, awšak pozhynanou činností swou postavili si oni sami pomátník trwalejší z latic a kowu w srdci wděčného národa swého. Budíž jim za to sláva wěčná! —

III.

Do Chuchel a na Karlstein.

Za krásného odpoledne nedělního podnikli jsme oblíbený Pražanům wýlet do Chuchel a sice pěšky hodinu před Újezdskou branou, podél Wltawy proti řece nesčíslnými wory oživené, mezi nimiž odwážlivý plawec na wodním welocipedu jako Neptun se prowíjel. Tlupy weselých wýletníků braly se před a za námi wedle newyhnutečných kolowrátkářů, kteří za swou neobjednanou produkci na nábreží mimotřábné clo wybírali. Pořící Wltawino od Wyšehradu zhůru obraženo je malebným pohorím, po jehož patě wšelljaké pestré osady a záwody se táhnou, kdežto

s temen rozmanité chrámy a kapličky a daleka přivě-
timě kynou.

Občerstvovše se v hostinské zahradě Ghuchelské
výborným douškem Plzeňským, nastoupili jsme zpá-
teční cestu do Prahy po parníku ve společnosti četné
a pestré. Veselost koukala ze všech očí, zvláště když
jakýs mladík ferina improvizovati počal na palubě
originální frašku o svém vlastním ohrom-
ném cylindru, který s komínem parníku trefně po-
rovnával. Výborná čestina plynula mu tak nenu-
ceně, že když ji byl pod cylindrem někdy nehlédal, a
nemýlím se tussím, maje jej v podezření, že schválně
ohromný ten komín si narazil, aby dle vůle sám
sobě se vysmívati mohl, v čem ovšem ani nejpro-
hnanější špicl mu brániti nesměl.

Případá mi tu bezděky což podobného ze života
na slovo vzatého spisovatele Dra. Brunnera,
zakladatele „Wiener Kirchenzeitungu.“ Sedě jednou
v pátek ve Vídeňském jakémsi hostinci, poručil si k
obědu pstruha. U protějščího stolu sedělo několik ži-
dáků, ússklebně na kněze potutujících. Když si už rádně
na pečínkách pochutnali, zvolal z nich jeden hlasitě:
„Stlepníku, doneste nám pstruhy, my chceme také
jednou po katolícku obědovati!“ — Mezi jidlem usta-
vlčně wtípkovali, mluvíce na hlas: „Není-li pravda,
my jsme dnes také dobří katolíci, není to tak špatné
býti katolíkem!“ Okolní hosté potutelně na kněze se
dívajíce, přisvědčovali židům. Brunner snášeje mlčky
sprostácké úsměšky tyto, konečně zaplatil svůj řáb.
Vstana pak vzal klobouk a hůl a postavil se před
židáky, řka hlasitě, že jej po celé světnici slyšeti bylo:
„Pánové, já se vás netázal, kdo jste; my sami vsí-
šle folikrát opakovali, že jste dobří katolíci. Teď

domolte mi, abych také já vám řekl, kdo jsem. Jste-li my katolíci, jsem já podobný, jmr žid.“ — Na to odešel. Celý hostinec počal se chěstati, židáci zahánbení byli by rádi volali na policii, zatím jim sflaplo, an Brunner nadával sám — sobě. Na hrubý pařež hrubý kln, pytle nezastávají je hebdávím. —

Nemohu pominouti, bych několikta slov nezmi-
nil se o druhém z Prahy výletu našem na památný
Karlstein, půl třetí míle ode Prahy nad Beroun-
kou se vypínající. Hrad tento co do zevnějšku po-
dnes dosti zachovalý, založen byl r. 1348 prosla-
veným otcem vlasti, králem našim Karlem IV., od
něhožto také jméno své povodí.

Týž věhlasný mistr Matiaš z Arrasu, jenž
metropolitní chrám sv. Víta v Praze stavěl, doko-
nal v 9 letech též památnou budovu Karlsteinskou,
kterou r. 1357 první Pražský arcibiskup Arnost z
Pardubic s velkou slávou zasvětil, totiž v hradě
naležající se kostel sv. Kříže, kostel Nanebevzetí
P. Marie, pak dvě menší kaple, sv. Mikuláše
a sv. Kateřiny. Komnaty císařské druhdy zlatem
a drahokamy se lesknoušší, během věků a nedbalostí
hříšnou úplně spustly; holé stěny, země bez podlahy,
tím pokryté trapně dojímají navštívenovatele. Tím
skvělejší přetvápení poskytuje však nádherný kostel
sv. Kříže, uprostřed věkové spousty jako zážrakem
podnes dobře zachovalý, ač i tu sotva stín bývalé
slávy se zračí. Zdi smatyně této podobají se Smato-
václavské kaple na hradě Pražském, vykládaný jsouce
polodrahokamy čestnými: topasy, agáty, ametisty, chry-
solity, jaspisy, vesměs v pozlacené půdě zajiženými.
Okna nyní skleněná, druhdy skládala se tolikž z prů-
hledných drahokamů v pozlaceném olově zalemova-

ných. Proto také při službách Božích, které pouze biskupové a děkan kapitoly Karlssteinské zde vykonávali směli, za příčinou sporého světla drahými okny prokmitavšího hořelo tu 1330 — pravím třináct set třicet svíček, kolem do kola u ždi na pozlacené mříži nastrčených. Také to moře světla, které se v drahokamech a zlatě tisícronásobně zase obrazilo!

Bratři polowici ždi pokrývá 133 obrazů Swatých od nejslawnějších tehdejších mistrů zhotovených à la temperatura. Pod nimi wisely zlaté a stříbrné štíty rytířů swatých, které císařem Sigmundem po-brány, nyní dřevěnými nahrazeny jsou. Presbyterium odděleno od loďi pozlacenou, velmi uměle pracovanou mříží, za kterou mimo kněze nikdo nestoupil leč císař, kdž napřed střevíce své byl vyzul. Za velikým oltářem ve zvláštním výklenku přechovával se nejzácnější skvost země, koruna Swatowác-lawská a klenoty korunovační. Mnoho to uschováno bývalo na Karlssteine množství ostatků swatých, tak že hrad ten powýtečně posvátnou byl budovou, kdežto ulžádná osoba ženská, ani císařowau nemyslimajíc, nocowati nesměla.

Karel rád a často meškával na Karlssteine, kde zvláště passijnový týden w postu a nábožném rozjí-mání o samotě trávil, uzavřen jsa w kapličce sw. Kateriny, kam se mn několi dveřmi, nhyř malým okénkem u poblahy we ždi ponechaným potřebná skromná potrawa a nejdůležitější listiny státní podávaly. Taký to uchwacující příklad zbožnosti pro wessteren národ! Také tato kapla bohatě wyzdobena jest podobně jako kostel sw. Kříže.

Dotknemse tu jen nejprřednějších památností

hradu několiká slovy, radíme každému, komu možno: Jdi a viz! Jenom tolik ještě dokládáme, že v košele sv. Kříže mimo uvedené skutečnosti také zemské poklady ob stříbra a zlata a nejdůležitější listiny státní se přechovávaly v 14 dubových truhlách, které podnes ovšem prázdné a čermotočnou promrtané se zachovaly. Silná posádka hlídala poklady tyto, nočního času každou hodinu provolávajíc s hradu: „Dále od hradu, dále, ať se nestane neštěstí nenadále!“ Kdoby přes tuto výstrahu v noci ku hradu se byl přiblížil, zaplatil to životem.

Ubírajíce se z nádraží na Staršístejn, poslali jsme navštívenky své sloužnému českému pedagogovi R., nyní far. v L. Než jsme se vrátili z hradu, přijel s kočárem, aby nás pod svou střechou uhostil. Bohužel nebylo však lze vyhověti přání dávného přítele, s kterým jsem již před mnoha léty v literárním spojení býval, pokud totiž redigoval „Školu a Život“ a „Sborník.“ Též osobně seznal jsem jej, když za onoho času pro ztuffenou moravské školy obcházel, které se za neblouho před ním zamíraly (!), kdežto celé Německo s největší ochotou mu vychovanci ústavu své do kořán zotvíralo. Přesvědka, že R. po trpkých ztuffenostech nyní veřejnosti se štítí — nevádváme se však naděje, že rozhodná doba nyníjší opět jej postaví do popředí našich nejstatečnějších obhájců ohrožené vlasti!

Mimo nadání uplynulo nám v Praze a okolí celých pět dní ovšem šťastných, avšak původní náš plán cestovní valně tím utrpěl. Původci můj procestovav již drtivě mnohé země, vynášel krásu přírody nade všechna města, ve kterých domy a ulice s nevalnou prý výjimkou jako wejce vejci se podo-

baží; a tak se stalo, že jsme z Prahy zamířili přímo přes Plzeň, Budějovice a Linec do čarokrásného Solnohradu.

IV.

D o P l z e ň.

Dráha z Prahy do Plzně významně se nad jiné spínarými, osumělými vozy a drucováním, dím bys mistry jazyka neprokouzl. Všude na počti Berouně bylo znamenatí smutné stopy letošní záhubné pomodně; pole, louky žmolami prorýté, kamením a pískem zanešené, mosty strhané a z nouze jen na krap opravené. Truchlivý to obraz, který nás bez mála až do Plzně provázel. Kolem dráhy voláště hned ode Prahy málo spatříš lesů; vše se kácí na porád a plaví se po Eltavě do Němec. Netřeba dohládati, že požehnaný kraj onen netoliko bohatství, nýbrž i půvabu přírodního denně více pozbývá.

Opustivše ráno Prahu octli jsme se až o 10 hod. dopoledne ve výstavném nádraží Plzeňském, odkud jsme všichni v znamenitém prachu ubírali se do druhého města království českého, an omnibus výhradně kulturními nápisem opatřený nám před nímsem ujel. Na velkém náměstí vábil pozornost naši především starožitný arcibiskupský chrám sv. Bartoloměje, již r. 1292 od německých rytířů vystavěný, jeden to z nejznamenitějších pomníků gotiky v Čechách.

Památvou smatvati tuto dělí 6 ohromných, hladkých a kulatých sloupů na loď hlavní a dvě poboční. Gotické vysoké oltáře jak se zdá nedávno se teprve zbudovaly. Na hlavním oltáři zasluhuje povšim-

nuti kamenná socha P. Marie z druhé polovice XIV. století, 4' vysoká, dalo to nemožnou umělecké ceny. Barevná okna dodávají chrámu velebného polostera, které s celým stropem svatyně výborně se shoduje. Mezi chrámová je nejvyšší po Smotovičské v celých Čechách; obnáší 52°. Zdejší farář dosáhl již r. 1534 od papeže práva užívatí berly a ostatních pontifikálii, kterážta výsada podnes je zachována.

Naproti kostelu stojí radnice o třech poschodích, památná to stavba z r. 1558; honosí se bohatou sbírkou staré zbroje. Druhý krásný chrám v Plzni patří Františkánům.

Také česká Thalie má tu svůj úhledný stánek, ve kterém proslulý náš dramaturg i novelista J. K. Tyl druhdy vlastenecké vědomí ždatně budil, až pak sám 11. července 1856 dokončil pozemskou svou pouť v Plzni, kdežto na hřbitově u sv. Mikuláše odpočívá.

Slavný spisovatel prof. gymn. Smetana, zraků již zbavený, doprovázel tu hrobu mrtvolu Thylowu, složitě smutečný sbor s refrénem: „A de domo můj“ podle národní naší hymny, která druhdy z horoucího vlasteneckého srdce Thylowa vyplnula. Hrob Thylowů zdobí pěkný pomník; Smetanovi bude teprve r. 1873 památník postaven. Než jsme se s Plzni rozloučili, museli jsme ošfem též okusiti u samého zřídla zdejšího nektaru, který městu tomu v posledních letech Evropské, ba světové pověsti dobyl. Nejčistší pramen teče v plavnicí Salzmannově, z kterého úředník i důstojník weble dělá níka a řadového vojína stejně si pochutnává. Pravěno nám, že i padesát weber některého dne v největší té plavnici se mytí; zásluha to hostinského,

terý si na tom nemálo zakládá, že se nejmenuje Michalem. Pro cizince dohládám, by nežádal w Plznt „plzeňského,“ sice dostane lankwaru — zde se nasse Plzeňské výhradně zove „baworským“: tedy ani notam, kdož nechcete se offiditi.

V.

Do Českých Budějovic.

Pod večer nastoupili jsme další cestu svou do Českých Budějovic, krajem, pokud za šera viděti bylo, newelmi půwabným, ba řekl bychom dosti pustým. Neměli jsme tedy mnoho litowati, když čirá noc neprůhledný svůj plášť nad námi rozestřela.

Drncující se téměř do 11 hod. před půlnoci do Budějovic, měli jsme dosti času medltowati o newelmi příjemných stránkách dalekého cestowání, na které zkušenný přítel můj již před objezdem poukazo= wal. Ale nic na plat! Zsouce již na wojně, museli jsme bojowati. Teprw o půl noci uložili jsme utmácené své údy w hostinci tussím posstowském na náměstí Budějowickém, nejstrášeňším to náměstí w Čechách, okolo kterého a dílem též w ulicích starodáwná podloubí se wlnou. Přiwstali jsme si časně, abychom aspoň zběžně město shlédlí, an již ranním wlakem nám k Vincti dále cestowati bylo. Biskupský chrám sw. Mikuláše, počátkem 16. věku wystawený, ač welký, nečtíni welkého dojmu; také wěž wedle chrámu docela o sobě stojící newalně wypadá w této své odloučenosti. Díw míce se nám líbil welkolepý gotický chrám Mar. P. M. u piaristů, kdežto právě něm. píseň při mši sw. se zpíwala. Biskupská residence wzdálená od katedr. chrámu w boční

jakés ulici, neliší je walně od obyčejných domů. Přeptawše je na konnaty biskupské, poslali jsme aspoň w duchu hlubokou poklonu miláčkowi národu českého, slawnému weleknězi Žiršíkowi, od něhož pisatel těchto řádků již před 10 léty milostným listem vlastnoručním obradován byl.

Jak rád bych byl spatřil nehynoucí památník biskupa obětivého — české gymnastum s připojeným novým chrámem — ale bohužel pro jeho vzdálenost a krátkost času nebylo již možná.

Před samým objezdem chtěl jsem si oslabiti život několika rannými hrozný; jotwa se jich dotknu, jako bych na žhavý uhel sáhnuł. Záwtřimá woja — patrně Madarka, an prý hrozný byly uherské — připomenula mi, že jako růže prý není bez trní, také slabký hrozen nebývá tthýž bez hořkosti. A tak s bolawým prstem ujížděl jsem k nádraží Vineckému, posseptaw ještě napřed stříbrné Wltawě, aby pozdrawila milou maticku Prahu a zvláště klidný dům brachého přítele mého, pod jehožto okny ona howorné své wlny walí. —

VI.

D o l i n e.

Železnice z Budějowic do Pluce je Řestorkou wšech drah na Ewropské pemntně, z polowice již r. 1828, z druhé polowice 1832 dostawena bywši. Působně užíváno za potah wýhradně koní, za nasseho wýletu wšak již jen ze Somerau do Vínce, tdežto z Budějowic do Somerau již parou se jelo. Nyní tuším již ustoupili koně parowozu na celé čáře. Mezi Víncem a Budějowicemi přewážíwalo se na konšské dráze ročně na 6000 pocestných a 500.000 centuýřů

žboží, nejvíce soli, dříví a uhlí: nyní arci se domoz ten šdesateronásobní, an Dunaj paromožem s Wltawou spojen jest.

Wstoupivšše do wagonu w Budějowicích za líbezného rána, obdlowovali jsme krásnou twárnost města uprostřed rozsáhlé rowiny položeného a zajímavý howor rozprává se způsobem netuffeným. Obstárlý Němec wedl welké slowo, wyprávěl o cestách swých po celé Emropě během 8 let prý konaných. W Čarhradě i w Londýně, w Paříži a Petrohradě, w Římě i Kodani byl jako doma. Ač se nám z počátku pozdávalo, že notně práští, přece brzo upoutal wšsebecnou pozornost na jebe ztuffenostmi swými takowou měrou, že celá společnost mu jako kazatelowi napnutě naslouchala. Když pak již napnutost powšsechnou cestopisnými wýklady swými si pojistil, wylezl skutečně na kazatelnu a jal se o zájmech katolických mluwiti s takowou důkladností, učeností a neohrožeností, že jsme wšichni žásli, odtud se takowého duch w obyčejném, jak se podobalo, laikowi bere. Ntžádná z palčiwých otázek cirkwe katol. se týkajících neussla jeho wýkladu; o freimaurích i Jezowitech, o ppowědi i o sněmu Watikánském, o beznáboženstých školách a ctwílním manželstwu atd., o wšem tom rozumowal s takowou přesvědčtwostí, že bych w něm byl o kř hledal nějakého zatukleného z Němec prchajícího Jezowitu, kdyby byl neměl statečnou bradu a kdyby byl o své manželce zmínty nečtnil. Když pak jsem mu podtwení své nad takowou neobyčejnou u laků wzdělaností a srdnatostí wyjewiti chtěl, prawil mi zkrátka, že nehledá ntžádné chwály lidské a poroučel se mým modltbám. Glowěť ten neobyčejný zůstal nám sice hádankou, awšak jmeno jím zaseté zajisté nezůstane

bez užítku. Kéžby do každého wagonu dostal se aspoň jeden takový misionář laik, jehož slovo u laiků dvojnásobně váží.

Po obědě v Comerau vsedli jsme na dráhu koňskou. Wozy její podobají se na vlas těžkým poštovním kárám; některé jsou kryté, jiné otevřené. V každém voze sedí 12 osob i s kočím, vždy po třech vedle sebe. Prostředních 6 osob je jako v boudě zabeďněno; sedí proti sobě. Zadní tři jedou po zpátku, obrácení jsou tváří k následujícímu vozu. Já chtěje oči své pástí na rozkossné krajině, pospíšil jsem honem do nejpřednější řady vedle kočího, netuše, že mi polýkatí bude mračna prachu předjíždějícího vozu, i koně našeho vozu samého. Do každého vozu zapřážen byl toliko jediný, avšak silný kůň v dřevěném rámcí, aby nemohl z dráhy vybočiti; ujede za hodinu až $1\frac{1}{3}$ míle. Při těžkém nákladu jdou dva i tři koně za sebou. Wůz klusá za vozem a pakli se v hadovitých oblákách obrátíš, máš před očima hotovou jelstvou smatku. Na stanicích přepřahají se ovšem vždy čerstvé koně a obecenstvo v nádražích — velmi primitivních to kolnách a hospůdkách — proplachuje zatím až čtvrt hodiny hrdlo prachem zaprané. Dráha je kopitou koňskými tak rozemletá, že běda cestovateli, zdvíhne-li se silný víchor, pak je v nebezpečí oslepnouti i zabusiti se, zvláště v zadních vozech. U Comerau klídky se právě brambory, avšak netopaly se motykou, nýbrž vidlicemi se vyhrpávaly a to dosti spěšně.

Čím více se dráha k Eluci spouští, tím užší a nejšší jízdá jest těmí horami svěžím lesem porostlými, až pak v údolí Rineckém objeví se konečně

stříbrný sítroky pás mohutného Dunaje, omýlajícího poměštné archyňzdo německých liberálův.

Odbýval se tam právě výroční „Volksfest“ spojený s výstavou hospodářskou, do které se, jak nám u kasy praveno, za jediný den dwacet tisíc hlavu německého lidu dostavilo. Chvalitebné to zajiště národní slavnosti, které zábaru i poučení lidu zároveň poskytují. Neschodily by zajiště podobné národní slavnosti také u nás!

Volksfest i výstava odbývaly se v meziměstí v ohražené prostře pod šitřým nebem, do které osoba 20 kr. vstupného platila. Sned u samého wchodu padl mi do oka ohromný plakát: „Vor Taschen dieben wird gewarnt!“ (Chraňte se zlodějů — kaspárů!) — Wida, wida, pomysll jsem si, tedy ani v Němcích neroste pšenice bez koutole, ac se k tomu druhdy nerádi přiznávají. Ostatně nebyla wýstraha tato zbytečnou, ana náramná tlačence dlouhoprstým průmyslníkům rozsáhle pole činnosti otwírala. Skolem do kola v podloubích bedněných i pod šitřým nebem rozestaveny byly steré předměty wýstavní, hlavně hospodářské stroje wšeho druhu a we zvláštním oddělení v příhradách welký počet krásného koňstwa a howěžiho dobytka, mezi kterým dwa obromští černí býci wíce slonům se podobající. V prostředním zděném statvení nakupena byla výstava průmyslowých předmětů v takovém množství, že jak se říká, nebylo pro samé stromy lesa wdět. Okolo statvení ležla se řada úhledných kočárů, krásných pozlacených postelí železných, tu zase zkoušely se wšeljaké pumpy a jiné stroje. Ac mnoho se kupowalo, myslíme, že nejwětší rebač piece učinili hostinští a kamárnici, jichžto celá řada v prkenných boudách a před nimi u stolů roze-

stavených obecního trmila a napájela. D žible byla pravá mela; většina hostů obdývatí musela svou smačtnu či večerl stojíc, při čem zvláště ohlašované „Turnerwürste“ přední úlohu hrály. Pro obveselení lidu střídaly se dva hudební sbory a při večerním osvětlení provozovali akrobaté — ovšem amerikaňští (?) — své krkolomné kousky. Nad celou pestrou tou směsicí lidu vlály neščíslné prapory a praporečky, největší arci a nejmenší nebyl ra-kouský, nýbrž — německý.

Utec, jak již jsem napověděl, je nyní hlav-ním hnízdem prusofilských liberálů, avšak zároveň sídlem jednoho z nejstatečnějších obhájců církve — biskupa Rudigiera. Chodě po městě, viděl jsem v duchu neohroženého toho muže, kterak před něko-líka léty ve vlastním biskupském sídle svým četníky násilně před soud předveden a odsouzen byl, avšak touž dobou od císaře omilostněn.

Město je celkem dosti výstavné, má aš 30.000 obyvatelůw. Hlavní náměstí rozsáhlé běží s kopce dolů k Dunaji, kde před velkolepým hostincem u „Arciknížete Karla“ na parolob se vstupá. Nový železný most přes Dunaj právě se dostavoval; pod ním na břehu stál mladý chasníček s krásnou ozdobnou udicí, kterou pln naděje do mocného proudu hodil. Aby se háček s vnadidlem náležitě potopil, obtížil jej kamenem po-hříchů velmi těžkým, tak že udice v půli přelomená ve vlnách namořby zmizela — an zatím smutný ry-bář místo ryby s hůlečkou zlomenou domů se wracel. Takhle, pomyslíl jsem si, bývají druhdy sklamány nejtrůžovější naděje lidské.

Z chrámů Uteckých vynikají: farjský kostel sv. Matěje, vystavený prvotně r. 1268, má zname-

nité obrazy a marhany; kostel sw. Josefa, dóm vystavený r. 1670 atd. Co furiosum padá uprostřed jedné ulice do oka kříž s dvěma krucifixy, a níchž jeden na přední, druhý na zadní straně kříže upewněn jest.

VII.

Do Solnohradu.

Po krátké zastávce w Vinci bylo nám dále putovati ku hlavnímu cíli naší cesty, do proslaveného krásami přírodními Solnohradíka. Vyjeli jsme z Vence o 2 hod. spůlnoct, bychom hned za časného rána stopovati mohli původní ráz tohoto proslulého kraje.

We vozu našli jsme několik Wídnáků, okovaných vysokými hůlkami vyžbrojených na obtížnou pouť na temena alpská. Sotwa se začalo šeriti, vystupoval na levo melikán Trauenestein, we kterém francouzské vojsko za wáleč Napoleonských spatřovalo celý profil Rudwíka XIV. Pod horou tou prostírá se powěstné jezero Gmundenské.

An byla právě neděle, měli jsme příležitost seznati swáteční troj tamních selet, které od stanice k stanici buď vstupowaly, buď sestupowaly. Celý oblek jestich swědčil o nemožné zámožnosti. Sukně z černé hedbávné látky mórové, šupky tollkéž černé z atšamitu, na hlavách wesměš černé hedbávné šátky, zvláštním způsobem wázané a na ramena splýwající, na krku šříbrné široké řetízky. Zwěče wesměš podlouhlé, jemily patrně typus německý.

Chalupy tamního lidu mají wěštinou ploché šwýcarské střechy, které obtíženy býwají weskými kameny, by wchorec křtyby neodnesl; každý bez mála

statet sedlák stojí o sobě, ověnčen jsa stromovým, okolo něhož příslušné role neb louky se táhnou. Běží-li dráha úvalem, bývá vždy kraj meze živým křovím zalemován, aby času zimního záměte úvozu nezastýpal; což patrně lacnější a praktičtější než ohrady deskové podél železnice v Čechách. Kopy sena nebo jiné suché píce dělají tam velmi štihlé a vysoké, na vrchu vyčouhá tyčka, aby vítr kopy rozbourati nemohl.

Bylo již přívětivé ráno, když vlaš podél jezera Seekirchenského konečně vjížděl do velké pěkotiny, kdežto město Salcpurk se rozkládá, obklopeno jsouc celou řadou nebetčného horstva. Hlavní toto město vévodství Salcpurského leží na místě starořímského Zubavium po obou stranách bystrotoké Salcy, přes kterou dřevěný most 370 stop dlouhý se klene. Hlavní část města obklopena je Salcou z jedné, pak příkrými stěnami skalními Mönchsberku z druhé strany. Zhmž kopcem vede na předměstí ohromný tunel v silitné skály vytesaný již r. 1767 za arcibiskupa Sigmunda ze Schrattenbachu, jehožto podobizna tolikéž ve skále vytesána nad portálem s významným nápisem: „Te saxa loquuntur“ (skály hlásají tebe). Délka tunelu obnáší 425', šířka 22', výška 39'. Ze 17 veřejných náměstí vyniká náměstí residentské s krásnou kápnou, do které voda teče z úst čtyř obrovských koní mořských z jediného balvanu mramorového zhotovených od Ant. Doria r. 1668. Nad koni těmi stojí Atlantý a na samém vrchu Triton, metaje vodu na 2½ metrů do výše. Kostelní náměstí zdobí umělecká socha komorá P. M. od Hagenauera. Na náměstí tržním vypíná se socha hudebního velikána Mozarta, který se tu r. 1756

narodil; vzácný tento pomník vyšel z dílny velkého Schwanthalera r. 1843.

Město až 20.000 obyvatelů čítající je celkem nepravdělně stavěno, má však domy krásné po nejvíce střechami plochými opatřené. Největší část vyčnívajících staveb nese se slohem renesančním. Kostelů má Solnohrad 24. Nejmhutnější dojem učinil na nás arcibiskupský dóm. Smatně tato vystavena jest r. 1660 od Santína Salarého, přísně dle slohu světové basiliky sv. Petra v Římě; vchází se do ní překrásným portálem z bílého mramoru. Celý dóm je 360' dlouhý, 220' vysoký a 150' široký a vyznamenává se výtečnými malbami, paterem varhan a starožitnou bronzovou křtitelnicí z r. 1321. Zpovědnice podobají se tu velikým almarám ozdobně vyřezávaným, do kterých troje dvéře uzavřené vedou, v prostředku pro kněze, po stranách pro penitenty, z nichž žádného kněz newídí, ani oní kněze; pouze nad zpovědníkem napsáno jeho jméno. Když jsme vstoupili, sloužila se právě pontifikální mše sv.; hudba a zpěv byly důstojny rodině Mozartova, lidu velikých tříd účastnilo se hojnost služeb Božích; pobožnost co do zevnější stránky znamenatí jsme všměš vzornou.

Nedaleko dómu stojí takéž velkolepá románská basilika sv. Petra z r. 1127 s hrobem sv. Ruperta a s pomníkem Haydenovým. Chrám tento patří Benediktinům, kteří mají v klášteře znamenitou knihovnu, přemnohými inkunabulemi se honící. Také Františkáni mají tu velký odpołu románský a odpołu gotický chrám z 13. století pochůdící, zdobený dvěma románskými portály a překrásnou věží. Vchod chrámová je velmi tmavá, presby-

terium naopak nad míru světlé, což přicházího nápadně bojíma.

U boční chodbě nachází se zvláštní oltář tuším P. Marie, vysokou ozdobnou mříží do kola ohrážený, na které a po okolní stěně oltáře na sta votivních obrázků navěšeno a nalepeno. Každý má jiný rámeček, jinou velikost. Hotová to španělská stěna; ponejvíce visí tu obrázků docela sprostých a modlitebných nížeť věnovaných na poděkování Pánu Bohu za rozličné milosti přímou P. Marie obdržené. Podle obrázků tu také visí voskové ruce, nohy, oči, srdce atd. — Věčnost k Pánu Bohu zajisté jest chvalitebná a slušná, ale přes to vše polepování toto oltáře a stěn všeho druhu obrázků a obrázků a figurkami nazvatí musíme nevkusností, která jediné dobrým úmyslem dárcův omluviti se může. Zlý člověk vida toto nevkusné divadlo, jal se hned nadávat na powěrečnost a tmářství katolického lidu. Žáru: „Mně se to také nelíbí, avšak vězte, že církev kat. nikdy a nikdy něco takového neporučila.“ — Chlavec: „Buďte, ale hanebno že něco takového trpí.“ — Já: „Prosím vás, neházejte hned po sprostém, poctivém člověku kladem, nemá-li takového vyhraněného vkusu jako vzdělání lidé; vždyť Pán Bůh nehledí tak na dar, jak na dobrou vůli. Tuhle bývalý měšťanosta Widenšty, Belinka, významná a nebezpečná nemoc, věnoval na poděkování Pánu Bohu do chrámu sv. Štěpána několik malovaných oken, a nicžto jediné kolik tisíc zlatých stojí; bylťe bohatcem. Chudý katolik by také tolik dal, kdyby jen měl; než něco přece by rád obětoval, koupí tedy sprostý obrázek nebo voskovou nohu, ruku atd. na poděkování. že ho Bůh neduhou nohou neb rukou

žbavil. Což je-li to něco zlého, neb do konce hanebného? A což nemá-li takového dobrý úmysl chudého rolníka nebo dělníka před Bohem více ceny, než nadutost mnohého boháče břícho páska, který na jebe a na jiné navěšší zlaté třetky? Kdyby člověk měl jen vždy čisté oko k vidění, tu by jistě také všude spatřoval, co jest dobrého; zatím viděvají lidé obyčejně každou mrtvu sebe menší na jiných, sami pak celého břevna v oči vlastním neznamenaajíce."

Zvláštní velebnou jednoduchoří a skvělou čistotou imponuje tak zvaný kolejni chrám, ve kterém mistrovské obrazy sv. Karla Borom. a sv. Františka Kav. nad jiné vynikají. V kostele Benediktinek na Nonnenberku, vštěčné to stavbě ze 14. století, podnes výborně se zachovala stará malba z r. 1480 na okeně za hlavním oltářem, bohatostí barev znamenitá.

Palác arcibiskupský co do stavby připomíná na nádheru královskou; patrně, že církevní knížata umění vlašského druhu podporovala. Naproti paláci tomu stojí tak zvaný Neubau, ve kterém se nacházejí nejvyšší úřady zemské. S úhledné věže tohoto velkého domu zaznívá denně třikrát libezná hudba zvonková jako na Loretě v Praze.

Na tak zvaném Mönchsberku (tamní lid vyřkává Minchsberk) zronia nade městem na kolmé skále jako ptáci hnízdo vypíná se ve výši 6000 stop nad hladinou Saalcy pevnůstka Hohenšalza na žříceninách nejdejší twrže římské, jež nyní za vězení a za kasárnu slouží. Nynější stavba pochází z 9. století. Mönchsberk táhne se na levém břehu Saalcy celou hodinu cesty a poskytuje nejmalebnější vyhlídku do celého okolí. Po hadovitě stezince postupuje se

z města na horu tuto; vedle krásné skalní zdi vyčníval špičce věží Salcpurských tak blízko, že se zdá, jako bys bez mála rukou jich dosáhnouti mohl; uchvacující to pohled na krásné město pod nohama tvýma rozložené. A což teprve, když postoupím okolo čarokrásných vil, octneš se na Belwederu ve veliké bráně schválně vystavené, ze které nejrozkosnější panorama se rozvíjí před očima tvýma a to jako bleskem v jediném okamžení. Obrovské alpy tu vystupují v malebném skupení jako kužele k oblakům jedna za druhou, ba vrcholy nejedněch vyplínají se nad mračna sama. Králem nejbližších těch velikánů jest tak zvaný Unteršberg, 6000' nad hladinou mořskou; plných osm hodin potřebí, než vrcholu jeho dostoupíš. Na pravici jeho ční Stauffenberg s hradem Hohenstauffen, kolébkou slavného rodu panovníčského téhož jména. Vlevo k Unteršberku vine se Schellenberg a v dálí pohoří Tannensté. Mezi malebnými horami téměř prostírá se rástlé údolí, bujnou zelení ještě v září pokryté, jako v květnu. Po žních vyrůstá prý tu na stráních tolik trávy, že se celý kraj podobá jediné louce, která se na podzim seče.

Na procházce po romantickém Mönchsberku pustil jsem se do hovoru, arcíže v Salcpurku německého s jakýmž pánem, jehožto akcent věstil mi Čecha, a nezmyslil jsem se; byl to úředník z Vídně, rodilý ob Tábora. Paníčka jeho, Vídeňanka, na otázku mou nerozuměla ani slovíčka český. „Aťšak syn váš, pane, tágal jsem se dále, ten aspoň umí český.“ — „Nikoli, odpověděl mi mladík smutně, nerozumím ani jediného slova českého.“ — „Toho vám nechválím, mladý pane, že jste se nenaučil mateřské řeči svého

otce" — doložil jsem. Mladý pán se usmíval, též otec i matka dali se mi do hlasitého smíchu. „Bodívejte se dobře na mého syna, je-li mi podoben" — vybízel otec Čech. Mladý muž neměl žádných vousů. „Snad to není dokonce nějaký kněz?" tážn se. „Uhodl jste, ale jen z polowice," zněla odpověď, „je to fle-
rif a spolu nejmladší a nejposlednější — Plarista, po kterém žádnou více přijati se nesmí do řádu na vymření u nás již odsouzeného." Po výkladu tom nedivil jsem se více, že mladý pán neumí český, an patrně, že wšední gymnasia plaristická brzo we státu německá gymnasia od vlády přetvořena budou.

Další zajímavé vyhlídky z Mönchzberku slo-
vou: Ludwigsaussicht, Aussicht beim Café
Bürgerwehr, kde vlál prapor červenobílý, na
jiných skvostných vilách německý.

Romu se nechce pěšky na strmou horu pachtiti, najde na rešidenčním náměstí pohodlná nosidla se zelenou střechou jako kočárek. My také potkali jsme takovou malou karawanu dvou nosidel; w jedné seděl obstarlý syn Alblonu, na druhé mladá dáma. Nosiči měli uniformy a rukavičky na rukou a takéž howorný Glcerone, který z Bedekra (cestopisné knihy) po německu výklady panštwu čítal. Jnu, „kdo peníze má, ať si na pána hrá." My nezauvíděli jsme jim toho panštwého pohodlí, dávajíce přednost zdravé procházce.

Na pravém břehu Saely strní nad městem lesem porostlý Kapucinerberk s klášterem, ku kterému 250 kamenných stupňů vede. Sned weble vypíná se ještě vyšší Gelsberk, hora to wětšinou holá, pod kterou leží utěšený letohrádek Algen s

mekkolepým parkem, patřící knížeti Smarckenbergowi; významenává se nad jiné malebnou a zdravou polohou. Za našeho pobytu meškál tu právě náš wšstěwou pan kardinál Pražský, který jak známo dříve býwal arcibiskupem Solnohradským a podnes w blahé paměti tamního lidu žije.

Naproti Kapucinerberku kyne k severu w dálce aš dwou hodin na vysoké hoře poutní chrám *Marta Platin*, r. 1674 wystawený.

Ze Salcburku měli jsme namířeno na čarofrásné jezero *Königssee*, pak přes *Jöl* a *Gmundenské* jezero zpět k *Uinci*. Zatím bylo nám pohříchu, z nenadání rozloučiti se s malebným tím krajem takřka u samé brány jeho. Kdežto po celé naší pouti nejkrásnější počasí nás doprovázelo, zahálilo se na *Mar. B. Marie* k večeru nebetyně hor *Salcburské* šedým pláštěm, ze kterého jako z puténky hojný déšť se rozléwal. J vyplula se také na náš stará pranoštika: „do *Salcpurku* nechodíte bez deštníku.“ Ulo přes celou noc, a když jsme ráno z hostince „u zlaté lodi“ vykoukli, nebylo pro mlhu a déšť ani prťeššího hradu „*Hohensalza*“ wídeť. Přes to těšili nás tamní obyvatelé, že w *S.* rádo prý několiť dní, ba neděl po sobě pršíwá. An pak člověka s deštníkem w ruce sebe krásnější romantika walně neláká, což mneble nám žbýwalo, než s mrzutou twáří sednouti do wagonu, který nás owšem za sucha do *Uince* zpět domezl, kdežto jsme nocowali, bychom druhého dne po parníku do *Widně* se doplawili. Na plawbu tuto po *Dunaji* ode dávna jsem se těšil, an jsem dříve nikdy po wodě necestowal, wyjma swrchu líčený kratičký wýlet z *Prahy* do *Ghuchel*.

VIII.

Plavba z Vence do Vídně.

Přístav Venečský nalézá se zrovna před okny nádherného hotelu „Arcitnížte Karla.“ Největší loď Maria Valeria (v síle 180 ton), kterou se paroplavební společnost podunajská honosí, stála již o 7 hod. ráno po hotově na cestu; zatím pro náramnou mlhu vyjelo se teprve po 9. hodině, do kteréhožto doby bylo dosti času, uhlédnou tu loď zevrub prozkoumati.

Wstoupivše po mostku do středu lodi, octli jsme se u železného komínu, který řetězy přes loď skloubiti se může, kdykoli pod nízkými mosty se projíždí. Pod komínem wolno dolů nahlédnouti na mohutný stroj, který kolama pohybuje, blížší se jako je stříbra a zakryt jest okny, by se tam nic nehodilo. Ke stroji nemá dolů přístupu nikdo mimo strojnika, který ustavičně do jakés knížky nahlédá a pozor dává na znamení, ježto kapitán s paluby dolů mu dává, přes tu chvíli do plechových dlouhých trub jako trumpet naseptávají.

Kapitán sám ať w desíti ať wíchoru ustavičně přechází na přič přední palubu sem a tam, nepohnutě ztraje tu předu, aby loď nikde nenarazila, by je mělcinám a wstříc plouvoucím lodím za wčas vyhula. Velké lodi vyhýbají jedna druhé, awšak malé lodičky musí na znamení zvoncem samy z daleka vyhýbat velkému pánu (zrovna jako mezi lidmi), aby se nedostaly do silného wlnitého proudu, který za parníkem se táhne, moha snadno menší lodičku přemrhnouti.

Místa na lodi dělí se na dvě třídy. První

třída, na které se platilo z Vínce do Widně čl. 7.14, nachází se v zadní části lodi; od komína ku předu je druhá třída. Každá třída má pod palubou svou zvláštní kajutu s kulatými okny, které sotva někdy málo stop nad vodou vyhlíží. Kajuta I. třídy podobá se skvostnému salonu plnému zrcadel, kolem do kola táhne se měkký divan s poduškami, na kterém pohodlně si sdímnouti můžeš. Kajuta II. třídy má jen holé lavice a stěny. Za pěkného počasí málo kdo v kajutě se pozdrží, každý spěchá na čerstvý vzduch, aby na palubě zároveň užil panorama ustáveně se střídajícího. Na palubě I. tř. nachází se nádherná restaurace, jeden velký a jeden menší salon, zrcadly a červeným aksamitem bohatě vyzdobené. Tu dostane se ti všeho, co jen hrdlo ráčí, ovšem po panskú: málo a drahé. N. př.: Náprstek „chartreuse“ pro zahřátí žaludku nestojí víc než pět a třicet — frejcarů — atd.

Kdežto na palubě II. třídy pocestní na lavicích buď sedí, buď z velké části stojí, nalezá se paluba pro I. tř. o patro výše nad zmíněnou restaurací, odkud netoliko celou loď, nýbrž také celé okolí pohodlněji přehlédnouti lze. Tady na zadním konci lodi stojí komídelník, železným kolem bez ustání sem a tam otáčeje a ku předu na kapitána hledě.

Pocestní I. třídy mají volno také na II. třídě se procházeti a bavití, kdežto naopak z II. tř. do I. pod pokutou přestoupiti zakázáno.

V boku lodi po obou stranách komína rozloženy jsou malé dveřmi uzavřené komnatky s těmito nápisy:

Kapitán, strojník, komídelníci, kabína čís. 1. a čís. 3. — Na protější straně kabína čís. 4., 2.,

paš Spels (spížtrna), kuchyň, komurka pro ovoce, paš kontrolor lodí. Za sychrawého rána wšše se rádo hrne ku parnímu kotlu pod kominem, kde přijemné teplo jako u kamen sálá.

Podam tuto stručný nástin parníku Maria Valeria, musím již několik obrázků zběžných nakreslit z plawby samé, která náleží k nejpříjemnějším způsobům cestování. Kdokoli do pohodlného wagonu zasedl, s hrůzou zpomíná svého na obyčejném wozu drncování na slantci železničnou; kdo wšak na parníku se octnul, s nemenší hrůzou připomíná si nepohodlí na železnici zatluštěných, zvláště když delší cestu po dráze mu konati bylo.

Kolébá se to na parníku tak mile, že bys přál sobě na wěky tak plouti. Železnice proletí nejpůwabnější kraje, anižby oddechů ti popřála; sotwa sem tam kouše welebného obrazu uchytíš, celku nespátíš nikdy. Parník zatím poskytuje ti úplného po okolí rozhledu, tak že obraz za obrazem wolně wystupuje, wšsem že také jeden za druhým mizí. Tisíckrát přetownával jsem druhdy život wezdejší plawbě, nyní na parolodi teprw živě jsem cítil, že není vhodnějšího podobenství pod sluncem.

Sotwa jsme z Ulce odrazili, zawzněl lodní zwonek oznamující, že nám wšříc přicházejí lodí; byly to parníky Flora a Brtni, s nimižto jsme wslajkami pozdravy wyměnili. Za neblouho dohonili jsme těžké prámy naplněné sudy a čtwercowými balwamy; prámy tyto mělo 4 wesla z předu a tolikéž w zadu.

Podél břehu zhušta flapá celá řada mlýnků, postawených na způsob baráků wesnických na lodkách.

Tam zase přemáží je touhé, ležto na prámu tísse stojí, uprostřed wceletoku s filosofickým poslidem na předloženém seně si pochutnáwající. Druhdy spatříš tatěž žwirátka, která zapřažená jednu i více lodíček proti proudu táhnou, sama buď po břehu, buď w mělké wodě ku předu krácejíce.

Ty a podobné obrazy střídají se ustawičně, tak že sotwa stačíš do paměti je ukládati. A jaký to pestrý pohled míhá se podél břehu. Jedna malebná dědinka za druhou, město za městem, zámek za zámkem, žřicentna na vrcholu skalka za žřicentinou. Mezi Wallace a Kralnem zajímala nás z daleka wěž hradu Klam, jehožto majitel slavný hrabě Stundrich jak známo w popředí vlastenecké naší sšlechty neohroženě bojuje za práwa koruny sw. Wáclawa. Nad městečkem Kralnem vypíná se nádherný zámek wévody Koburského, a nedaleko za ním mezi hornatými břehy lesem porostlými ještě powěstný Strudl, w kterémžto wíru druhdy netoliko malé lodičky utonuly, nýbrž jednou i celá welká loď s poutníky Wídeňskými do Marie Tely se ubírajícími hrob swíš nalezla, jakož podnes památné kříže na břehu žwěstují. Přítel můj nechtěl mne na smutné to místo upozorniti, pokud bychom je nepřejeli; zatím prozrazeno tajemství jeho, když z nenadání komandováno nám wšsem, bychom na lawice ušedli, aby formidelníku na osudném místě někdo nezaclánel. Nyní owšem býwalé nebezpečné skály z wětší části z řečiště odstraněny jsou welkým nákladem za nynějšího císaře Františka Josefa, což památník na levém břehu r. 1853 postavený oznamuje. Mež přes to wše opatrností nikdy nezbývá a proto spadl nám kámen ze srdce, když Strudl jsme měli za zády, ač mimowolně

na myslí nám tanul jiný hroznější mr, jehožto jicnu
žádný smrteľník neujde.

Jako železnice tak i parolodě mají své stanice,
kdežto cestovatelé buď vstupují, buď vystupují. Vzd
na znamení zvonce mírni a nenáhla svůj běh, až
pak místo ku předu zrovna bokem ku břehu se žene.
Zelikož voda u břehu bývá mělká, tedy nepřilazí
parník až na břeh, nýbrž na loďku ku břehu uváza-
nou, na kterou stálý můstek z břehu vede, jiný pak
ssoupací můstek či lávka se zadržím z loďky na
parník se přisoupne. Aby parník na řečenou loď
přilhlivně nenarazil, spouštívá hošit mezi ně na laně
velké klubko z provazů smotané, an zatím lodníci
parník provazy z něho jím hozenými k loďce přita-
hují. Takovýchto stanic či přístavů nachází se velké
množství.

Naproti stanici Ipsu na pravém břehu spatříš
slavné poutní místo Maria Taferl, pak na
další cestě slavné kláštery Moll a Ötztal a
Klosterneuburg. „Wrr,“ zvolá liberál, „prý s
těmi hnědy, kde prý jenom tuční, lenošní mládenci
z oken vyskukují. Nebude prý lépe pracujícímu lidu,
počub z klášterů nenadělají se samé — tovarů.“
A což nenadělalo se už dosti továren z klášterů?
Ano, a kdo tím získal? Továrník, žid a několi pra-
cující lid, jenžto při všem lopocení sotiva hladu se
ubrání a když záhy vyšílen pracovat nemůže, ne-
bývá mu leč žebračky měšec a hůl.

A kde, ptám se, má ubožák potom žebroti?
Snad u bývalého pána svého, kterého svým mo-
zoly obohatil? Tu by se špatně potájal; tam bývá
brána zavřena a otevře-li se, obháňejí psi každého
s wetčným štatem. Či má žebroti u svých bývalých

jouduhů, dělůků továrních? Až ti ubožáci sami jotiwa života uháší. Ptám se, což newiděl by ubohý žebrač w ofně raděši třeba tučného mlacha, který jej w kláštere krmi a napáší, než wyžáblého dělůka, který teď z továrny vyfukuje a sám bídu tře, ner-ci-li aby almu:nu dáwal?*)

A kdo pěstowal w tak zwaném středověku mimo nábožnost také wsselitou vědu a umění? kdo mýtl lesy a w úrodné kraje je přeměňowal? kdo šířil mezi lidem wsseliká řemesla? kdo zachowal nám nesmr-telná díla klasiků římských a řeckých, že neutronula na měty w potopě barbarstwa? kdo se dal řetězem ku knize obromské přikowati, aby ji dnem i nocí přepi-sowal a poklady moudrosti potomstwu zachowal, po-kud tisku nebylo? Ažle, to wšse podnikal nyní na smrt od mnohých nenáwiděných — mnich, jemuž za wšse ty o lidstwo neocenitelné zásluhy spílá se — lenochů, což owšsem jenom úplná nezualost historie, nebo slepá zlomyšlnost dowoliti si může. — Z nyní je bobře o to postaráno, aby každý člen kláštera hoj-nou prací zásoben byl.

Po polední účastníci šli se ipolečného obědu w restauraci, ku kterému přes 80 hostů najednou za-seblo. Bylo to wěru s podivením, kterať se mohlo tolik jidel w té malé kuchynce ustrojiti. Židla byla čistě a chutně uprawena a stála pro osobu bez ná-poje zl. 1.60. Oběd trwal přes hodinu a ačkoli wesele se hovořilo, přece bylo nám litowati, že šme mezi tím mnoho malebných obrazů propásl.

*) Klášter benediktinský w Rajhradě wynakládá každého dne deset zlatých r. m. na chudé, tedy 300 zl. každého měsíce. Který továrník dáwa tolik chudým?

Čím dále k Wídni, tím více ustupuje romantická krajina planinám dosti jednotvárným. W K o r n e u b u r k u rozžehnal jsem se s drahým soudruhem svým, který z parníku přestoupil na dráhu, aby ještě téže noci v domácím svém lůžku odpočinku popřál tělu blouhým cestováním utrmácenému. Já zatím zaduman putoval dále do císlajstanského Babylonu, který při wšši své nádheře srdce slowanské rozehrátl nedowede; proč? netřeba zde dohládati. Než wššal jsme do Wídně dorazili, bylo nám v Rusdorfu z welkého parníku na dvě malé parolobě se přestěhowati, čím jsme se tať zabawili, že již pod pláštěm čiré noci octli jsme se konečně na nábřeží Wídeňském.

IX.

W i d e ň.

Jať blaze mi bylo, když jsem v tomto moři cizých lidí a domů dostal se šťastně do přístavní klidného, do domu p. P. B., dávného přítele svého, kterého celá vlast českoslowanská s chloubou jmenuje „svým.“ Přestávám na začátečných písmenech jména jeho, wěda na jisto, že nebude uwědomělého nashince, který by se celku nedowtipil.

Wídeň již od Římanů co stálý tábor wojský na Dunaji pode jménem W i n d o b o n a založená bywši, pomzyněla se od té doby co do počtu obywatelstwa na čtvrté město Evropské (po Londýně, Paříži a Carigradu), kdežto se sedmero drah železných sbíhá. Dle sčítání 31. pros. 1869 ukončeného bylo tam 622.087, že 14 předměstími před líní 825.165 obywatelů a mezi nimi asi celá čtvrtina S l o w a n ů, wětšinou zase Čechů. Adoby tomu wě-

řil, že ohromnému tomuto počtu Čechoslowanů nedopřáno podnes ani jediného chrámu výhradně českého! A přec tomu tak. Jedini často osočovaní Uguriané snižovali se nad naším lidem, poskytlíce mu, avšak jen z dobré vůle (ana němčina také tady jest pánem) aspoň poněkud duchovní potraty ve svém krásném starožltném chrámě Maria Stiegen. Zdaž tu nesluší povzdechnouti slovy ewangella: „Což jest to pro tak mnohé!“ Všeliké mnohaleté domolávání se českých služeb Božích v jtných aš 53 chrámech Wídeňských bylo pohřichu podnes hlasem wolajícího na poustl. Nechal Čech raději na dusí zmrzací a spustne, jen když se bude pítwořiti Němcem — toť heslem nejedněch lidí, kteří na národuost českou newražice, saul němčinu nad míru a nábožnost stawí — a to nejenom we Wídni, nýbrž leckde jinde.

Maria Stiegen, jediný to pouhým Čechům přístupný chrám, jest mimo dóm sw. Štěpána nejstarším stavením celé Wídně, která wesměs dle časové módy se přeměnila, kdežto Praha swá ctkhodný, starožltný ráz podnes s řídkou pletou zachowává. Chrám M. Stiegen w Salvatorjské ulici položený, stával prý půwodně w 9. století na pahorku nad Dunajem, který toho času tímto směrem se walll; nynější stowba slohu starogotického pochází wšak z 15. století a jest po dómu Swatoštěpánském bez odporu nejkrásnější swatyní Wídeňskou; wnitřek wyznačenává se zvláště úhledným oltářem a starými malbami na skle.

Z 20 kostelů wnitřního města (celá Wídeň čítá jich přes 50) wnitřká owšem nade wšechny starožltnosti i weskoleposti dóm sw. Štěpána, již r. 1144

Středním Sasomirgottem Babenberským v románském slohu původně založený. Nynější gotická stavba teprve mezi r. 1359 a 1579 provedena, ač podnes na dobro ukončena není. Má podobu kříže se 3 lodmi; délka obnáší 333', šířka 222', výška zdi až po klenutí 79' — a poskytuje místa 12.400 osobám. K velebnému posolstvu celé svatyně výborně se hodí iřkostná malovaná okna, z nichžto některá, jak již svrchu jsme dotkli, věnoval bývalý purkmistr Zelinka z věčnosti za své z těžké nemoci pozdravení; jedno pak za touž příčinou zbudovala tehdejší městská rada na památku témuž náčelníku svému, jakož podpis okna města, na kterém Zelinka v životní velikosti klesl vypodobněn jest. Zdažby ujnější liberálové Videnští coš podobného učinili, nevím.

Hlavní brána obrovská (Klesenthor) jest velmi zajímavý zbytek původní románské stavby z 12. století, symbolickými figurami bohatě ozdobený. Klenutí dolní části chrámu spočívá na 12, klenutí vysokého kůru na 6 mohutných pilířích. Chrám čítá 38 mramorových oltářův, avšak ani jeden nesouhlasí s celkem. Místrovským dílem A. Pilgrama jest kázatelna 27½' vysoká. Z četných pomníků náleží první místo sarkofagu cíš. Bedřicha III. z červeného mramoru r. 1513 nákladem 40.000 dukátů zbudovaný. Pod chrámem protínají se v zemi katakomby či sklepy ve třech patrech nad sebou běžící a lidskými kostmi naplněny jsou. Ve staré knížecí hrobce odpočívá 17 knížat a kněžen rakouských, kdežto je podnes vnitřností zemřelých panovníků a princů císařských v měděných nádobách ukládají.

Na zevnějšší straně chrámu spatřuje se mimo mnohé pomníky kamenná kapla, z které Jan Kapt-
stran r. 1451 válku proti Turkům blásl.

Na jižní věži, 436' vysoké, o které také český
stavitel Petr z Brachatic pracoval a jak se po-
dobá ji též ukončil, visí zvon 402 centy těžký, který
r. 1711 ulit byl z dobytých děl tureckých. Na věži
té viděl jsem zvláštní důmyslný stroj s ciferní-
kem jako u hodin, který při požáru hlídačovi udává
na vlas ulici i dům, což se okamžitě z věže hasič-
ským sborům dole telegrafuje. Pohled z věže je
omamující a večný lomoz vozů ulicemi bez ustání
se prohánějících podobá se hlučení obrovského wodo-
padu. Druhá věž na konci křižové lodi podueš
není dostavena, zrovna jako u př. Svatowítská w
Praze, Notrdamská w Paříži a vůbec mnohé jiné
věže na nejznamenitějších chrámech, jelikož obvyčejně
takové stamby na posled se nechávají a pak uvážnou.

Tato ztuffenost prý hlavně přiměla Ferstla,
stavitele nového wotiwního chrámu Spasite-
lo wa před Skotskou branou, aby věže této přetrásné
prolamované takřka wzduchové budowy hned zároveň
z chrámem se stawěly a dohotowily. Podnět k této
ozdobné, umělecké stambě, dobrowolnými přispěvky
podniknuté, dal arcikníže Ferdinand Maximilian,
potomni nešťastný císař Mexický, na památku zachrá-
nění cíš. Františka Josefa před atentátem 18. února
1853. Welebny to chrám, awšak více pro okrasu
města, než pro potřebu wystaven, an jak jsme storchu
již podobili, za příčinou jlných blížších kostelů bude
bez — farníků. Koliknácte kostelů mohlo se zbud-
wati w oblehlých osadách wentských, ježto by tuším
wětšího užltku duchovního čerpaly z nábožné té pa-

mátky, než podunajský ten Babylon, který po ussi w nejhrubším materialismu wěží.

Z četných kostelů Vídeňských připomínáme ještě chrám sw. Augustina, ve kterém se nachází nejdrahocennější pomník umělecký, mausoleum (náhrobník) arcikněžny Marie Kristiny od Cappy.

W Loretánském kaple téhož chrámu chová se ve stříbrných nádobách srdce zemřelých císařů a princů. W klášteře Augustinském s chrámem spojeném žil poměstný druhdy kazatel Abraham a Sancta Clara. Nyní je tam vyšší výchovaci ústav bohoslovecký, Fructaneum zvaný.

Nejnádhernější jwatyní předměstskou jest chrám sw. Karla Bor. z doby cíj. Karla VI., r. 1716—1736 vystavený. Po obou stranách portálu, na 6 korintských sloupech spočívajícího, stojí dva ohromné sloupy 141' vysokí, polomypuštěnými řezbami k životu sw. Karla se táhnoucími okrášlené. Na sloupech těch visí zvony. Chrám vyniká obrovskou kuplou, překrásnými fresky, oltářními obrazy a pomníkem básníka Collina.

Ze světských staveb přináležejí arci první místo císařskému hradu, ukolí však pro krásu stavitelskou, nýbrž pro rozsáhlost jeho. Hromada to budov w nejroztličnějším slohu vystavených, přestavených i přístavených. Původ hradu náleží době wévody Leopolda Babenberského († 1234). Z četných přebohatých pokladů vědeckých připomínáme pouze cíj. dworní knihovnu umístěnou w překrásném sále 240' dlouhém a 34' širokém, ježto obsahuje přes 300.000 knih, přes 12.000 prvoťisků, 20.000 swazků rukopisů . . . více než 100.000 podobizen nejslav-

nemá vsjak univerzita své vlastní budovy, tak že
fině k přednáškám a ústavu s vysokými školami
těmi spojené roztroušeny jsou po celé Widni. Sté-
bowna její obnáší 150.000 swazků.

Ve škole univerzity má Vídeň polytechniku, Te-
refianskou ríšskou akademii pro šlechtické jinochy
založenou, 4 státní vyšší gymnasia, 2 komunální
reálná gymnasia, 2 státní a 2 obecní vyšší re-
alky atd.

Majitelem jednoho z nejpřednějších soukromých ústavů vyučovacích ve Vídni jest slavný po vlastech českoslovanských Petr Vilka, rodem Moravan z Boskovic. Belkolepý ústav jeho, který od r. 1850 samostatně vede, nachází se v Josefově, v jezdecké ulici uprostřed zahrady ve Vídni velmi řídkých. Vyučuje se v něm všemi třídami normálním, reálním a gymnasiálním, mimo to přípravným vědám pro akademii obchodní, vojenskou a námořní. Každý žák musí mimo předměty své třídy zároveň řeči a literatury svého mateřského jazyka se učit a také některému řemeslu. Ústav onen má též svou vlastní knihovnu, přírodovědecký a fyzikální kabinet, chemické laboratorium, modely, fresky, své vlastní lázně, velký sál pro tělocvič a shromáždění atd. Učitelů a vychovatelů rozličných čítá ústav Vilkův stále na 50—60. Nejpřednější rodiny šlechtické i měšťanské z celého Rakouska, ba i cizozemci svěrují mu své syny. Vedle Němců jsou tu Francouzi, Maďarové, Maďaři, Rusové, Srbové, Černohorci, Bulhaři, Romané, Řekové, Španělové, ba i Egypťané atd.

Že Bilka náš jest netoliko na slovo vzatým pedagogem, nýbrž jedním z nejobetavějších podporo-

watelů wšelikých spolků vlasteneckých a dobročinných, zvláštěním pak příznivcem krajanů Morawanů we Wídni studujících, wí celý swět. Ana wšak šfromnost jeho známá nedowoluje nám více říci, přestáváme na srdečném přání nešťetných citelů jeho, přewolávající mu z pobřeží Switawina, kde Wilka (w Boškowicích) swětlo spatřil „na mnogaja ljeta!“

Na veřejné pomníky jest Wídeň poměrně dosti chuda. Z nejznamenitějších jmenujeme: Sídcečkou broncowou sochu cíš. Josefa II. na Josefském náměstí; sochu cíš. Františka II. na Františkově náměstí; sochy arciknížete Karla a prince Eugena Sawojského od Fernforna na zewnějším hradním náměstí; sochu cíš. Františka I. w dworské zahradě; sochu maršálka Karla Šwarcenberka na náměstí jeho jméno nesoucím.

Na Přikopech zřevdá se mramorový sloup nejsw. Trojice 66' zwýšší, na památku ochránění Wídně od moru r. 1679 zůřiwšího postawený. Jiný mramorový pomník stojí na Hohenmarktu; chrámec to na 4 korintských sloupech spočiwající se skupením, jež představuje Zasnoubení P. Marie.

W tak zwaném Stadtparku na obou březích Wídeňky rozloženém zasluhuje powšimnutí krásný pomník Schubertůw, z kararského bílého mramoru w zeleném loubí mile přetwarpující. Mne wšak více zajímal jiný kowový pomník w zahradě před polytechnikou, od Fernforna zhotowený na počest našeho slawutého Josefa Nefla, rodlého Čecha z Chrudimi, vynálezce šroubu při parních lodích. Muž tento, který důmyslem svým celé plawbě nowý směr dal, ba netušené wlády nad spoustami mořských plawcům dobyl, musel bohužel, jako geniové wšbec a Čechové

zvlášť, trpí tou proběhuouti školu, dosvěd uznání
teprw — po šurtl. Co námořní intendant měl
ročně osm (!) set zlatých služby, k čemu teprw na
školku žiwota obdržel přídavkem 200 zl.! Šortká
nemoc učtíla konec jeho účinnému, ale strast=
plnému žiwotu r. 1857 w Vublaní. Pomník jeho,
městem Wídní wydělaný, byl 18. ledna 1863 slaw=
nostně odhalen. Má lat. nápis: *Josefo Ressler
patria austriaco atd. (Josefu Reßlerowi, ro=
dáku Matuffanowi . . .). Přiwodně stálo dále: na=
tione bohemo (dle národuosti Čechowí),
awššat žáwíšťiwá malichernost Wídeňákůw uesnesla
přídawku toho — i musel se před samou slawností
nájilně z tabulky odstrauti. — — Než přes to wšse
nepřestane se nikdy národ náš honositi welikým swým
Reßlem.*

Nejkrásnější ulice, která na místě starých zbo=
řených hradeb a kolíště okolo wnitřního města od r.
1858 se objevila, jest tak zwaná *Mugstraße*. Já
bych nazwal ulici tu *palácowou*, an skutečně wyjma
některé zahrady téměř wenfocem nádhernými paláci
se houosí. Stž zewnějšek jejích celými skupeními mra=
morových soch i zlatem wyzdobený připomíná na
pyšné stawby starého Říma. Jaká uádhera bude
teprw uwitř! Lážeš-li se, tomu by škwělé tyto
zámky náležely, či knížatům neb jiným bohatým šlech=
ticům, mylíš se; patřit ony s nepatrnou wyjimkou
— židům. Sdežto chatrnější domy se boří a na místě
jich paláce ze země wyrůstají, ubývá obydli ubohé
chudíně, která sotwa w podzemních sklepích místečka
najde, by hlavu swou na chumáčku šhnilé slámy sklo=
nila. Paláce židowských welmožů stojí w letě wět=
šinou prázne, an zatím majitelé jejích we škwostných

mlách nebo v lázních po spekulacích bursových ji pohodlně hromadí. Půjde-li to touto cestou dále, tu i bez daru prorockého lze bude si vypočítati, jaká katastrofa dnes neb zítra se chystá.

Na téže ulici — tak zvaném Opernringu — vypíná se nové divorní operní divadlo, které jsme též večer navštívili. Nejnádhernější to divadlo ze 6 veřejných a 3 soukromých divadel Vídeňských. Vystavělo se v letech 1861—68 dle plánu architekta van der Nülla a Siccardsburka nákladem sedmi milionů zlatých! Vejde se doň 3000 osob. Ačkoliv vstupné jest náramně vysoké, přece se tam nedostaneš, leč bys o den dříve vstupenku si objednal, nebo od překupníků za dvojnásobnou a trojnásobnou cenu ji zakoupil.

Snad jak nulle ze sloupůradí do síně vstupíš, octneš se jako v báječném světě. Po sloupcích mramorových koberci drahými potažených schodech mezi alegorickými sochami kráčíš vzhůru a octneš se v ohromné dvoraně jakoby sluncem ozářené, ve které neužiješ leč mramorové sochy dramatických básníků, malby, zlato a červený aksamit, čímžto všeměš sedadla potažena jsou. Vavřík jsem v přízemí newiděl, nýbrž pro každou osobu pohodlný fotel zvlášť. A což teprve mám říci o umělcích, kteří za jediný večer berou víc, nežby četná rodina spotřebovala za celý rok! Dával se „Tromadore“, rozumí se, že výtečně.

A přec nelze nashinci ubrániti se jakémuž bolu uprostřed tohoto báječného ráje, zpomeneti-li, že toto divadlo německé vybudováno bylo na útraty státní, tedy i za naše peníze, kdežto divadlo naše národní v Praze z frejcarových sbírek našeho lidu budované

radou mnoha let podnes pod střechu je nedostalo. A pak máme blahosloviti . . Widen!

Projezdli jsme téměř celou Widen křiž na křiž, zajeli jsme též s hostitelem mým k paláci i wětrowé wystawy, kde až 8000 dělníků a tolikéž snad diváků se hemžilo. Stavební materiál dovážel se po zvláštní železnici až na místo. Do rozsáhlého stavení nebylo tehda ještě přístupu a proto nelze nám o něm více povědět, leč bych w obrowské jeho bání hodnu kostel i s wěží se směstnal.

Okolo paláce wystawního zakládal se právě na místě výřázcových stromů nový, krásný park, do kterého se ihned celé dospělé stromy pravidelně zasazovaly. Celé řady rozličných boubek tak zwaného *Burstelprateru*, w kterém druhdy charakteristický život veselých Widenůků se obráží, wšaly za své ustupující budově wystawní, buď místo primitivního, starého neladu moderní roucha oblékající.

Než dosti, ba snad i příliš mnoho o zpuště té nassí maceše a proto bouem na nádraží sewerní dráhy, kdežto hned w řině na schodech jakoby na wzneseném oltáři stojí mramorová socha w životní velikosti, nikoli císaře pána, nýbrž — žida Rothschilda. Wýznamná to jistě socha, aby cizinec hned na nádraží se dowtipil, jaký asi pronátor w Wídni vládně. A proto spěšně do wagonu s duševného pro nassince wzdychu Widenšského.

X.

3 Wideně na Switawu.

Šastnou náhodou dostalo se mi tu welewítaného společníka wd. p. Buchtela, wíkáře Rysberského w Čechách, slowútneho hudebníka, jenžto wžác-

nou svoji sbírkou starých i novějších nástrojů hudebních zastoupen bude na světové výstavě Vídeňské. Whmëntroffe několik slov, porozuměli jsme si hned, že jsme svoji, zvláště když p. wifár objevil se býti jedním z nejwroucnějších ctitelůw Sussilowých. Nebudíž nám to za neseetrnost kladeno, pakli zde ze soukromého hovorů přátelského něco wyhradíme na potěchu přčetných žákůw i ctitelůw nezapomenutelného našeho místra.

Před několika léty zavítal p. wifár do Brna, neopomenul nawštíwiti prwotného hrobu Sussilowa, na němžto práwě wzácná růže bílá s příděchem do čerwenawa prokvetála. Prawdou-li swatou, co slawný náš Brandl w klasickém nekrologu napsal (Politik 1868, č. 55): „že Sussil byl we wěnci básníkůw českých bělostnou lilíi beze skvrny“ — nemohla tolikéž něžná růža wyznamnější ozdoby rowu jeho wybrati než bílou růži. P. wifár wěnowan slzu úcty drahému nebožtíku, nechtěl odejiti bez nějaké památky. Ustípnul tedy wětwičku z řezů růžowého a schowal ji pečlivě do tobošky.

Wposled zatím o kousek dále, spozorowal teprwé wystrahu na tabulce, která každému, kdož kwětiny na hřbitowě trhal, wyhrožowala pětkou pokuty. Ohlídal se kolem, ale na štěstí nebylo tu nijakého zrádce. Přijda domů wsadil wětwičku, a hle, ujala se a wypestowal z ní již několik wzácných řezůw, ježto něžně „Sussilowkami“ (rosa thea amabilis Sušil) pokřtil.

Také já mám slovo, že wd. p. wifár mi sám Sussilowku doveze, o kterou, podaří-li se mi ji rozmnožiti, milerád také s jinými ctiteli Sussilowými se sdělím.

Dstatně prý je p. wikář hotov, řečenou posutu, kdyby se žádala, podnes milerád položiti, jen když z prvotného hrobu oslawencowa podařilo se mu zachovati růži Sussilowku.

Zpráva tato o Sussilowce, kterou jsem za nedlouho po vykonané cestě Brněnskému Hlasu podal, vyvolala v témž časopise překrásný a důležitý návrh, aby vlastenecké kněžstvo zarazilo literární spolek „růže Sussilowka“ zvaný, kterážto by o spisování a rozšiřování spisův takových péče vedl, ježto by prowanuty byly základním heslem Sussilowým:

„Dvě kráské spanilých duše mé ovládnulo stánek;
Zemská jedna, druhá s vyššíny posla nebes.
Cirkw a vlast — ty w mojih miluji sestersky se nádrech,
Každá půl, každá má moje srdce celé.“

Souhlasíme jistě všichni, žeby takowouto duchovní růži památka slavného kněze-wlastence nej důstojněji se zjasnětila. Řež nám brzo zkwete taková žltoucí růže Sussilowka na ozdabu květnice Cyrillo-Methodějské!

Na stanici Prussowanské přisedla do našeho wozu wenkowská jakás služka s dítětem krásně přestrojeným. Chudaš domníwala se bezpochyby, že wůz jako wůz, což se brzy wysvětlilo, když mezi jízdou hrubý konduktér po německu jal se s ní hrdlowati, že měla listek pouze do III. třídy. Ubohá nerozuměla mu ani slova, an w kulturní řeči wšedla stawidla své nemyšáchané huby na „hloupou — jak pravil — Česku“ spustil. Mewím, kteračby se jí bylo wedlo, kdybychom byli surowému tomu chlapisku nepřipomenuli, že on zasluhuje více důtky než ona, an jí sám měl ukázati místo, a neumí-li s lidem

šlowanským se smluviti, že se ani nehodí ke službě na dráze, která šlowanským krajem probíhá a tedy je šlowanských peněz tuje. Po kapitole této ovšem zarazil, avšak provozuje bezpochyby svou nešetřivost k šlowanským cestovatelům dále, jako jini bezčetní kolegové jeho použí Němci. Ptáme se, co by v podobném případě řekl Němec konduktoru pouhému Čechovi?

Avšak slyším již klasickou odpověď správné rady: „Jnu sebláče, to je jtná!“

Kdy konečně přizná se nám právo stejné, jako jiným národům? Nikoli dříve, pokud nezavládne křesťanská zásada: „Cokoli chcete, aby vám lidé činili, vy činite jini.“ Jenom pohanstvo otročí jiné národy, křesťanstvo objímá pak celý svět.

Nechť se dále šíří o Brnu, či jak je ústaváci rádi zovou — předměstí Vídeňském, — které co do zájstí proti nám ve všem po Widni se opíjí ba jí předčí, spěchám již ku konci svého cestopisu, by se dalším ho rozpráváním trpělivost čtenářova a konečně také moje nepřetrhla. Vzdávám upřímné díky drahému příteli a spolucestovateli svému, wd. p. děkanovi Janouškoví, bez něhož bych se byl sotva takového výletu odvážil. Děkuji zároveň vroucně všem příznivcům, jichžto láska i pohostinnost trmácení daleké ml. svrchovanou měrou osladily. Dověz jsem si s sebou nejednu spanilou nezabudku, která bohda v srdci mém neodkmete až — v hrobě. Ač jsem nespátl moře, ani lužné Stalte, jak jsem si původně přál, utrhl jsem přec na cestě několik kvítek, ježto v skromné této kytici drahým krajanům svým podávám; budu šťasten, pakli ji přijmou s touž ochotou, s jakou uvita byla. Dá-li Bůh zdraví, neod-

čítám se jice dalššihó cestowání, awššak přiznáwám je také bez obalu, že nawrátim se do klidného údolí Swottawína, přece jsem si pomyslil: „Wššude dobře, ale doma nejlíp!“

Wěnomal-li jsem zlaté naši Praze we spíšku tomto více pozorností než Solnohradú, kam jsem popředně mířil, ba více než hrdé Wídni, wím najišto, že mi toho někdo nezazlí, leč ten, kdo by wlastní matku třeba ožebračenou za jiné jakékoli wyšintěné osoby do pozadí stawěl. Uchwácen bym sám jesti welebností, domníwati se mohu, že též laškawí čtenárowé moji jaký taký obrázek matičky naší sshowíwawě přijmou, přihlížejte arci více k předmětu než ku zběžnému ištěci. Skěžby se mi bylo podařilo, abych poněkud aspoň byl napowěděl milým rodákům jwým, proč a zač ku Praze, tomuto srdci národu českoslowanského lnouti musíme, ač nechcemeli w moři cizinstwa utonouti. Bůstaňme čím nás Bůh stwořil, wěrnými syny své krásné wlasti pozemské, awššak nezapomínejme prawé, wěčné domowiny tam nad hwězdami, kam jediné bezpečně webe Kristus a jeho Církew, kterýmžto nás již před tisíci léty zaswětlii welci-naši sw. apoštolé slowanští Cyrill a Method. A proto

wzhůru, národe můj, wzhůru
 k swatým zalef wýššinám,
 nad pozemskou wstoupni kůru
 k jasným nebes končinám;
 tam kde Boží twář se skvěje
 w lásky wěčné plápolu,
 Cyrilla a Methoděje
 w sláwě pozdraw pospolu.

Poklon se jim rode celý,
 šírá říše Slovanů,
 neboť oni otevřeli
 tobě rajskou dvoranu;
 světlo jejich podnes světi
 a vlast milou zahřívá,
 mŕně nebeského světi
 národ podnes prosvívá.

Mějtež z toho díky věčné,
 apoštolé rozmlí,
 že jste k lásce nekonečné
 bratry v Kristu spojili;
 opatrujtež také dále
 tisícletý onen sad,
 aby opět k Boží chvále
 zářil slavný Belehrad.

Dživtež to srdce svaté
 slovanského národu,
 nechať z něho proudy zlaté
 zuoma tekou v obrodu;
 Kristem nechať žije, mladne
 vezdy nasse otčina,
 ať nám nikdy neumadne
 víra, nebes světlna.

(Moje „Belehradky“ str. 45.)

Obsah.

	Strana
XLIX. Další poplňování města Paříže. Přiblížení Père Lachaise, Mont Martre a Mont Parnasse. Glazované Versailles. Zahrady. Letohrádky: grand Triano a petit Triano. Bojácí. Zámek. Rozmáhlosti z Paříže	1
L. Champs elysées (pole elysejské). Bois de Boulogne (les buloňské). Zofougará Miufoutalka. Rozmáhlosti ze všeobecné výstavy (l'exposition universelle)	26
Výlet do Solnohradu:	
I. Řebíč	52
II. Praha	56
III. Do Chuchel a na Karlštejn	84
IV. Do Plzně	89
V. Do Českých Budějovic	91
VI. Do Vlnce	92
VII. Do Solnohradu	97
VIII. Plavba z Vlnce do Vídně	105
IX. Vídeň	111
X. Z Vídně na Svltavu	121

**Příjem a výdaj dědictví sv. Cyrilla a Metoděje
v Brně od 1. ledna až do 31. prosince 1872.**

Rubrika	P r í j e m	Na n p í s e d y			Na h o t o w o s t i		
		žl.	fr.	10	žl.	fr.	10
	Zbytek od r. 1871 . . .	59550			113	52	5
	Rovný příjem.						
I.	Úroků				2591	6	
II.	Přistoupením nových úků a doplacením				891	50	
III.	Ztěženého za knihy . . .				502	59	
	Souhrn příjmů . . .	59550			4098	67	5
	Výdaj.						
	Na nová díla:						
I.	A. Honorárů				25		
	B. Za tisk a papír . . .				3122		
	C. Za mzdu				1186	40	
	D. Na daně				19	42	
	E. Převozného do Prahy a Olomouce				31	2	
	F. Poštovního				41	18	
	G. Rozličné výlohy . . .				217		
	Souhrn výdaje . . .				4642	2	
	Bilance.						
	Když od příjmů	59550			4098	67	5
	odečítají se výdání . . .				4642	2	
	zůstane ukočením roku 1872 na listinách . . .	59550					
	a na hotovosti schodek o 543 žl. 34 ⁵ / ₁₀ fr.						
	Výkaz jmění.						
	A. Ze veřejných fondů . .	59550					
	B. Na hotovosti schodek o 543 žl. 34 ⁵ / ₁₀ fr. r. č.						

V Brně, dne 31. prosince 1872.

Robert Šuberla, Matěj Procházka, Fr. Maršowski,
t. č. skoumatel účtů. t. č. starosta. t. č. pokladník.

Wýprodej knih z našeho Dědictví za velmi sníženou cenu.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda má, jak z uže položeného seznamu sežviti lze, hojnost knih na skladě, které za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. Z vybíží všechny uslechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu nebo onu knihu aneb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe aneb pro místní knihovnu pokladníkem našeho Dědictví, op. Fabianem Roháčkem, prefektem v biskupském pacholectském semináři ve Bavorské ulici v Brně, sobě opatřiti a tím i peněžné bídě našeho Dědictví seč možná zpomáhati; nebo jak z uvedeného přehledu příjmů a výdajů v r. 1872 viděti, má Dědictví z roku minulého schodek na hotovosti o 543 zl. 34⁵/₁₀ fr.; mimno to jest přístupování nových údů k němu prastromné, tak že při vydání nějaké knihy vkladů nově přistoupilých členů, jak se to dříve činívalo, užiti nelze, nýbrž Dědictví jest přinuceno, při vydání nějaké knihy pouhými ročními úroky svých státních papírů se obmeziti. Toť hlavní příčinou, že letos jen tak malou knížku svým údům podati mohlo. Sdožfoli tedy knihy, jež Dědictví na skladě má, odebírá, podporuje ústav ten v jeho finanční tísní a umožňuje, aby v budoucnu většší dar roční členům dávatí mohlo. Kromě toho sám sobě tím výborně

poslouží, an obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a na mnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho řadu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy ve svém obsahu potřísněny jsou. Obbírejte tedy knihy ty, obraťte se na storchu dotčeného p. pořadníka ústně neb písemně; posloužte tím sami sobě i našemu Dědictví.

**Seznam knih, které Dědictví sv. Cyrilla a Me-
thoda na skladě má a za snížené ceny prodává.**

N a z v e k		Vočet exemplá- ků na stladi	Pů- vodní cena zl. kr.	Eni- žená cena zl. kr.
Josefus Flavins o válce židovské . . .		509	1 40	50
Život sv. Alžběty . . .		1287	70	50
Život sv. Cyrilla a Methoděje . . .		80	1 5	1
Fabiola . . .		85	1 52	1
Život sv. Jana Kapištrána . . .		900	1 60	80
Žita sv. mučedníků . . .		990	70	30
Dějepis církve katolické . . .		1518	2	1
Sv. František Borgia . . .		885	1 20	60
Blah. Jan Sarkander . . .		3415	2	1
Život sv. Angelů . . .		872	60	30
Život sv. Aurella Augustina . . .		710	2	80
Hospodářská kniha . . .		1015	1	60
Česťa do sv. země I. díl . . .		1026	1 50	60
II. díl . . .		1325	1 50	60
Česťa do Francouz a Španěl I. díl . . .		1043	1	60
II. díl . . .		1200	75	40
Moravan, kalendář od roku 1852 . . .		20	36	15
" " " " 1857 . . .		30	36	15
" " " " 1858 . . .		50	36	15
" " " " 1860 . . .		50	36	15
" " " " 1861 . . .		50	36	15
" " " " 1862 . . .		50	36	15
" " " " 1863 . . .		50	36	15
" " " " 1864 . . .		50	36	15
" " " " 1865 . . .		50	36	15
" " " " 1866 . . .		50	36	15
" " " " 1867 . . .		350	36	15
" " " " 1868 . . .		100	36	15
" " " " 1869 . . .		200	36	15
" " " " 1870 . . .		100	36	15
" " " " 1871 . . .		200	36	15
" " " " 1872 . . .		300	36	15
Obraz sv. Ludmily . . .		1100	60	30
" sv. Božtěcha . . .		1000	60	30
" sv. Cyrilla a Methoděje . . .		290	50	30
Menší obrázky sv. Cyrilla a Methoděje . . .		6000		2
Mapa Palestiny . . .		500		20
Cernegorh . . .		400		5
Bobolžna Sufflowa . . .		36		20

S e z n a m

**zemřelých údů Dědictví sv.
Cyrilla a Methoděje,**

pokud do 15. července 1873 oznámeni byli.*)

*) Uctivě se žádají všickni příznivci našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúdů správě Dědictví rychle oznámili, jelikož se to od mnohých spoluúdů teprve po letech stávalo.

3 arcibiskupství Olomouckého.

- 9593 Unvázlova Jenovefa z Grubého Tynce.
 4458 Běhounek Josef z Hostětína.
 4220 Krejčířova Maria z Nowosad.
 9081 B. p. Moric Josef, farář v Kunovicích.
 8803 Bednářova Jenovefa, wdowa v Dubu.
 10617 Pavlík Josef v M. Olbřechtích.
 9846 Jalůvka Mariana v Svlnbnowě.
 13029 Moriš Jiří z Beltych Kuncíc.
 13273 Bartoněk Veronika v Buchlovicích.
 4165 D. p. Hanák Tomáš, farář na odpočinku v Mořicích.
 4184 Bakalařova Maria v Mořicích.
 11850 Ambrožova Antonie z Moravíčan.
 780 Hub Jiří v Janovicích.
 4687 Ryba Apollonia ze Zádovic.
 5390 Neumann Rosalka v Bzeuci.
 4173 Roudný Jakub v Holici.
 9857 Zapletalova Teresia z Choty.
 8139 Hubálek Karel ze Starého města moravského.
 2708 Magerlova Barbara v Opavě.
 4442 Weiß Paulina z Kelešovic.
 4858 Benka Barbara v Opavě.
 10474 Jessor Anna v Opavě.
 11835 Manderla Veronika z Habranek.
 12818 Kolárek Maria z Křenovic.
 1940 Dopita Anna z Bystřovic.
 13275 Frant. Gottwald v Horce.
 6273 Palacký Rosina ze Špiček.
 7536 Strnadel Viktoria ze Špiček.
 13135 Wáňa Johana z Hranic.
 6352 Vousecký Vincenc z Hranic.

3 biskupství Brněnského.

- 276 D. p. Melnický Emanuel, děkan w Jedouvicích.
 11754 Rychlík Josef, učitel w Kostání.
 9803 Jančík Florian, výměnkář w Kostání.
 7075 Dohnalowa Viktorie w Pawlínově.
 3307 Nejsvadba Maria w Dolních Bojanovicích.
 13488 Kučera Maria w Dolních Bojanovicích.
 10741 Jarošowa Kateřina, výměnkářka w Březně.
 3878 Rod Jana a Františka Blasakových w Hra-
 čanech vymřel.
 556 Dvořák Jan, majetník domu we Velké Mezeříči.
 4305 Rod Jakuba a Anny Henešových vymřel.
 4906 Kuchynka Josef w Maršově.
 6225 Otoupal Karel w Stropěšně.
 1439 Hazlíčka František z Dřechovského.
 9698 Hrnčík Josef w Dušti nad Ollicí.
 1348 Procházkowa Františka w Třebíči.
 12603 Kopeček Klara w Rosicích.
 4370 Zrowsta Maria z Gerwené Pšoty.
 91 Slawicek Bawřín, výměnkář w Kuřimě.
 11543 Ambrož Josef, $\frac{1}{4}$ ník w Něm. Rynčích.
 2360 Pouchlý Anton w Drnovicích.
 6004 Hudec Josef, domkář z Uhřic.
 541 Baškowa Josefa w Dražovicích.
 2328 Strublík Josef, $\frac{3}{4}$ ník z Dražovic.
 7921 Kousal Antonín, $\frac{1}{4}$ ník z Hossťenic.
 8146 Částkova Maria w Hrotově.
 8810 Jedlička Václava rod we Blšnově.
 8135 Husářík Matouš w Tupešicích.
 1718 Pšotka Matěj, $\frac{1}{4}$ ník w Zlechově.
 10605 Heneš Pawel, $\frac{1}{4}$ ník z Jaroměřic.
 1275 Mojžíš Jakub, $\frac{1}{4}$ ník we Wytomicích.
 4471 Vojska Tomáš ze Svabowa.
 1423 Zimmermanowa Terezie w Bohořellicích.
 3728 Byčlický Antonín w Plavči.
 4050 Račanský Jan w Mor. Brusíci.
 2760 Mlcoušek František we Chvalčovicích.
 186 Frůh František, děkan w Bělohovčicích.
 5198 Chrásták Herman w Bratci.

1920 Otava Jan z Neswačlky.
5428 Šidlo Josef ze Sazomína.

Z arcibiskupství Pražského.

11492 D. p. Augustin Meder, farář na odpočinku
v Berouně.
2235 Mikner Jan v Bane.
7914 Sládek Josef ze Stráše.
6477 M. p. Waffátko František, kapl. v Blonicích.
3593 Duraš Antonín, voják z Humen.
3597 Ulbrich František, voják z Humen.
4700 Bláha Karel, syn obchodníka z Humen.
5684 Trojan František v Berouně.
3481 Masák Václav, mlynář z Thorowic.

Z biskupství Budějovického.

2705 Trojan Jan, chalupník z Přecína.
4750 Souk Tomáš z Rohanowa.
5791 Kloušť Ignát, farář z Předslavic.

Z biskupství Kralohradeckého.

6448 Hýněk Vrabec, podučitel ve Wambertu.
11775 Swec Josef z Hlinuého.
6745 Pazourek Anna v Dpočně.
7093 Brichova Alžběta, wdowa v Dpočně.
8515 Janšká Františka v Dpočně.
9817 Waněk Václav v Slawonowě.
240 Kulina Jan, bývalý úředník v Semilech.

Z biskupství Litoměřického.

7838 Libal Václav, voják na Strance.

